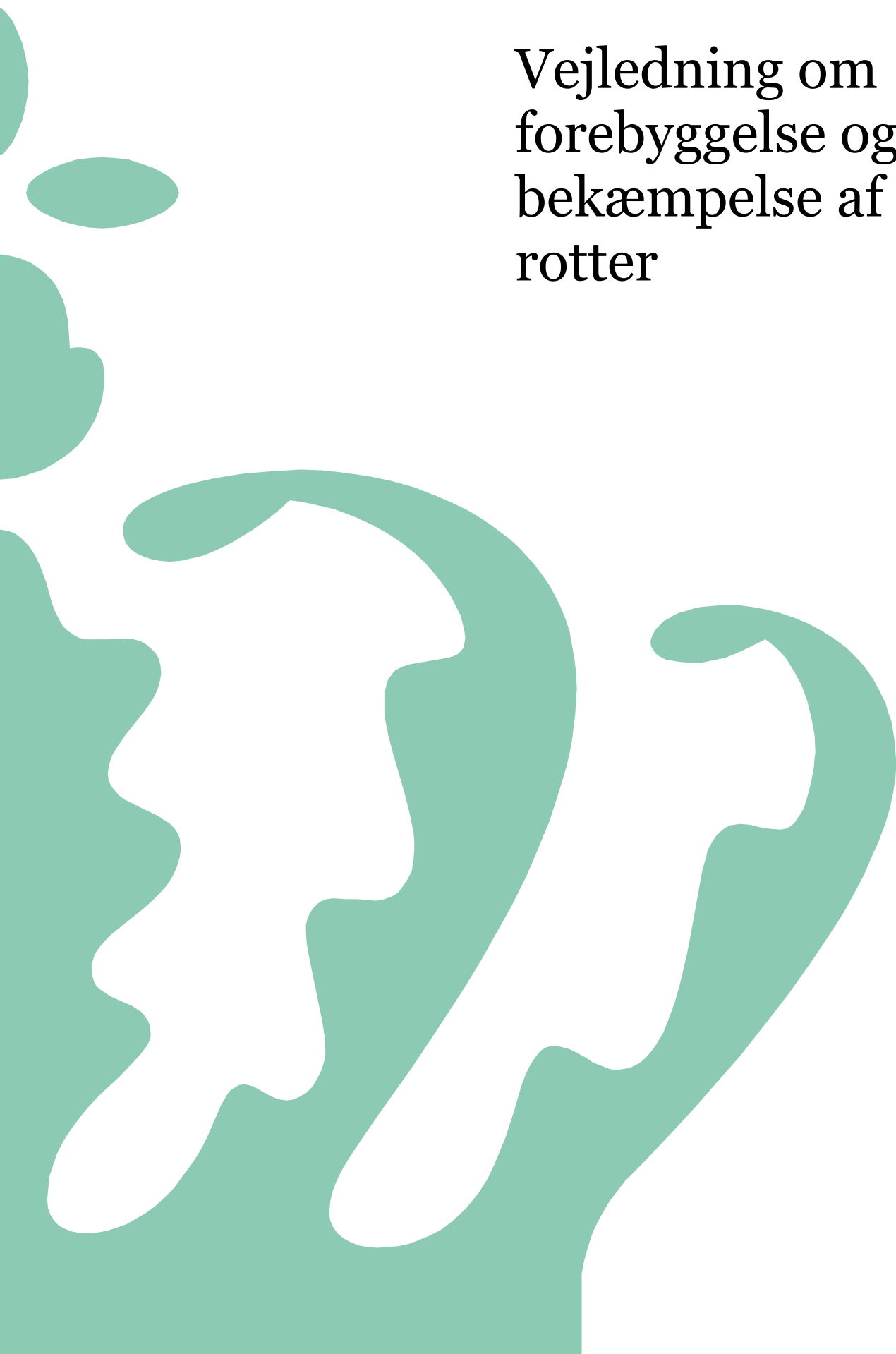

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter

**Titel: Vejledning om forebyggelse og
bekæmpelse af rotter**

Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af
rotter

Hovedforfattere:

Peter Weile
Torben F. Jensen

Redaktion:

Mikkel Bach Madsen
Kirsten Søndergaard

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

Foto:

Peter Weile, Torben F. Jensen, Scanpix, Wisecon

År:

2015

ISBN nr.: 978-87-7091-958-6

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

1. Indledning	7
1.1 Formål: Effektiv forebyggelse og bekæmpelse	7
1.2 Baggrund: Forebyggelse og bekæmpelse	7
1.3 Sådan læses vejledningen	8
2. Lovgrundlag	9
3. Bekendtgørelsens område	11
4. Alle borgeres pligter	13
4.1 Alles pligt til anmeldelse	13
4.2 Grundejerens pligt til at rottesikre og renholde	14
4.2.1 Tilsyn med ejendomme	15
4.2.2 Rottesikring af kloaksystem	16
4.2.3 Rottesikring og renholdelse i byzone	17
4.2.4 Rottesikring af bygninger	17
4.2.5 Renholdelse i og omkring bygninger	20
4.2.6 Rottesikring og renholdelse af havnearealer og genbrugsstationer	21
4.3 Rottesikring og renholdelse i landzone	22
4.3.1 Rottesikring af bygninger	22
4.3.2 Renholdelse i og omkring bygninger	25
4.3.3 Rottesikring og renholdelse på friland	26
5. Kommunens pligter	27
5.1 Effektiv bekæmpelse	28
5.1.1 Den kommunale rottebekæmpers opgaver	29
5.1.2 Kommunal røgprøve	29
5.2 Tidsfrister for kommunalt tilsyn	29
5.3 Tilrettelæggelse af bekæmpelse	30
5.4 Resistensstrategi	30
5.5 Kommunal handlingsplan	31
5.6 Kommunale og private rottespærre	33
5.6.1 Opsætning af rottespærre	34
5.7 Kommunalt tilsyn	36
5.7.1 Retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter	37
5.7.2 Tilsyn i landzone	38
5.7.3 Kommunal informationspligt ved giftudlægning	40
5.7.4 Tilsyn i byzone og sommerhusområde	41
5.7.5 Registreringsoplysninger ved tilsynsbesøg	41
5.8 Halvårlig, kommunal informationspligt	42
5.9 Tilsyn på fødevarevirksomheder	43
5.10 Kommunale påbud	44
5.10.1 Påbud – generelle forhold	45
5.10.2 Udstedelse af forvarsel og påbud	45
5.10.3 Eksempel på forvarsel om påbud	46

5.10.4	Eksempel på påbud	47
5.10.5	Selvhjælpshandling med og uden påbud	48
5.11	Kommunal indberetning	48
6.	Autorisation og den autoriserede person	49
6.1	Autorisation	50
6.2	Adgangskrav til autorisationskursus.....	50
6.3	Autorisation til nyansatte i bekæmpelsesfirmaer m.v.....	50
6.4	Naturstyrelsens autorisationskursus	51
6.5	Sikringsordning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter	51
6.5.1	Bygningsgennemgang	52
6.5.2	Anmeldelse af sikringsordninger.....	53
6.5.3	Sikringsordninger og rottebekæmpelse	53
6.5.4	Tilsynsrapport	54
6.5.5	Foderstationer med antikoagulanter og elektroniske fælder	54
6.6	Bekæmpelse uden for kommunal åbningstid	55
6.7	Rammer for autorisationsudøvelse	56
6.7.1	Opsætning af rottespærre i stikledninger	57
6.7.2	Kursus i opsætning af rottespærre	57
6.8	Resistensstrategi	58
6.9	Autorisation af udenlandske ansøgere.....	58
6.10	Tilbagekaldelse og fradømmelse af autorisation	59
7.	Gebyr for rottebekæmpelse	61
8.	Naturstyrelsens konsulenter	63
9.	Klage og straf	65
9.1	Klage af afgørelser.....	65
9.2	Straf	65
10.	Ikrafttræden og overgangsbestemmelser	67
10.1	Kommunal handlingsplan og tilsyn i landzone	67
10.2	Kommunale rottespærre	67
10.3	Autorisation af rottebekæmpere	67
10.4	Bygningsgennemgange ved sikringsordninger.....	67
10.5	Bevis for bestået kursus om rotters adfærd og biologi m.v.	68
Tillæg 1: Generelt om rotter og mus og deres biologi		69
T1.1	Brun rotte og husrotte	69
T1.2	Husmus	72
Tillæg 2: Rotte- og musespor.....		73
T2.1	Ekskrementer.....	73
T2.2	Løbespor og veksler	74
T2.3	Spor efter poter og hale	75
T2.4	Gnavspor	76
T2.5	Huller.....	76
T2.6	Reder	77
T2.7	Lugt.....	78
T2.8	Støj.....	78
Tillæg 3: Praktisk forebyggelse og bekæmpelse		79
T3.1	Forebyggelse generelt	79
T3.2	Bekæmpelse generelt	81
T3.2.1	Bekæmpelse med antikoagulanter	81
T3.2.2	Bekæmpelse med fælder	84

T3.3 Rotter i beboelser	88
T3.4 Rotter under gulvet	89
T3.5 Rotter på loftet	90
T3.6 Rotter i haven	91
T3.7 Kloakrottebekæmpelse	91
T3.8 Sikring mod rotter i afløbsinstallationer	93
Tillæg 4: Røgprøver	95
Tillæg 5: Bekæmpelse af rotter med kemiske midler	97
T5.1 Formulering af kemiske midler	98
T5.2 Ædegifte	99
T5.3 Træde- og kontaktgifte	99
T5.4 Drikkegifte	99
Tillæg 6: Aktivstoffer	101
T6.1 Antikoagulanter	101
Tillæg 7: Resistens	103
T7.1 Strategi for anvendelse af antikoagulanter	104
T7.2 Checkliste for rottebekæmpere	105

1. Indledning

1.1 Formål: Effektiv forebyggelse og bekæmpelse

Formålet med denne vejledning er at sikre en effektiv forebyggelse og bekæmpelse af rotter i Danmark i henhold til bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Rottebekæmpelsen skal sikre mærkbare og holdbare resultater for rottebestanden i Danmark.

Når det gælder en effektiv bekæmpelse bør den foretages af hele bestande og ikke blot som en udryddelse af enkeltindivider. Derudover vil det ofte være nødvendigt at foretage bekæmpelsen i større, sammenhængende geografiske områder. På grund af rotternes enestående evne til at tilpasse sig menneskeskabte omgivelser kan de som nævnt være vanskelige at bekæmpe og udrydde.

Det vigtigste mål for den moderne rottebekæmpelse er derfor at forebygge, at rottebestande opstår eller at formindske bestande så effektivt, at deres tilstedeværelse *ikke* giver anledning til uhygiejniske forhold, sundhedsmæssige problemer eller andre gener for befolkningen. Samtidig skal bekæmpelsen ske med maksimal sikkerhed for mennesker, husdyr og andre dyr i omgivelserne – samt på en dyreetisk og miljømæssigt forsvarlig måde. Denne vejledning skulle gerne bidrage til, at myndigheder, rottebekæmpere og borgere i *fællesskab* lettere når de ønskede mål.

1.2 Baggrund: Forebyggelse og bekæmpelse

Årsagen til, at samfundet har givet sig i kast med rottebekæmpelsen, er primært ønsket om at reducere de sundhedsmæssige risici, der kan opstå, når mennesker kommer i kontakt med rotter. Derudover har man fra samfundets side også en økonomisk interesse i at forhindre, at rotterne æder fødevarer og ødelægger samfundsstrukturer i form af boliger, virksomheder, institutioner, kloakker, veje m.v.

Danmark fik sin første rottelov i 1907, hvor kommunerne blev udpeget til at være den ansvarlige myndighed, der skulle forsøge at udrydde rotterne. Igennem de mere end 100 år, som rottebekæmpelsen har eksisteret her i landet, har rottebekæmpelsen været en samfundsopgave, og kommunerne har været garant for, at rotterne blev bekæmpet systematisk og med størst mulig effektivitet.

Fra lovgivernes side havde man ved starten på den kommunale rottebekæmpelse en idé om, at rotterne skulle udryddes. Det er ikke lykkedes og vil forventeligt heller aldrig blive en realitet, da rotterne er uhyre svære at komme til livs, når de først har etableret sig i et samfund. Erkendelsen af, at rotterne ikke kan udryddes, har medført, at fokus er flyttet fra rotteudryddelse til forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Selvom ambitionerne således er nedtonet, er det stadig tankegangen, at forebyggelse og bekæmpelse af rotter kræver en målrettet og vedvarende indsats, hvis der skal opnås mærkbare og holdbare resultater.

Den moderne rottebekæmpelse bygger hovedsageligt på den biologiske forskning, der er udført efter 1940. Rottebekæmpelse er i udpræget grad anvendt økologi. Det er derfor vigtigt, at personer, der tager sig af den praktiske bekæmpelse, har et grundigt kendskab til rotternes biologi og økologi. Herved vil de bedre være i stand til at vælge de rette metoder til såvel forebyggelse som bekæmpelse. Forebyggelse og bekæmpelse af rotter kræver en omhyggelig planlægning - både på det administrative og på det praktiske plan.

1.3 Sådan læses vejledningen

Vejledningen vedrører bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter med senere ændringer.

Vejledningens afsnit beskriver og følger de enkelte paragraffer i bekendtgørelsen i numerisk rækkefølge for at lette overblikket over bekendtgørelsens bestemmelser. I bekendtgørelsen er pligter for henholdsvis grundejer, kommunalbestyrelse og den autoriserede person opdelt i hvert sit afsnit, som er afspejlet i vejledningens kapitel 4, 5 og 6.

Tillæggene til vejledningen beskriver, hvad der i praksis kræves for at sikre en effektiv rottebekæmpelse. De er derfor obligatorisk læsning for enhver, der foretager rottebekæmpelse i Danmark. Tillæggene indeholder helt central viden vedr.:

- Tillæg 1 – Forståelse af rotter og mus' natur
- Tillæg 2 – Identifikation af spor fra rotter og mus
- Tillæg 3 – Metoder til forebyggelse og bekæmpelse af rotter og mus
- Tillæg 4 – Brugen af røgprøver
- Tillæg 5 – Bekæmpelse med kemiske midler
- Tillæg 6 – Overblik over de aktive kemiske stoffer
- Tillæg 7 – At undgå resistens mod de kemiske stoffer

Bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter er nævnt flere gange med sin fulde titel i vejledningen, men for nemheds skyld refereres der i teksten ved benævnelse af bekendtgørelsens paragraffer udelukkende til "bekendtgørelsen", f.eks. "bekendtgørelsens § 4, stk. 1". I tilfælde, hvor det drejer sig om andre bekendtgørelser med relation til rotteområdet, er de nævnt med deres fulde titel.

I bekendtgørelsens terminologi omtales den enkelte kommune som "kommunalbestyrelsen" men i vejledningen vil ordet "kommune" blive anvendt, medmindre der direkte citeres fra bekendtgørelsen.

Vejledningen omtaler og forholder sig tillige til husmus i det omfang, det er relevant for fremstillingen. Husmus er ikke omfattet af den kommunale bekæmpelse, der udelukkende skal forebygge og bekæmpe rotter, men musene er medtaget i vejledningen, da de ofte bliver forvekslet med rotter, og da forebyggelsen og bekæmpelsen af rotter og husmus i vidt omfang er ens. For den autoriserede bekæmper, er det vigtigt at kunne kende forskel på rotter og husmus, da rotter i samfundsmæssig henseende betragtes som alvorligere skadedyr end husmus, og da konsekvenser af f.eks. manglende rotteanmeldelse kan være meget alvorlige for den autoriserede bekæmper. Det er derfor vigtigt at personer, der beskæftiger sig professionelt med rotter og mus er i stand til at identificere gnaverne og træffe de nødvendige foranstaltninger på baggrund heraf.

Vejledningen indeholder en række fotos, der illustrerer de mange facetter i forebyggelsen og bekæmpelsen af rotter.

2. Lovgrundlag

Bestemmelserne om den kommunale bekæmpelse af rotter findes i §§ 17 og 18 i Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 "Bekendtgørelse af lov om miljøbeskyttelse" (miljøbeskyttelsesloven) med senere ændringer:

"§ 17. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for gennemførelsen af en effektiv rottebekæmpelse.

Stk. 2. Ejere af fast ejendom har pligt til at foretage sådanne foranstaltninger med hensyn til sikring af deres ejendomme og disses renholdelse, at rotternes leveduligheder på ejendommen begrænses mest muligt.

Stk. 3. Miljøministeren fastsætter regler om rottebekæmpelse, herunder om kommunalbestyrelsens opgaver efter stk. 1 og grundejernes forpligtelser efter stk. 2. Ministeren kan endvidere fastsætte regler om, at personer eller virksomheder, der udfører rottebekæmpelse, skal være autoriserede, herunder at autorisation kan nægtes og tilbagekaldes, såfremt den pågældende gør sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelighed. Afgørelse om tilbagekaldelse skal indeholde oplysning om adgangen til at begære en tilbagekaldelse indbragt for domstolene og om fristen herfor.

Stk. 4. Opdræt af vilde rotter må kun ske efter tilladelse fra ministeren.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan lade foranstaltninger som nævnt i stk. 2 eller i regler fastsat efter stk. 3 udføre for den ansvarliges regning, jf. § 69, stk.1, nr. 4, og § 70. De herved afholdte udgifter hæfter på vedkommende ejendom med fortrinsret som for kommunale ejendomsskatter.

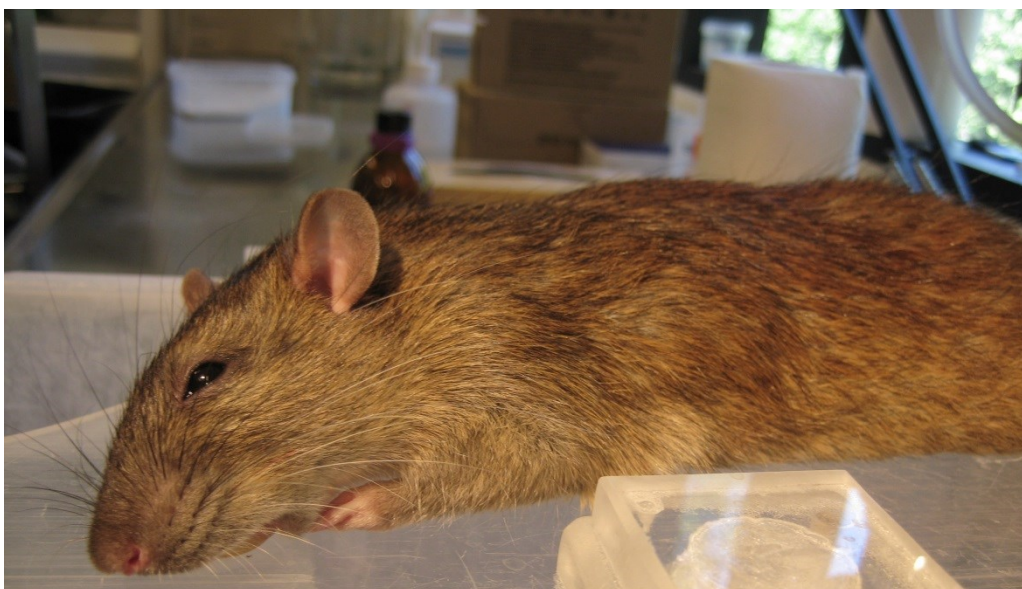
§ 18. I regler fastsat i medfør af §§ 16 og 17 kan der fastsættes regler om kommunalbestyrelsens adgang til at opkræve gebyrer og til at vedtage forskrifter om de omtalte forhold.

Stk. 2. Gebyrer, der opkræves til dækning af omkostninger ved den kommunale rottebekæmpelse, hæfter på vedkommende ejendom med fortrinsret som for kommunale ejendomsskatter."

Med hjemmel i bl.a. § 17 har miljøministeren udstedt bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter samt bekendtgørelse nr. 689 af 12. juni 2013 om ændring af bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter.

3. Bekendtgørelsens område

Bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter er opdelt i seks kapitler og indeholder bestemmelser om kommunalbestyrelsens, grundejerens og den autoriserede persons rettigheder og pligter i forbindelse med forekomst af rotter. Derudover beskriver bekendtgørelsen reglerne for opnåelse af autorisation både for indenlandske og udenlandske ansøgere, kommunalbestyrelsens finansieringsmuligheder for rottebekæmpelsen samt beføjelserne for Naturstyrelsen.

BILLEDE 1
DEN BRUNE ROTTE (*RATTUS NORVEGICUS*) ER EN AF DE TO ROTTEARTER I DANMARK, SOM IFØLGE BEKENDTGØRELSEN SKAL BEKÆMPES.

Til bekendtgørelsen er knyttet tre bilag:

1. Kravene til de kommunale handlingsplaner for forebyggelse og bekæmpelse af rotter
2. Oplysninger i forbindelse med tilsynsbesøg ved forekomst af rotter
3. Erklæring om rottebekæmpelse uden for kommunal åbningstid.

Bekendtgørelsen gælder overalt i Danmark og kommunalbestyrelsen er forpligtet til at forebygge og bekæmpe rotter i hele kommunens geografiske område, herunder på militære områder, jernbanearealer, i havne og lufthavne m.v. Bekendtgørelsen gælder ikke for Færøerne og Grønland.

4. Alle borgeres pligter

Alle borgeres forpligtelser

- Anmelde forekomst af rotter overalt
- Rottesikre og renholde sin ejendom

Bekendtgørelsen omhandler en række forpligtelser, der påhviler alle borgere i Danmark. Pligterne omfatter anmeldelse af rotter samt grundejeres sikring og renholdelse af deres ejendomme i relation til rotter.

4.1 Alles pligt til anmeldelse

Forudsætningen for, at kommunen kan foretage en effektiv bekæmpelse af rotter, er, at borgere, der ser rotter eller tegn på tilstedeværelse af rotter, anmelder det til kommunen. Bekendtgørelsens § 2 kræver derfor, at enhver, der konstaterer forekomst af rotter, er ansvarlig for at dette straks anmeldes til kommunen.

Udtrykket ”enhver” skal forstås bredt og omfatter alle borgere, f.eks. en grundejer, en nabo til en ejendom med rotter, en forbipasserende eller andre, der måtte observere rotter et givet sted.

BILLEDE 2
ROTTER ER SMITTEBÆRERE OG SKAL DERFOR STRAKS ANMELDES TIL KOMMUNALBESTYRELSEN

Da rotter er nataktive dyr, ses de sjældent om dagen. Derfor er det i høj grad deres efterladenskaber, som afslører deres tilstedeværelse. Bekendtgørelsen anvender udtrykket ”forekomst”, der i § 1 er defineret som ”observation af rotter eller spor efter rotter”. Spor er alt, der måtte relatere til rotter og omfatter f.eks. rotternes ekskrementer, duft, fodspor, steder som er begravet eller lign. Se nærmere i tillæg 2, Rotte- og musespor.

Bekendtgørelsen stiller krav om, at en anmeldelse om rotter skal ske straks. En anmeldelse skal således ske umiddelbart efter, at rotteforekomst er konstateret.

Hvis en kommune har åbnet for digital anmeldelse af rotter på sin hjemmeside, kan en person med adgang til internet anmelde rotteforekomsten til kommunen umiddelbart efter at have konstateret den. For personer uden adgang til internet skal anmeldelsen ske, så snart det er muligt at komme i kontakt med kommunen, f.eks. ved en telefonopringning til forvaltningen eller ved, at personen selv møder op.

Begrundelsen for kravet om straks at anmelde rotter er, at kun en enkelt eller nogle få rotter i løbet af ganske kort tid kan udvikle sig til en større bestand, der kan være meget svær at komme til livs. Derudover er rotter smittebærere, og risikoen for smitteoverførsel til mennesker stiger betragteligt med antallet af rotter. En hurtig reaktion fra såvel anmelder som kommunal myndighed er derfor af afgørende betydning.

Naturstyrelsen arbejder i øjeblikket sammen med kommunerne og Danmarks Miljøportal på en digitalisering af den kommunale rottebekæmpelse for at kunne tilvejebringe yderligere data på rotteområdet til brug for kommuner, autoriserede rottebekæmpere og Naturstyrelsen.

Da kravet om anmeldelse af rotter er vigtigt for kommunens opgavevaretagelse, er det strafbelagt at undlade anmeldelse af rotter, jf. bekendtgørelsens § 35.

4.2 Grundejerens pligt til at rottesikre og renholde

Bekendtgørelsens § 3 pålægger grundejere at rottesikre og renholde deres ejendomme, herunder brønde og stikledninger således, at rotters levemuligheder på ejendommene begrænses mest muligt. I bestemmelsen fastslås det eksplicit, at den enkelte grundejer også har en forpligtelse til at sikre og renholde stikledninger og brønde, der måtte være inden for skel på ejendommen.

Udtrykket ”grundejer” omfatter alle fysiske eller juridiske personer, der ejer fast ejendom, og en kommune, en region eller staten vil således også være omfattet af bestemmelsen i bekendtgørelsens § 3.

Et væsentligt fokus i bekendtgørelsen er rettet mod forebyggelsen af rotter. Hensigten er, at rotterne skal berøves adgang til føde og skjulesteder, så forudsætningerne for deres tilstedeværelse elimineres i størst muligt omfang. Færre muligheder for rotterne for at søge føde, opholde sig og bygge rede til deres unger vil reducere antallet af rotter og dermed de gener, de medfører. Da rotterne typisk holder til i og omkring menneskelig beboelse, er det vigtigt for en effektiv forebyggelse af rotter, at boliger og bygninger er sikret efter forskrifterne.

BILLEDE 3
GRUNDEJERE ER FORPLIGTEDE TIL AT SIKRE OG RENHOLDE DERES EJENDOMME, HERUNDER DET TILHØRENDE AFLØBSSYSTEM.

Kravet til en grundejer om at rottesikre og renholde sin ejendom er ikke nærmere beskrevet i bekendtgørelsen, og det er derfor kommunen, der i hvert enkelt tilfælde skal udfylde bekendtgørelsens rammer og definere, hvad der i den konkrete sag kan betragtes som en forsvarlig rottesikring af ejendommen.

Enhver grundejer i Danmark skal overholde reglen i bekendtgørelsen om sikring og renholdelse af ejendommen. Erfaringen viser imidlertid, at ikke alle ejendomme er i forskriftsmæssig stand. Det betyder ikke nødvendigvis, at de pågældende ejendomme er hjem søgt af rotter, men risikoen for rotteangreb stiger betragteligt, når rottesikringen og renholdelsen ikke lever op til kravene.

4.2.1 Tilsyn med ejendomme

På ejendomme i landzone, hvor der foretages et opsøgende tilsyn, jf. afsnit 5.7.2, skal den kommunale rottebekæmper på sine tilsyn, kunne sikre sig, at bekendtgørelsens krav bliver overholdt. I byzone, hvor det opsøgende tilsyn med ejendommene er afskaffet, vil det kommunale tilsyn med ejendommene som udgangspunkt begrænse sig til de tilfælde, hvor der anmeldes forekomst af rotter på en ejendom.

Når en rottebekæmper aflægger besøg på en given ejendom, det være sig i by - eller landzone, skal rottebekæmperen gennemgå ejendommen med henblik på at få konstateret eventuelle rotteforekomster. Hvis der konstateres rotter på ejendommen skal samtlige sikringsmæssige fejl og mangler på ejendommen noteres skriftligt. Hertil kan anvendes bekendtgørelsens bilag 2, som er et skema over krav til oplysninger i forbindelse med tilsynsbesøg ved forekomst af rotter, eller et indholdsmæssigt tilsvarende hjemmelavet skema. Skemaet i bilag 2 fungerer som en checkliste for rottebekæmperen og er samtidig en dokumentation for den pågældende ejendoms sikringsmæssige status.

Det er herefter den kommunale rottebekæmpers opgave at indberette fundne fejl og mangler på en ejendom til den kommunale forvaltning. Sagsbehandleren på rotteområdet i kommunen skal herefter vurdere, om fejlene og manglerne giver anledning til udstedelse af et kommunalt påbud til grundejeren, jf. afsnit 5.10.

4.2.2 Rottesikring af kloaksystem

Grundejeren er med bestemmelsen i § 3 forpligtet til, som led i den almindelige vedligeholdelse af ejendommen, at sikre sig, at afløbssystemet er i orden, og at eventuelle fejl og mangler repareres så snart, de konstateres.

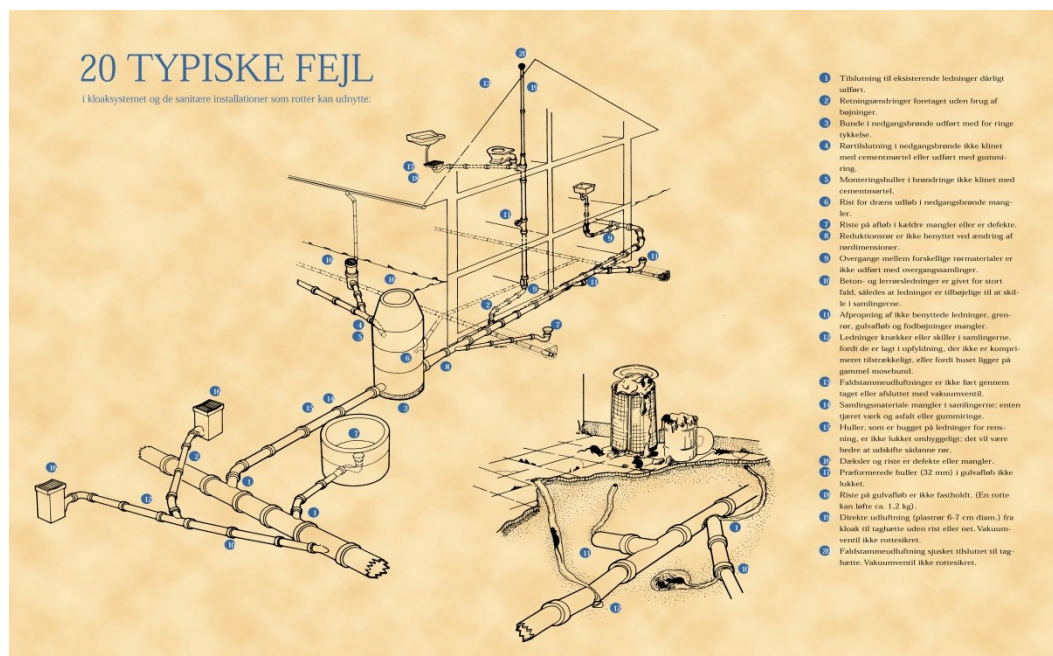
Til enhver bygning, beregnet til menneskelige beboelse eller ophold, er der knyttet et afløbssystem. Især i områder, der er kloakeret og som har forbindelse til det offentlige kloaksystem, har rotterne særdeles gode muligheder for at finde føde og skjulesteder i og omkring boligernes afløbssystemer.

Stikledninger og brønde, der er defekte eller ikke forskriftsmæssigt afproppet, giver mulighed for, at rotterne kan trænge ud i jorden, op til overfladen eller videre op i boligerne via rørgennemføringer o. lign. En ejendom vil derfor ikke være sikret mod rotter, hvis grundejeren kun interesserer sig for den del af boligen, der befinder sig over jorden.

Kontrol af afløbssystemet kan ske ved, at grundejeren med jævne mellemrum løfter dækslet til den eller de samlebrønde, der findes inden for skel. Er der opstuvning af spildevand, eller ligger der småsten og grus i afløbet, bør det give anledning til yderligere undersøgelser, idet sådanne forhold ofte skyldes, at rotter er trængt ud af afløbssystemet. Er der synlige defekter i samlebrønden i form af revner eller huller skal de udbedres. Grundejerens kontrol omfatter også tagnedløb med tilhørende brønde. Sikringskravene er her, at nedløbene slutter tæt til brøndene, der skal være vandfyldte og forsynet med vandlås.

Nedenfor er gengivet en brochure, der beskriver gode vaner og materialer i forbindelse med et privat afløbssystem. Brochuren kan hentes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Der henvises i øvrigt til afsnit T3.8 Sikring mod rotter i afløbsinstallationer.

BILLEDE 4
BROCHURE OM 20 TYPISKE FEJL PÅ ET PRIVAT AFLØBSSYSTEM.

Regler om forebyggelse af rotter i kloaksystemer findes i bygningsreglementet af 1. januar 2013, der i afsnit 8.4.1, stk. 1, fastslår, at vand- og afløbsinstallationer skal udformes, så de frembyder

tilfredsstillende tryghed i brand-, sikkerheds-, funktions- og sundhedsmæssig henseende. I den tilhørende vejledning henvises til DS 432, Norm for afløbsinstallationer, der beskriver nogle overordnede krav om sikring af nyanlæg (og reparation af eksisterende anlæg) mod rotter. Med hjemmel i denne kan de kommunale bygningsmyndigheder ved nybygninger eller ved ombygninger af eksisterende huse og ændringer og tilføjelser af afløbsinstallationer stille krav om sikring mod rotter.

Følgende er krav til sikring af nyanlæg samt til reparation af eksisterende anlæg mod rotter (kravene følger af Norm for afløbsinstallation, DS432):

- Afløbsinstallationer udføres således, at rotter hindres i at trænge ud af disse og ind i eller under bygninger.
Dette opnås ved, at udføre afløbssystemerne efter gældende regler og af holdbare og stærke materialer.
- Afløbsinstallationer udføres således, at rotter får dårligst mulige levevilkår.
Dette opnås ved at ikke-benyttede dele af en afløbsinstallation afproppes så tæt som muligt ved tilslutningen til den benyttede del.
- I særligt rotteplagede områder kan kommunen kræve, at der sikres mod indtrængen af rotter i bygninger via afløbsinstallationerne.
Dette opnås ved at indsætte godkendte rottestop, metalnet i faldstammeudluftninger og vakuumventiler.
- I rotteplagede områder sikres gulvafløbsriste mod opskubning og gennemgnavning.
Dette opnås ved at anvende metalriste, der er forsvarligt fastskruet i underlaget.
- I fødevarerindustrier bør anvendes afløbsmaterialer, som ikke kan gennemgnaves af rotter.
Dette opnås ved at anvende rør af glaseret ler, galvaniseret stål (må ikke anvendes i jord), rustfrit stål eller støbejern.

I tilfælde af, at kommunen vil kræve ovenstående foranstaltninger gennemført, kan den udstede et påbud til grundejeren. Vedrørende kommunale påbud se afsnit 5.10.

4.2.3 Rottesikring og renholdelse i byzone

I byzoneområder er de fleste rotter i kloakkerne. Hovedparten af rotteforekomsterne på overfladen stammer herfra. Rotterne er enten trængt ud og op til overfladen, fordi rørene er brudt sammen pga. tæring og ælde, rotterne udnytter defekter, som skyldes byggesjusk, eller rotterne har simpelthen gnavet sig igennem rørene. Men når kloakrotterne kommer op til overfladen, tager en del af dem med tiden permanent ophold der, og strejfer rundt i bymiljøerne. Derfor skal også bygningers og boligers ydre efterses og repareres, hvis der er fejl og mangler.

4.2.4 Rottesikring af bygninger

Selv om den enkelte bygning altid har sine specielle sikringsproblemer, er der to biologiske færdigheder hos rotter, der især har betydning, når man skal vurdere rottesikringen af bygninger: Voksne rotter kan kravle gennem åbninger og sprækker, hvis diameter er ca. 2 cm, og rotter kan gennemgnavne materialer, der er blødere end jern.

BILLEDE 5

ROTTER ER IHÆRDIGE GNAVERE OG KAN GNAVE I ALT, DER ER BLØDERE END JERN.

Grundejerens forpligtelse i medfør af bekendtgørelsens § 3 til at sikre og renholde sin ejendom i byzone omfatter følgende:

- 1) Ydermure og sokler skal være intakte og uden beskadigelser. Bindingsværksmure og andre ydermure af mindre end én stens tykkelse skal overalt være hele og tætte, og de kan kræves sikret med *rottenet* (dvs. galvaniseret jertråd med en tykkelse på ca. 1 mm og med en maskestørrelse på højst 20 mm), skifer-, eternitplade el.lign. ned til 60 cm under og op til 30 cm over jorden.
- 2) Bygningernes tage skal være hele og tætte.
- 3) Ventilationsriste i sokkel og mur skal være hele og fastgjorte, og de skal være af et materiale, som rotter ikke kan trænge igennem. Gennemføringer til elkabler, rør m.v. i mur og sokkel skal sikres med galvaniseret trådnet, plade eller med et andet materiale, som rotter ikke kan trænge igennem.
- 4) Vinduer skal altid være forsynet med hele glas eller rottenet med en maskevidde på max. 20 mm.
- 5) Yderdøre og porte skal afpasses og vedligeholdes således, at de slutter tæt i karm og dørtrin. I dørtrin og portindkørsler kan det kræves, at der anbringes en jernskinne nedstøbt i beton. Ligeledes kan døre, porte og lemme etc. kræves beklædt med jernplade el.lign. på de nederste

30 cm. Døre og vinduer til ubeboede kældre og lofter skal holdes lukkede, når lokalerne ikke benyttes. Yderdøre - herunder bagdøre og kælderdøre - kan endvidere kræves forsynet med dørlukkere.

- 6) Huller og revner i gulve, vægge og lofter, samt gårdspladser, lyskasser el.lign. skal repareres med et materiale svarende til det oprindelige, eller stoppes med galvaniseret trådnat og udstøbes med beton.
- 7) Hønsegårde, hønsehuse, dueslag, kaninbure og andre dyrestalde kan kræves rottesikret, som beskrevet under punkterne 1-6. Foder skal opbevares i rottesikre beholdere. Hønsehuse, dueslag og andre dyrestalde, der ikke kan rottesikres, som beskrevet under punkt 1, skal hæves mindst 35 cm over jorden.
- 8) Bygningers afløbssystemer skal være tætte og deres konstruktion overholde de gældende bygningsbestemmelser. Afløbsbrønde skal være forsynet med røttetætte riste eller dæksler, og brud på afløbsbrønde skal straks repareres. Faldstammeudluftninger, der ikke er forsynet med vakuumventil, skal forsynes med røttenet. Under vakuumventiler kan der med fordel anbringes metalnet, der forhindrer rotterne i at gnave sig ud gennem ventilen. Endvidere skal tagnedløb og afløb udmunde under rist eller dæksel.
- 9) Træer, buske og espaliervækster, der vokser op til eller op ad murværk, skure etc. kan kræves beskåret eller eventuelt helt fjernet, da rotterne ofte benytter disse vækster til at trænge ind i bygninger og tagkonstruktioner.
- 10) Brændestabler, brædder, stolper el.lign. materialer skal klodses op over jorden og skal ligge frit fra mur, vægge eller hegn. Forfaldne skure el.lign., som vanskeliggør bekæmpelsen, kan kræves fjernet.

Har kommunen konstateret fejl og mangler på en ejendom som beskrevet ovenfor, kan den udstede et forvarsel og et påbud til grundejeren om forskriftsmæssig rottesikring og renholdelse i henhold til bekendtgørelsens § 3 og 11 stk. 1. For nærmere om udstedelse af påbud se afsnit 5.10.

BILLEDE 6

EN USIKRET FALDSTAMMEUDLUFTNING KAN OFTE VÆRE ÅRSAG TIL ROTTER I BYGNINGER OG BOLIGER.

4.2.5 Renholdelse i og omkring bygninger

Kravene til renholdelse i og omkring bygninger er:

- 1) Gårde, lyskasser m.v. i forbindelse med etagebyggeri skal renholdes og jævnligt ryddes for kasserede genstande, der giver rotter mulighed for gemmesteder. Trappegange, kældre og loftsrums bør ligeledes renholdes.
- 2) Kasserede materialer, bunker af sten, skrammel el.lign. kan kræves fjernet, såfremt der konstateres rotter eller sikre tegn på rotter. Grenbunker, kompost etc. kan kræves anbragt frit fra hegn og bygninger eller fjernet. Permanente komposteringsbeholdere kan kræves rottesikret med rottenet, jf. afsnit 4.2.3, nr. 1.
- 3) Alt spiseligt affald, herunder dagrenovation skal opbevares utilgængeligt for rotter. Ejendommenes beboere kan pålægges kun at tømme affald ud i affaldssække, containere m.v. uden at affaldet spildes eller spredes i omgivelserne. Ved enhver ejendom skal der i tilstrækkeligt omfang findes beholdere (affaldssække, skraldespande etc.) til dagrenovation. Beholderne skal være udført på en sådan måde, at deres indhold er utilgængeligt for rotter. Hvor der anvendes papirsække, skal disse være omsluttet af rottenet. Dagrenovationen skal bortskaffes gennem de kommunale ordninger. Dele af dagrenovationen kan eventuelt komposteres efter de gældende lokale, kommunale regulativer.
- 4) Fodring af vilde fugle må ikke have større omfang, end at foderet dagligt bliver fortæret af fuglene. Fodring af vilde katte skal ske om dagen og med findelt føde, der placeres i skåle el.lign. Disse skal fjernes eller rengøres inden mørkets frembrud. Opstår der alvorlige rotteproblemer, kan kommunen helt eller delvist forbyde fodring. Der henvises i denne forbindelse til § 14 i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 639 af 13. juni 2012 om ikke-erhvervsmæssigt dyrehold, uhygiejniske forhold m.m., der er nærmere omtalt i afsnit 4.3.3

BILLEDE 7
HØNSEGÅRDE ER POPULÆRE I BYZONE, MEN ER DE IKKE SIKRET FORSVARLIGT, KAN DE GIVE ROTTEPROBLEMER.

4.2.6 Rottesikring og renholdelse af havnearealer og genbrugsstationer

Havne kan udgøre et problem, når det gælder rotter. Som regel er der både godt med skjulesteder og fødemuligheder. Bygninger, pakhuse, lagerrum o. lign. er ofte i en stand, der giver rotterne let adgang til dem. De mange brugere af havnene gør, at rotterne kan finde fødemuligheder i form af spiseligt affald, der ikke er sikret forsvarligt. Hvis havnene samtidig har erhvervsfiskeri, er der yderligere risiko for, at rotterne indfinder sig.

Som følge af risikoen for rotteforekomster må kravene til sikring og renholdelse være specielt strenge, især når det gælder bygninger, som anvendes som lagre for fødevarer eller korn og foderstoffer. Med til sikring af bygningerne på havnearealer hører også en gennemgang af deres kloaksystemer, der kan være af ældre dato, og derfor kan være en mere eller mindre permanent kilde til rottetilhold.

Lystbådehavne kan også tiltrække rotter, da rotterne her kan finde skjulesteder blandt havnemolernes sten og føde i overfyldte affaldscontainere og skraldespande. Løsningen vil være bedre affaldsfaciliteter kombineret med foderstationer med gift i en begrænset periode, indtil rotterne er bekæmpet. Herefter kan man eventuelt opstille foderstationer med ugiftige indikatorblokke, der skal tilses med passende mellemrum.

Kommunale genbrugsstationer er ikke så ofte besøgt af rotter, men det hænder, at rotterne også slår sig ned her. Det sker især, hvis borgerne ulovligt skaffer sig af med dagrenovationen på anlæggene. Kombinationen af spiseligt affald og de mange skjulesteder på genbrugsstationerne kan medføre vedvarende rottetilhold, der må bekæmpes med fælder og gift. Forebyggelse af rotterne sådanne steder skal primært ske ved information til borgerne kombineret med et forøget opsyn med deres affaldsbortskaffelse. Bedre organisering samt renholdelse og oprydning på genbrugsstationerne kan også være med til at begrænse rottetilhold de pågældende steder.

4.2.6 Rottesikring og renholdelse ved kompostering

Ifølge § 25, stk. 4, i bekendtgørelse om affald nr. 1309 af 18. december 2012 kan kommunalbestyrelsen i regulativet for husholdningsaffald fastsætte bestemmelser om, at husholdninger kan kompostere den vegetabiliske del af dagrenovationen på den matrikel, hvor husholdningen er beliggende. Risikoen for rottetilhold er minimal, såfremt kompostbunkerne er af et rimeligt omfang og kun benyttes til haveaffald, (ikke kogte) grøntsagsrester etc. Middags- og pålægsrester, brød, kornrester og andet spiseligt affald må ikke anvendes til kompostering, men skal som hidtil bortskaffes gennem dagrenovationen.

BILLEDE 8

EN KOMPOSTBUNKE UDELUKKENDE MED VEGETABILSK, UKOGT AFFALD TILTRÆKKER IKKE ROTTER.

4.3 Rottesikring og renholdelse i landzone

Mange rotter, lever, i landzonen, og specielt er de aktive landbrugsbedrifter vigtige tilholdssteder for rotterne. Beboelsesejendomme i landzone med mindre dyrehold, f.eks. høns eller kaniner, er ligeledes ofte plagede af rotter. At rotter i landzonerne stadig er ret almindelige, skyldes de talrige skjulesteder og rigelige mængder af føde, der ofte findes i og omkring bygningerne.

Grundejerens forpligtelse til at sikre og renholde sin ejendom i landzone omfatter følgende:

4.3.1 Rottesikring af bygninger

- 1) Ydermure skal være intakte og uden beskadigelser. Bindingsværksmure og andre ydermure af mindre end én stens tykkelse skal overalt være hele og tætte, og de kan kræves sikret med rottenet, skiferplade, eternitplade el.lign. ned til 60 cm under og op til 30 cm over jorden.
- 2) Bygningernes tage bør være hele og tætte.
- 3) Vinduer skal altid være forsynet med hele glas eller med rottenet med en maskevidde på under 20 mm.
- 4) Ejendommens sokkel skal overalt være intakt. Kampestenssokler skal ligeledes være hele og tætte, og evt. kan de kræves sikret med fintmasket trådnæt udstøbt med beton.
- 5) Ventilationsriste i sokkel og mur skal være hele og fastgjorte og være af et materiale, som rotter ikke kan trænge igennem.
- 6) Gennemføringer til elkabler, rør m.v. i mur og sokkel skal sikres med galvaniseret trådnæt, plade eller med et andet materiale, som rotter ikke kan trænge igennem. Ventilationsåbninger skal ligeledes sikres med trådnæt.
- 7) Yderdøre og porte skal afpasses og vedligeholdes, så de slutter tæt i karm og dørtrin. Døre, porte og lemme etc. kan kræves beklædt med jernplade på de nederste 30 cm. Ligeledes kan det kræves, at der i dørtrin og portindkørsler anbringes en jernskinne nedstøbt i beton. Alle døre og vinduer skal holdes lukkede om natten. Yderdøre kan endvidere kræves forsynet med dørlukkere.
- 8) Huller og revner i gulve, vægge og lofter i stalde og lader m.v. skal repareres med et materiale svarende til det oprindelige, eller stoppes med galvaniseret trådnæt og udstøbes med beton.
- 9) Indvendige rørgennemføringer i vægge og lofter skal lukkes eller sikres ved hjælp af galvaniseret plade eller rottenet. På korn- og halmlofter skal hulmure lukkes med fintmasket trådnæt og evt. udstøbes med beton.
- 10) Ved sammenbygning af nye staldafsnit med eksisterende, ældre stalde, skal der foretages en effektiv rottesikring af den nye stald. Det bedste vil dog være at opføre nye stalde uafhængigt af de bestående bygninger.
- 11) Afløbsledninger fra stalde, møddinger, samlebrønde etc. skal være tætte. Afløbsbrønde skal være forsynet med rottesikre riste eller dæksler. Defekter på brønde og ledninger skal straks repareres. Der skal i øvrigt henvises til Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 853 af 30. juni 2014 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

- 12) Tagnedløb skal udmunde under kloakrist eller kloakdæksel, eller det bør forneden være forsynet med en tragt, som slutter tæt til rist. Hvor tagnedløb ikke har tilslutning til kloak eller dræn, men udmunder frit, skal åbningen være sikret med trådnet, rist el.lign.
- 13) Udmugningskanaler skal ved munden være sikret med klap eller anden form for tætsluttende jernplade, eller være konstrueret således, at rotter ikke kan trænge ind i bygningen gennem kanalens åbning. Også trækstationer m.v. skal være forsvarligt rottesikrede.

BILLEDE 9
EN UDMUGNINGSKANAL I FORBINDELSE MED EN STALD SKAL VÆRE SIKRET MED Klap EL. LIGN. VED UDMUNDINGEN.

- 14) Udmugningskanaler skal være intakte, og også i stalde skal inspektionslemmene være sikret effektivt med jernplade eller betonfliser, således at rotter ikke derfra kan komme ind i stalden.
- 15) Korn og foderstoffer skal så vidt muligt opbevares utilgængeligt for rotter. Ved plansiloer etc. bør utilgængelige hulrum så vidt muligt undgås.
- 16) Fodersiloer skal være bygget af rottesikre materialer, eller de kan kræves sikret ved hjælp af galvaniseret trådnet el.lign. Foderautomater skal sikres bedst muligt mod rotter med låg eller trådnet.
- 17) Hønsegårde, hønsehuse, dueslag, kaninbure og andre dyrestalde kan kræves rottesikret, som beskrevet under punkterne 1-12. Foder skal opbevares i rottesikre beholdere. Hønsehuse, dueslag og andre dyrestalde, der ikke kan rottesikres, som beskrevet under punkt 1, skal hæves mindst 35 cm over jorden.
- 18) Brædder, stolper, tagplader el.lign. materialer skal klodses op over jorden og ligge frit fra mur, vægge eller hegn.
- 19) Træer, buske og espaliervækster, der vokser op til eller op ad murværk til staldbygninger, skure etc. kan kræves beskåret eller eventuelt fjernet, da rotterne ofte benytter disse vækster til at

trænge ind i bygninger og tagkonstruktioner. Tagednløb kan forsynes med metalkraver, og en ru mur kan sikres ved, at der påføres en 30 cm bred stribe glat maling i ca. 1 meters højde. I vinkler mellem sammenbyggede bygninger kan der opsættes trekantede galvaniserede plader.

- 20) Jorden omkring bygningerne skal holdes ren for ukrudt, helst i et flere meter bredt bælte, dog min. 50 cm, så man let kan se eventuelle rottehuller i jorden eller anden aktivitet af rotter.
- 21) Løsdriftstalde og frilandsdyrehold er i sagens natur vanskelige at rottesikre fornuftigt. Man må først og fremmest sørge for, at de bygningsmæssigt set er af en ordentlig kvalitet og konstrueret med så få hulrum som muligt. Rotteangreb i løsdriftstalde forebygges bedst ved, at der befinder sig så få rotter i omgivelserne som overhovedet muligt. Dette indebærer, at alternative skjulesteder og alternative fødekilder omkring staldene skal fjernes. Tilsvarende gælder for så vidt også stalde lavet af halmballer, stalde med økologiske fjerkræproduktion og de meget benyttede ensilagestakke til helsæd, idet de alle strukturelt er meget vanskelige at rottesikre på fornuftig vis. Ved vedvarende rotteproblemer kan der kræves sikring af bygninger og lign. med opsætning af metal- eller træplader eller trådnet.

BILLEDE 10

LØSDRIFTSTALDE UDGØR ET SÆRLIGT PROBLEM I RELATION TIL SIKRING MOD ROTTER.

4.3.2 Renholdelse i og omkring bygninger

For at rottebekæmpelsen kan blive så tilbundsgående og effektiv som muligt, er det yderst vigtigt, at ejendommene renholdes mest muligt - både *ude* og *inde*. Fjerner man rotternes føde- og redemuligheder, fjerner man også deres eksistensgrundlag.

Er der allerede rotter i og omkring bygningerne, er det vigtigt, at rotterne bliver bekæmpet i samarbejde med grundejeren, før man begynder oprydningen, ellers vil man kunne risikere, at rotterne spredes til nabolaget. Der kan dog være situationer, hvor man, af hensyn til fremkommeligheden på stedet, må rydde op i et vist omfang inden bekæmpelsen.

BILLEDE 11
ET SMUKT EKSEMPEL PÅ RENHOLDTE OMGIVELSER OMKRING EN LANDBRUGSEJENDOM.

Grundejerens forpligtelse til at sikre og renholde sin ejendom omfatter følgende:

- 1) Kasserede materialer såsom tagplader, plast m.v., bunker af sten eller skrammel, grene eller andet affald skal fjernes længst muligt fra bygningerne, idet disse materialer giver rotterne mulighed for at finde skjulesteder. Såfremt der konstateres rotter eller sikre tegn på rotter, kan de kasserede materialer, bunkerne af sten eller skrammel etc. kræves fjernet.
- 2) Alt spiseligt affald, herunder dagrenovation, skal fjernes eller opbevares utilgængeligt for rotter. Dagrenovation skal, medmindre kommunalbestyrelsen bestemmer andet, bortskaffes gennem de kommunale ordninger, eller komposteres efter de gældende regler.
- 3) Spild af korn- eller foderstoffer skal dagligt fjernes. Det gælder især stalde, kværnrum og rum, hvor der opbevares korn, foderstoffer og halm etc.
- 4) Døde dyr må ikke ligge i længere tid i eller uden for staldene, men skal hurtigt fjernes og opbevares i rottesikre bokse, indtil de kan afhentes.

4.3.3 Rottesikring og renholdelse på friland

Rotter findes ikke blot ved menneskelig beboelse, men også på friland, f.eks. i brinker ved vandløb, moser og søer, på vildtfodringspladser, ved dambrug og ved mergelgrave. Årsagerne er som altid en kombination af skjulesteder og føde ofte i form af spiseligt affald, korn eller kornrester. Det spiselige affald og skjulestederne skal fjernes, førend rotterne forsvinder, og forebyggelsen skal oftest kombineres med en egentlig bekæmpelse. Hvis ikke der sættes målrettet ind mod rotterne, kan de blive mange på kort tid og sprede sig til omliggende arealer, herunder boliger og landbrugsbedrifter.

BILLEDE 12
VILDTFODRINGSPLADSER SOM DENNE KAN TILTRÆKKE MANGE ROTTER.

Et særligt problem udgør foderpladser for vildt, f.eks. fasaner, ænder og råvildt. Antallet af disse vildtfodringspladser, herunder vildtplejende plantebræmmer med majs, er steget igennem de senere år, og der opstår meget let rottetilhold på disse, hvis vildtet fodres uhensigtsmæssigt eller skødesløst. Måden at undgå rotter på sådanne steder er for det første at hæve foderet op over jorden ved at anvende foderautomater eller lægge foderet på steder, hvor rotterne ikke kan nå det. Dernæst skal der ikke udlægges mere foder, end vildtet hurtigt kan æde det op.

Hvis vildtfodringspladsen giver rotteproblemer, skal kommunen meddele grundejeren, at der skal foretages afhjælpende foranstaltninger, eller at aktiviteten helt skal ophøre. Hjemmel hertil findes i bekendtgørelse nr. 639 af 13. juni 2012 om miljøregulering af visse aktiviteter, der i § 14 bestemmer, at ingen ved udlægning af foder eller på anden måde må skabe tilhold for fugle eller andre omstrefjende dyr, når dette medfører ulemper for omgivelserne. Ønsker kommunen mere specifikt at regulere forholdene på vildtfodringspladsen, har den mulighed for at meddele grundejeren et påbud i medfør af rottebekendtgørelsens § 11, jf. afsnit 5.10.

5. Kommunens pligter

Kommunens forpligtelser i henhold til bekendtgørelsen fremgår af nedenstående faktaboks.

Kommunens forpligtelser

- Bekæmpe rotter effektivt
- Senest 8 dage efter anmeldelse om rotter foretage tilsynsbesøg
- Ved rotter indendørs i beboelser og på fødevarevirksomheder foretage tilsynsbesøg uden ugrundet ophold
- Føre tilsyn med, at bestemmelserne overholdes i den kontrakt om kommunal bekæmpelse af rotter, som kommunen har indgået med en autoriserede person
- Anvende antikoagulant med det svageste aktivstof først ved bekæmpelse af rotter
- Deltage i resistensundersøgelser foranstaltet af Naturstyrelsen
- Udarbejde en handlingsplan for rottebekæmpelsen i kommunen
- Opsætte rottespærre på kommunalt ejede skoler, plejehjem, daginstitutioner m.v. hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt
- Mindst en gang hvert andet år - Undersøge alle tilsynspligtige ejendomme i landzone og landbrugsejendomme i byzone for rotter og foranstalte en effektiv bekæmpelse ved forekomst af rotter
- To gange årligt informere borgerne om, at forekomst af rotter skal anmeldes
- Underrette Fødevarestyrelsen om forekomst af rotter på fødevarevirksomheder
- Meddele grundejere forvarsel og påbud, hvis kommunen konstaterer forhold, der ikke lever op til bekendtgørelsens krav til sikring og renholdelse.
- Hvert år indsende oplysninger om rottebekæmpelsen til Naturstyrelsen
- Føre tilsyn med autoriserede personer

Det er kommunalbestyrelsens opgave at sørge for en effektiv bekæmpelse af rotter, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1. Rotter er i bekendtgørelsen defineret som de to arter, der findes i Danmark, dvs. den brune rotte (*Rattus norvegicus*) og husrotten (*Rattus rattus*). Husrotten er i dag sjældent forekommende og findes formentlig kun få steder her i landet. Den brune rotte er derimod udbredt over størstedelen af landet med undtagelse af en række mindre øer.

Udtrykket bekæmpelse skal forstås i bred forstand, således at også den forebyggende indsats inkluderes og bringes i anvendelse, hvor det er relevant. I rottemæssig henseende har forebyggelse og bekæmpelse altid været to sider af samme sag, og ofte har det været forebyggelsen der – i højere grad end selve giftudlægningen – løste et rotteproblem.

Den forebyggende indsats er derfor en vigtig faktor i bestræbelserne på at komme rotterne til livs, og for yderligere at styrke denne indsats pålægger bekendtgørelsen derfor kommunalbestyrelsen at udarbejde en kommunal handlingsplan på rotteområdet, jf. bekendtgørelsens § 6.

5.1 Effektiv bekæmpelse

Bekendtgørelsen definerer i § 1, hvad der skal forstås ved en effektiv (forebyggelse og) bekæmpelse af rotter. Bekæmpelsen skal udøves af en autoriseret person for at forebygge og udrydde rotter eller opnå et efter sagkyndigt skøn tilstrækkeligt lavt niveau i rottebestanden. Bekæmpelsen skal således foretages af en person, der har opnået autorisation til rottebekæmpelse eller som opfylder kravene i bekendtgørelsens § 15 eller § 25, jf. afsnit 6.1.

Formuleringen ”et tilstrækkeligt lavt niveau i rottebestanden” er udtryk for, at man i helt specielle situationer, f.eks. på store landbrugsvirksomheder, må erkende, at en eller flere rotter ikke lader sig bekæmpe. Det kan skyldes, at rotterne gemmer sig på steder, hvor de ikke er tilgængelige, f.eks. i smalle kanaler eller gange under virksomhederne. Her er det op til den autoriserede bekæmper i den konkrete situation at vurdere, hvornår man har opnået et tilstrækkeligt lavt niveau i rottebestanden samtidig med, at ejendommen sikres behørigt mod de tilbageværende rotter.

Den kommunale forpligtelse til at bekæmpe rotter skal ske overalt i kommunens geografiske område, når der enten ved det kommunale tilsyn eller efter anmeldelse fra borgerne konstateres forekomst af rotter. Forpligtelsen til at bekæmpe rotterne effektivt gælder imidlertid alene rotter på jordoverfladen, idet rotter i kloaksystemerne ikke er omfattet af bekendtgørelsens § 4. Tankegangen bag denne sondring er, at kloakkerne ifølge lovgivningen skal være tætte - og såfremt de er det - vil de holde rotterne *inde* i ledningerne, hvor rotterne ikke udgør en smittefare mod mennesker. Denne sondring kan, set ud fra et overordnet bekæmpelsessynspunkt, forekomme ulogisk, men udgangspunktet for lovgivningen har altid været og er fortsat, at rotterne på overfladen udgør langt den største trussel mod menneskelig aktivitet, og at indsatsen derfor primært bør ske her.

BILLEDE 13
BEKÆMPELSE AF ROTTER KRÆVER ALTID MERE END ÉT TILSYNSBESØG.

For at opnå en effektiv bekæmpelse af rotter på en ejendom kræves det, at rottebekæmperen foretager tilsynsbesøg. Antallet af tilsynsbesøg varierer fra sag til sag, men man kan med sikkerhed slå fast, at ét besøg på en ejendom, hvor der er anmeldt og konstateret rotter, aldrig vil være tilstrækkeligt.

Hvor mange besøg der skal til på en ejendom, førend et rotteproblem er løst, afhænger naturligvis af den konkrete situation. Nogle sager vil kræve hyppige besøg i den første tid, mens andre vil kunne klares med nogle flere dages intervaller mellem besøgene. På ejendomme med mange rotter vil bekæmpelsen desuden kunne strække sig over flere uger eller endog måneder. Det gælder f.eks. på store landbrugsvirksomheder, hvor ejendommen først skal bringes i overensstemmelse med reglerne om sikring og renholdelse, førend man kan opnå fuldstændig eller acceptabel bekæmpelse.

5.1.1 Den kommunale rottebekæmpers opgaver

Den kommunale rottebekæmpers opgave i forbindelse med en anmeldelse om rotteforekomst er:

- At besigtige ejendommen, undersøge, om der er tale om rotteforekomst, og i bekræftende fald sætte en bekæmpelse af rotterne i gang.
- Vurdere, om der er behov for sikring og renholdelse på ejendommen.
- Aftale med anmelderen, hvornår næste besøg skal finde sted, idet der som nævnt altid skal følges op på det første besøg.
- Vurdere ved det efterfølgende besøg, hvordan bekæmpelsen har fungeret, og om der er behov for at supplere med yderligere gift eller fælder. Samtidig hermed skal bekæmperen eftersøge og indsamle døde rotter.
- Afgøre, om der er behov for yderligere besøg, hvad der ofte vil være tilfældet.
- Vurdere om rotterne er bekæmpet effektivt, og herefter meddele anmelderen, at sagen er afsluttet.
- Indsamle fælder og evt. yderligere døde rotter og giftrester inden rottebekæmperen forlader anmelderens adresse.

5.1.2 Kommunal røgprøve

I kloakerede områder vil årsagen til rotteangreb i ejendomme ofte være en defekt i afløbssystemet. For at kunne foretage en effektiv bekæmpelse og fejlfinding skal den kommunale rottebekæmper ved tegn på kloakfejl på en ejendom udføre en røgprøve, der har til formål at finde utætheder/huller i kloaksystemet, som rotter kan trænge ud af. Røgprøven kan, hvor det er hensigtsmæssigt erstattes af en sporing med farvestoffet uranin eller kalkvand. Ved forekomst af rotter indendørs i beboelser, fødevarevirksomheder, institutioner m.v., som er tilsluttet offentlig kloak, skal der dog altid ved mistanke om kloakfejl foretages en røgprøve.

Se tillæg 5 for en beskrivelse af, hvordan røgprøven udføres for at sikre en effektiv forebyggelse og bekæmpelse af rotter.

5.2 Tidsfrister for kommunalt tilsyn

Set med borgerens øjne ligger der i begrebet ”effektiv bekæmpelse” en forventning om en hurtig reaktion fra myndighedernes side, når der foretages anmeldelse om rotter. I bekendtgørelsens § 4, stk. 2, stilles der krav om, at kommunalbestyrelsen, senest 8 dage efter at have modtaget anmeldelse om forekomst af rotter, skal foretage tilsynsbesøg.

I visse tilfælde kan en frist på 8 dage være for lang tid. Det gælder især, hvis rotterne er indendørs i beboelser eller konstateres på fødevarevirksomheder. Her bestemmer bekendtgørelsens § 4, stk. 2, at kommunen skal foretage tilsynsbesøget uden ugrundet ophold. Udtrykket ”beboelser” skal her forstås som andet og mere end blot private boliger og vil også omfatte f.eks. daginstitutioner, børnehaver, skoler o.l. Udtrykket ”uden ugrundet ophold” indebærer, at den kommunale rottebekæmper, så snart det er praktisk muligt, skal foretage et tilsynsbesøg på den anmeldte adresse. Det vil i praksis normalt betyde samme arbejdsdag eller arbejdsdagen efter, at anmeldelsen er indløbet, medmindre ekstraordinære forhold gør sig gældende.

5.3 Tilrettelæggelse af bekæmpelse

Kommunalbestyrelsen kan lade rottebekæmpelsen udføre af kommunens eget personale, eller den kan vælge at overlade arbejdet til et bekæmpelsesfirma med autoriseret personale, jf. § 4, stk. 3, i bekendtgørelsen. Selvom opgaven udliciteres, er det fortsat kommunes ansvar, at der sker en effektiv rottebekæmpelse.

Flertallet af kommunerne har i dag udliciteret rottebekæmpelsen, hvilket nødvendiggør, at den enkelte kommune fører et regelmæssigt tilsyn i løbet af året med sin entreprenør for at leve op til bekendtgørelsens krav om en "effektiv bekæmpelse", jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1. Bekendtgørelsen fastslår yderligere i § 4, stk. 4, at kommunen skal føre tilsyn med, at bestemmelserne overholdes i den kontrakt, der regulerer forholdet.

Et regelmæssigt tilsyn med entreprenøren kan ofte rydde fejl og misforståelser af vejen mellem parterne samtidig med, at det forhindrer, at sager kører af sporet. Det giver færre klager fra borgerne over rottebekæmpelsen og kommunen vil kunne spare både tid og penge på opfølgende besøg m.v.

5.4 Resistensstrategi

Længerevarende brug af kemiske gifte (antikoagulanter) over for rotter i et lokalområde kan indebære, at bestanden på et tidspunkt bliver resistent over for det pågældende middel og ikke længere kan bekæmpes med midlet. På nuværende tidspunkt er antikoagulanter de eneste kemiske midler, der er tilladt til bekæmpelse af rotter i Danmark, og der er ikke udsigt til, at der inden for en overskuelig fremtid kommer nye kemiske midler på markedet. Det er derfor nødvendigt, at antikoagulanterne anvendes på den mest hensigtsmæssige måde, så rotternes resistensudvikling mod midlerne begrænses mest muligt.

I Danmark har der igennem flere årtier været indsamlet rotter for at få kortlagt udbredelsen af resistens mod antikoagulanter hos brune rotter. Sådanne undersøgelser udføres ikke i øjeblikket. Men skulle der vise sig behov for fornyede resistensundersøgelser, er kommuner forpligtet til at medvirke, jf. bekendtgørelsens § 5, stk.3.

Der er ved undersøgelser frem til år 2008 konstateret resistens på forskellige niveauer i udbredte områder af Danmark. Risikoen for en yderligere udbredelse af resistens er ikke acceptabel, og Naturstyrelsen har derfor i samarbejde med det tidligere Statens Skadedyrlaboratorium / Skadedyrlaboratoriet, Aarhus Universitet, udarbejdet en resistensstrategi, der skal sikre, at den kommunale rottebekæmpelse med de antikoagulerende midler forsat kan være effektiv.

Resistensstrategien, som nærmere er beskrevet i tillæg 7 afsnit 7.1 går ud på, at kommunalbestyrelsen ved bekæmpelse af rotter med kemiske midler (antikoagulanter) skal anvende antikoagulant med det svageste aktivstof først, jf. bekendtgørelsens § 5, stk.1.

Kommunalbestyrelsen er ved tilrettelæggelsen af sin rottebekæmpelse forpligtet til at sikre, at der i hver enkelt bekæmpelsessituation anvendes det korrekte middel, dvs. det middel der i den pågældende situation vurderes at være det svageste. Viser det sig, at der er resistens mod et givent middel, skal kommunalbestyrelsen anvende et middel, der er stærkere, og som ligger umiddelbart efter i styrkeforhold, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2. Hvis der imidlertid ikke er godkendte formuleringer af et middel på det svageste niveau, vil det være tilladt for den autoriserede person at anvende et stærkere middel, hvor den egnede formulering af midlet er tilgængelig. Ligeledes i de tilfælde, hvor der forekommer både rotter og mus, vil det være hensigtsmæssigt at vælge den svageste antikoagulant, der er effektivt overfor både rotter og mus.

For en beskrivelse af, hvordan resistens konstateres, henvises til tillæg 7 afsnit T7.2 Checkliste for rottebekæmpere.

Da antikoagulanter i sig selv er farlige bekæmpelsesmidler, som ved uhensigtsmæssig brug kan spredes til vilde dyrearter, er det yderst vigtigt, at de valgte bekæmpelsesmidler benyttes i nøje overensstemmelse med brugsanvisningen for det pågældende produkt.

5.5 Kommunal handlingsplan

For at hjælpe kommunerne til en styrket og mere effektiv indsats på rotteområdet, stilles der nu i bekendtgørelsens § 6 krav om, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handlingsplan på rotteområdet. Handlingsplanen skal indeholde en række minimumskrav, jf. bekendtgørelsens bilag 1. Minimumskravene skal sikre, at den enkelte kommune bl.a. opstiller en række mål for bekæmpelsen af rotter, så det tydeligt fremgår, hvilke prioriteringer kommunen har på området. Dette vil være med til at synliggøre opgaverne over for kommunens borgere, samtidig med at kommunen internt gør sig klart, hvad der er væsentligt at fokusere på i netop den pågældende kommune.

Formålet med handlingsplanen er at synliggøre den kommunale rottebekæmpelse i højere grad end hidtil.

Bekendtgørelsen stiller krav om, at handlingsplanen, når den er udarbejdet og godkendt i kommunalbestyrelsen, skal offentliggøres på kommunens hjemmeside.

Handlingsplanen skal indeholde en række overordnede mål for rottebekæmpelsen i den enkelte kommune. Målene er nærmere beskrevet i bilag 1, jf. ”særlige indsatsområder”, og skal, hvor det er relevant, indgå i handlingsplanen. Derudover står det den enkelte kommune frit for at tilføje yderligere mål, hvis der er behov for det.

Ud over at opstille mål skal kommunen i handlingsplanen oplyse, hvor mange ressourcer i form af antal årsværk og finansiering, den agter at afsætte til opnåelse af de stillede mål. Det giver gennemsigtighed og bedre mulighed for borgerne til at gå i dialog med kommunen om rottebekæmpelsen. Kommunen har mulighed for at gebyrfinansiere sine udgifter til forebyggelse og bekæmpelse af rotter, herunder opsætning af rottespærre, jf. bekendtgørelsens § 32. For mere om mulighederne for gebyrfinansiering henvises til vejledningens afsnit 7.

Kommunen skal i handlingsplanen opstille en række succeskriterier for rottebekæmpelsen. Der kan tænkes mange forskellige og relevante kriterier, men det vigtigste er, at de er målbare, så kommunen efter handlingsplanens udløb, jf. nedenfor, hurtigt kan danne sig et overblik over, om de opstillede mål er nået eller, om der skal ske justeringer eller forbedringer i handlingsplanen.

Som det fjerde og sidste punkt skal handlingsplanen indeholde de tiltag eller aktiviteter, som kommunen agter at bringe i anvendelse for at nå målene. Her er det vigtigt, at kommunen helt konkret og med en vis detaljeringsgrad beskriver, hvordan dette skal ske, så det klart fremgår, hvad man vil sætte i værk. F. eks. stilles der i bekendtgørelsens § 7, stk. 6 krav om, at opsætning af rottespærre og anvendelse af giftblokke i kloakken i kommunalt regi skal fremgå af handlingsplanen. Kommunerne bør således aktivt tage stilling til opsætning af rottespærre, og handlingsplanen bør derfor som minimum indeholde kommunens vurdering af, hvorfor eller hvorfor ikke, der skal opsættes rottespærre.

BILLEDE 14

ROTTEBEKÆMPELSE KRÆVER PLANLÆGNING OG GRUNDIGHED I UDFØRELSEN, DERFOR SKAL KOMMUNERNE NU UDARBEJDE EN HANDLINGSPLAN.

Kommunen skal revidere handlingsplanen minimum hvert 3. år og i den forbindelse er det kommunens opgave at vurdere, om de opstillede mål er nået eller, om der er behov for revision og justeringer, så handlingsplanen fremover bedre kommer til at afspejle virkeligheden i kommunen. Handlingsplanen skulle således gerne i fremtiden blive et fleksibelt og brugbart værktøj for kommunen i bestræbelserne på at nå længere med især forebyggelsen af rottegener.

Handlingsplanen kan være et kortfattet og stringent papir, der fokuserer på konkrete initiativer, som er let realiserbare, og som både brugere og interessenter kan få nytte af. Handlingsplanen er udtryk for en løbende proces, og ambitionsniveauet kan - som alle øvrige parametre i handlingsplanen - justeres og forbedres i forbindelse med fremtidige revisioner.

Naturstyrelsen fører tilsyn med de kommunale handlingsplaner som led i sit generelle tilsyn med, at kommunerne opfylder betingelserne i bekendtgørelsen, jf. § 33.

5.6 Kommunale og private rottespærre

Med bekendtgørelsen fra 2012 er der sat fokus på rotterne i kloakkerne, selvom en egentlig generel bekæmpelse af rotterne i kloakkerne fortsat ikke er et lovkrav, jf. afsnit 5.1.

Årsagen til den fornyede interesse for rotterne i kloakkerne skyldes for det første, at der inden for de seneste årtier er fremkommet rottespærre til brug på vandrette afløbsledninger. Rottespærre på lodrette afløbsledninger har været kendt i mange år, men i begyndelsen af 1990'erne blev der opfundet rottespærre, som kan installeres på såvel vandretliggende hoved- som stikledninger.

For det andet har de nye rottespærre ved videnskabelige forsøg vist sig i et vist omfang at kunne hindre rotter i at trænge op i ledninger, hvorved der er skabt et solidt grundlag for at nytænke bekæmpelsen og forebyggelsen af rotterne i kloakkerne.

Som en tredje årsag kan nævnes, at der i samfundet er en voksende erkendelse af, at rotterne fra kloakkerne udgør en væsentlig kilde til især smitte, men også ødelæggelser af inventar m.v. på følsomme institutioner som f.eks. skoler, daginstitutioner og plejehjem. Når man med forholdsvis enkle midler kan forebygge rotter sådanne steder, vil man i kommunalt regi kunne spare mange penge, som man ellers skulle afholde til bekæmpelse af rotterne på institutionerne, til rengøring, til desinfektion, til oprydning og renovering af lokaler, inventar m.v.

På denne baggrund er der i bekendtgørelsens § 7 beskrevet krav til kommunalbestyrelsen om installation af rottespærre på eksisterende, kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner.

I bekendtgørelsens § 1, nr. 6, er en rottespærre defineret som ”mekanisk eller elektronisk anordning til opsætning i brønde i stik- og hovedledninger, som har til formål at slå rotter ihjel eller hindre disse i at passere opstrøms i en ledning”. Denne definition afspejler de rottespærre, der i øjeblikket findes på det danske marked og omfatter modeller baseret på en klapløsning eller elektroniske modeller, der afskrækker eller afliver rotterne, når de passerer.

Hvorvidt man skal benytte den ene eller den anden model afhænger af mange forskellige forhold. Ikke alle modeller har f.eks. dimensioner, der passer til store ledninger, og såvel teknisk udformning som pris, kvalitet og arbejdstid med installation spiller ind på valget.

Uanset den ene eller den anden løsning er der miljømæssige fordele forbundet med anvendelsen af rottespærre, idet de i mange tilfælde helt kan erstatte den traditionelle giftanvendelse i kloakkerne, jf. tillæg 3 afsnit T3.7.

En vigtig pointe ved anvendelsen af rottespærre er, at de ikke må blive et alternativ til den almindelige vedligeholdelse og fornyelse af ledningsnettet. En rottespærre bør således ikke installeres permanent på et ledningsnet, der er defekt, fordi den så kan være medvirkende til at dække over defekter, der kan give anledning til belastning af miljøet.

En grundejer er i medfør af bygningsreglementet forpligtet til at sikre, at ejendommens spildevand afledes i tætte ledninger. Grundejeren vil i forbindelse med installation af en rottespærre skulle kontrollere sit anlæg og udbedre eventuelle utætheder, som rotten kan trænge ud af. Dette kan evt. gøres ved at TV-inspicere relevante ledninger opstrøms rottespærren. Samtidig kan rottespærre være med til at sikre, at rotter ikke ødelægger kloakken eller trænger ind i en ejendom via vandlåse i toiletterne.

Når man installerer rottespærre på store offentlige eller private ledningsnet, skal man huske på, at rotterne kan eksistere inde bag de opsatte rottespærre. Her er det vigtigt, at der sættes ind med bekæmpelse af rotterne i ledningerne bag rottespærren, så de bliver rottefri. Sker det ikke, er man lige vidt. For at sikre, at et rottesaneret kloakafsnit fortsat er fri for rotter, bør man med jævne

mellemrum observere i brøndene. Det kan ske ved at ophænge ugiftige indikatorblokke eller ved kontrollere for ekskrementer på brøndenes banketter.

Installation af rottespærre i stikledninger og afløbsinstallationer må udelukkende udføres af en autoriseret kloakmester. Denne skal desuden have autorisation til rottebekæmpelse eller have bestået kursus i opsætning af rottespærre, jf. afsnit 5.6.1. Det er vigtigt, at kloakmesteren i forbindelse med installation af rottespærre gør grundejeren særskilt opmærksom på de nævnte forhold, så ledningsnettet bliver miljømæssigt forsvarligt og helt fri for rotter.

BILLEDE 15
EKSEMPEL PÅ EN ROTTESPÆRRE MED VANDLÅS OG
UDLUFTNING.

En rottespærre vil uanset udformning medføre et vist hydraulisk tab i ledningen, hvor den er installeret. Specielt i fællessystemer skal det sikres, at systemet stadig har tilstrækkelig kapacitet ved skybrud. Flertallet af rottespærre på det danske marked medfører dog ikke så store tab i vandføringsevnen i ledningerne, at de ikke kan anbefales. Men uanset dette kan rottespærre, selv når de er korrekt installeret, give opstuvningsproblemer i ledningen. Rottespærre skal derfor tilses jævnligt. Et passende tilsyn kan være med 6 måneders mellemrum, men lokale forhold kan tilsige kortere tilsynsintervaller. Tilsynet påhviler den enkelte grundejer. Et manglende tilsyn, der eventuelt medfører oversvømmelse og skader, hæfter grundejeren således selv for.

5.6.1 Opsætning af rottespærre

Kravet om opsætning af rottespærre retter sig primært mod kommunale institutioner. Her er installation af rottespærre gjort obligatorisk, hvilket betyder, at kommunen ikke på forhånd kan fraskrive sig anvendelsen af rottespærre de steder, der er nævnt i bekendtgørelsens § 7, stk. 1. Bekendtgørelsen giver dog kommunen mulighed for i hvert enkelt tilfælde at vurdere, om opsætning af rottespærre er "hensigtsmæssigt og teknisk muligt". Udtrykkene "hensigtsmæssigt og teknisk muligt" skal sikre, at der ikke installeres rottespærre, hvor det ville være meningsløst, f.eks. hvis der i forvejen er opsat en pumpestation eller indbygget udskillere, hvis ledningen har for lille fald, eller det kræver installation af nye brønde. I "hensigtsmæssigt" ligger tillige en vurdering af, om en forholdsvis billig rottespærre kan afværge et rotteproblem, der i visse situationer kan medføre tab på 5- eller 6-cifrede beløb.

Man skal desuden være opmærksom på, at der er tale om to sideordnede kriterier i stk.1, idet installation af en rottespærre kun er obligatorisk, hvis det *både* er "hensigtsmæssigt" og teknisk muligt".

Installation af rottespærre på private skoler eller daginstitutioner, som modtager offentlig støtte, er ikke omfattet af § 7, stk.1, idet der kun skal installeres rottespærre på steder, hvor kommunen er "grundejer".

Hvis der eksisterer flere stikledninger ind til kommunens institutioner skal der, som § 7 er formuleret, installeres rottespærre på samtlige stik.

BILLEDE 16

KOMMUNALE INSTITUTIONER, BL.A. DAGINSTITUTIONER, SKAL, HVOR DET ER HENSIGTSMÆSSIGT OG TEKNISK MULIGT, HAVE INSTALLERET ROTTESPÆRRER.

Kravet om installation af rottespærre gælder tillige på fremtidige, kommunale institutioner, idet kommunen også er forpligtet til at opsætte rottespærre ved byggemodning, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Hensigten med installation af rottespærre er at holde rotterne ude fra såvel eksisterende som kommende ledninger. Men set i et samfundsmæssigt perspektiv opnås den største fordel formentlig, når rottespærre kan afskærme nyetablerede kloakafsnit ved at hindre rotterne i at trænge fra gamle ledninger over i nye. Herved sikrer man sig, at et kloakafsnit fremover bliver helt rottefrit. Dette synspunkt afspejles i bekendtgørelsens i § 7, stk.2, der fastslår, at der skal installeres rottespærre ved byggemodning af parcelhusområder.

Rotter volder som bekendt skader næsten overalt på bygninger i samfundet, men især hospitaler har igennem årene været hjemsøgt af rotter, hvor de kan forårsage store hygiejniske og sundhedsmæssige problemer. Bekendtgørelsens § 7, stk. 3, bestemmer derfor, at kommunen, når den har opnået tilladelse fra grundejeren, og hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt, kan installere rottespærre på samtlige kloakledninger, der fører ind til et hospital.

Installation af rottespærre på hospitaler er frivilligt, jf. udtrykket ”kommunalbestyrelsen kan”. Har kommunen opnået tilladelse fra grundejeren, dvs. regionen, skal den også her vurdere, om installationen er hensigtsmæssig og teknisk mulig. Installation af rottespærre kan, som ved de øvrige institutioner, også finde sted ved byggemodning af hospitaler, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 4.

Ud over hvad der er nævnt i bekendtgørelsens § 7, stk. 1-4, kan kommunalbestyrelsen desuden installere rottespærre på steder, som den finder egnede. Det forudsætter dog, at det sker efter aftale med det kommunale spildevandsforsynings-selskab, der er ejer af kloaknettet, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 5. Er der ved private byggemodninger af parcelhusgrunde installeret rottespærre, er det spildevandsforsynings-selskabet der afgør, når det overtager et ledningsanlæg, hvorvidt der fortsat skal benyttes rottespærre. Tilsvarende gælder ved kommunale byggemodninger af parcelhusgrunde, hvor forsynings-selskabet har forsyningspligten, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 7.

Da installation af rottespærre er en præventiv foranstaltning af væsentlig betydning for den samlede kommunale indsats, skal installation af rottespærre fremgå af handlingsplanen. Tilsvarende gælder for kommunens anvendelse af giftblokke i forbindelse med kloakrottebekæmpelse, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 6.

Vedrørende, hvem der må opsætte rottespærre, henvises til afsnit 6.7.1 og 6.7.2.

Vedrørende finansiering af rottespærre henvises til afsnit 7.

5.7 Kommunalt tilsyn

Det kommunale tilsyn i medfør af bekendtgørelsen omfatter både de private grundejere og de autoriserede rottebekæmpere. Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for en effektiv rottebekæmpelse og forudsætningen for, at dette kan opnås er, at kommunalbestyrelsen fører tilsyn med såvel grundejere som de autoriserede personer, der udfører arbejde i kommunen, idet disse i samarbejde med kommunalbestyrelsen har en række nærmere specificerede opgaver i henhold til bekendtgørelsen, udover den generelle tilsynspligt i § 4, stk. 4, som er omtalt i afsnit 5.3. Opfylder borgere og autoriserede personer ikke deres forpligtelser, og udfører kommunalbestyrelsen ikke sit tilsyn, vil både forebyggelsen og bekæmpelsen af rotterne hurtigt blive nødlidende. Det betyder, at rotterne får bedre eksistensgrundlag og hurtigt vil øge deres antal. Som konsekvens vil borgere og virksomheder opleve større gener fra rotterne med øgede private og samfundsmæssige udgifter til følge.

For grundejernes vedkommende gælder, at de skal sikre og renholde deres ejendomme, og denne forpligtelse er det kommunalbestyrelsens opgave at sørge for bliver ført ud i livet. Det kan ske enten i forbindelse med anmeldelser fra borgerne om rotter eller ved det opsøgende tilsyn, som kommunalbestyrelsen udfører i landzone.

Det kommunale tilsyn med de autoriserede personer omfatter de autoriserede personers indgåelse af sikringsordninger med rottebekæmpelse, der skal anmeldes til kommunalbestyrelsen, ligesom kommunalbestyrelsens tilsyn kan ske i forbindelse med den autoriserede persons udførte bygningsgennemgangs- og tilsynsrapporter, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til en effektiv rottebekæmpelse, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 4. Det er endvidere kommunalbestyrelsens pligt at føre tilsyn med, at den autoriserede person hvert år indberetter mængde og type gift, der er anvendt i foderstationer. Kommunalbestyrelsen skal desuden ved sit tilsyn sikre, at den autoriserede person indsender et aftaleskema ved bekæmpelse af rotter uden for kommunal åbningstid, og at den autoriserede person overholder den i bekendtgørelsen foreskrevne resistensstrategi.

Det kommunale tilsyn omfatter tillige såvel den autoriserede persons som grundejerens forpligtelse til at anmelde enhver forekomst af rotter straks. Nedenfor i tabellen er kommunens tilsynsforpligtelse angivet med paragrafhenvisninger.

Område	Hjemmel	Personkreds
Anmeldelse af rotter	§ 2	Alle borgere i DK
Sikring og renholdelse	§ 3	Grundejer
Anmeldelse af sikringsordning	§ 17, stk. 3	Autoriseret person
Bygningsgennemgang/ bygningsgennemgangsrapport og tilsynsrapport	§ 17, stk. 4, og § 18, stk. 1	Autoriseret person
Anmeldelse af giftforbrug	§ 18, stk. 2	Autoriseret person
Bekæmpelse uden for kommunal åbningstid	§ 19, stk. 2	Autoriseret person
Resistensstrategi	§ 22	Autoriseret person

TABEL 1

KOMMUNENS TILSYNSFORPLIGTELSE INDEHOLDT I BEKENDTGØRELSE OM FOREBYGGELSE OG BEKÆMPELSE AF ROTTER.

En væsentlig forudsætning for det kommunale tilsyn er, at repræsentanter fra kommunens rottebekæmpelse skal have adgang til en ejendom for at kunne konstatere, om der er rotteforekomst og i givet fald igangsætte en bekæmpelse. Hvis det skønnes nødvendigt har tilsynsmyndighederne eller personer, der af disse myndigheder er bemyndiget hertil, til enhver tid uden retskendelse adgang til offentlige og private ejendomme for at udføre tilsynsopgaver efter miljøbeskyttelsesloven

eller regler udstedt med hjemmel i loven herunder rottebekendtgørelsen. Retten følger af miljøbeskyttelseslovens § 87 og tilkommer på rotteområdet kommunalbestyrelsen eller den, man bemyndiger dertil, dvs. den autoriserede person. Det påhviler kommunalbestyrelsen at forsyne de bemyndigede personer med den nødvendige legitimation.

Naturstyrelsen har også adgang til såvel offentlige som private ejendomme, når det sker i forbindelse med det tilsyn, som Naturstyrelsens konsulenter skal udføre i medfør af miljøbeskyttelsesloven og bekendtgørelsen. Politiet yder bistand til besigtigelser på ejendomme, hvis det er nødvendigt. Anmodningen skal normalt rettes til den vagthavende på den stedlige politistation.

5.7.1 Retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter

Rotteeftersyn såvel i byzone som i landzone kræver næsten altid husundersøgelser i en vis udstrækning, dvs. at rottebekæmperen skal indendørs i en bolig eller virksomhed for at kunne besigtige forholdene.

Tilsyn indendørs er i juridisk forstand et tvangsindgreb, og lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter kræver, at sådanne tilsyn varsles i forvejen. Med loven er der gennemført en samlet regulering af en række spørgsmål, der vedrører tilfælde, hvor en forvaltningsmyndighed, f.eks. en kommune, har mulighed for, uden for strafferetsplejen, at foretage tvangsindgreb uden forudgående retskendelse. Det vil i praksis sige kontrolbesøg eller egentlige husundersøgelser. Retssikkerhedslovens kapitel 2 handler om, hvordan tilsyn og andre tvangsindgreb skal gennemføres. Reglerne gælder kun, hvis der er tale om tilsyn *indendørs*. Reglerne foreskriver i retssikkerhedslovens § 5, at myndigheden forud for gennemførelsen af en beslutning om iværksættelse af et tvangsindgreb skal underrette parten om beslutningen. Underretningen skal ske skriftligt senest 14 dage, inden tvangsindgrebet gennemføres, og skal indeholde oplysninger om

- 1) tid og sted for indgrebet,
- 2) retten til at lade sig repræsentere eller bistå af andre efter forvaltningslovens § 8,
- 3) hovedformålet med indgrebet og
- 4) det faktiske og retlige grundlag for indgrebet, jf. forvaltningslovens § 24.

Som udgangspunkt gælder de nævnte regler også det kommunale rottetilsyn, men det adskiller sig i denne sammenhæng noget fra de øvrige miljøtilsyn. Begrundelsen er, at de fleste mennesker, der har problemer med rotter, selv anmoder myndigheden mundtligt eller skriftligt om at komme på besøg og foretage tilsyn. Det vil derfor i vid udstrækning være berettiget at fravige varslings- og underretningsreglerne af hensyn til parten selv.

Et varsel om et tilsynsbesøg er derfor ikke nødvendigt, hvis grundejeren har konstateret rotter og har anmeldt det til kommunen. En mundtlig underretning fra den kommunale repræsentant er her tilstrækkelig. Tilsvarende vil der ikke skulle varsles i forbindelse med de kommunale eftersyn for rotter i medfør af bekendtgørelsens § 8. Viser det sig, at grundejeren har rotter, må rottebekæmperen her spørge om lov til at foretage et indendørs tilsyn, og rottebekæmperen kan nøjes med enten skriftligt eller mundtlig at give underretning som beskrevet ovenfor. Hvis grundejeren har rotter og nægter tilladelse til indendørs tilsyn, må kommunen varsle et nyt besøg i overensstemmelse med reglerne i retssikkerhedslovens § 5.

Kommunens adgang til ovennævnte ejendomme foregår som hidtil med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 87. For de nærmere bestemmelser og regler om retssikkerhedsloven og rottetilsyn henvises til ” [Vejledning om anvendelse af retssikkerhedsloven på miljøområdet](#) ” Vejledning fra Miljøstyrelsen, nr. 7, 2005.

5.7.2 Tilsyn i landzone

Det er kommunens opgave at lade alle faste ejendomme i landzone samt landbrugsejendomme i byzone undersøge for rotter, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 1. Undersøgelsen omfatter således egentlige landbrug, gartnerier, erhvervsvirksomheder med dyrehold som f.eks. pelsdyrfarme og dambrug, andre erhvervsvirksomheder bortset fra fødevarevirksomheder samt udlagte sommerhusområder. Pligten til at undersøge for rotter gælder også ubebyggede grunde, idet disse kan have rottetilhold f.eks. pga. vildtfodring.

Landzonebegrebet, som ligger til grund for det kommunale tilsyn, har i rottemæssig sammenhæng givet anledning til en vis tvivl og har tidligere ført til, at en hel del områder i landzone ikke fik udført de obligatoriske tilsyn. Årsagen skal søges i de kommuneskilte, der varsler bymæssig bebyggelse i landzone. Disse skilte er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at området inden for skiltene er byzone. Afgrænsningen skal alene foretages ud fra gældende lokal- eller kommuneplan.

Begrundelsen for at ejendomme i landzone fortsat skal have et opsøgende tilsyn er, at de erfaringsmæssigt er mere udsat for at få rotter end ejendomme i byzone. Årsagen til den forøgede risiko for rotter skyldes bl.a. aktive landbrugsbedrifter, der frembyder rigelige fødemuligheder og skjulesteder både på markerne, i staldene og i laderne. Men også almindelige beboelsesejendomme i landzone med mindre hobby husdyrhold, som f.eks. høns, duer og kaniner bidrager til det øgede antal rotter i landzone.

Træffes der ikke nogen hjemme på den pågældende adresse, skal den autoriserede person aflevere en skriftlig meddelelse, der gør opmærksom på grundejerens eller lejerens pligt til at anmelde eventuel forekomst af rotter, jf. bekendtgørelsens § 2 og § 8, stk. 1.

Til brug for eftersynet i landzone (samt landbrugsejendomme i byzone) skal kommunalbestyrelsen være i besiddelse af lister over samtlige ejendomme, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2. Listerne danner baggrund for tilsynet af samtlige ejendomme.

Til brug for eventuel kontrol fra

Naturstyrelsen skal listerne opbevares i minimum 5 år.

Med udgangspunkt i det først foretagne tilsyn for rotter i landzone samt landbrugsejendomme i byzone efter bekendtgørelsens ikrafttræden den 1. juli 2012 skal alle kommuner have opdelt de besøgte ejendomme i to kategorier: ejendomme med og ejendomme uden rotter, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 3. Ejendomme, hvor der ikke konstateres rotter, skal herefter først have foretaget tilsyn to år efter det første tilsyn, jf. bekendtgørelsen § 8, stk. 4.

Begrundelsen er, at disse ejendomme ikke i den umiddelbare fremtid vil kunne forventes at udgøre et problem i forhold til rotter.

Skulle der alligevel komme rotter inden 2 års periodens udløb, skal grundejeren anmelde rotter, og ejendommen vil blive omfattet af reglerne i § 8, stk. 5.

På ejendomme, hvor der konstateres rotter, skal kommunalbestyrelsen derimod foretage tilsynsbesøg med 6 måneders intervaller. Begrundelsen er, at disse ejendomme med rotter, ofte er gengangere fra år til år dvs., at de mere eller mindre permanent har et rottetilhold, som følge af

BILLEDE 17
DET KOMMUNALE TILSYN I LANDZONE OMFATTER
TILLIGE UBEBYGGEDE GRUNDE MED EKS.
VILDTFODRINGSPLADSER OG MAJSBRÆMMER.

forholdene på ejendommene. Der er derfor behov for, at der gennemføres et mere intensivt tilsyn på ejendommene med vægt på, at de fremover lever op til bekendtgørelsens krav om sikring og renholdelse. I nogle tilfælde vil det være nødvendigt, at kommunen udsteder et påbud om sikring og renholdelse til grundejerne for at få forbedret tilstanden på ejendommene og sikret en varig forebyggelse.

Ejendomme i landzone og landbrugsejendomme i byzone med eksisterende sikringsordninger er ikke undtaget fra tilsynsforpligtelsen. Er der eksempelvis konstateret rotter på en ejendom med en sikringsordning, skal kommunalbestyrelsen efter bekæmpelse følge op med tilsynsbesøg med 3 gange 6 måneders mellemrum, selvom bekæmpelsesfirmaet har ansvaret for bekæmpelsen af rotter og foretager regelmæssige tilsynsbesøg på ejendommen, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 6. Begrundelsen for kommunens tilsyn er, at de nævnte ejendomme erfaringsmæssigt netop er problematiske, og at de, som nævnt ovenfor, har behov for en mere gennemgribende myndighedsindsats. Kommunen er således uvildig garant for, at de nødvendige tiltag gennemføres, og at ejendommen bringes i acceptabel tilstand, hvis det skønnes nødvendigt.

Kommunen skal være opmærksom på, at de kommunale optegnelser over anmeldte sikringsordninger med rottebekæmpelse, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 3 af konkurrencemæssige hensyn behandles som fortroligt materiale, som ikke må udleveres til andre og ikke må være genstand for forretningsmæssig virksomhed. Har kommunen sin egen entreprenør på rotteområdet, skal kommunen over for denne indskærpe, at der ikke må ske salg af sikringsordninger m.v. i forbindelse med opgaver, der udføres som led i den kommunale rottebekæmpelse, herunder f.eks. tilsynsbesøg i landzone.

Af praktiske grunde, for at ikke alle ejendomme skal besøges på én gang, gives der i bekendtgørelsen mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at tilsynet af ejendomme i landzone og landbrugsejendomme i byzone sker i etaper med 6 måneders mellemrum. Det første rottefri besøg foretages 6 måneder efter den aktive bekæmpelse, hvorefter der går 6 måneder inden det 2. rottefri besøg, og igen 6 måneder inden det 3. besøg, hvor ejendommen skifter status til ”rottefri”, jf. § 8 stk. 3, nr. 1. Selvom bekendtgørelsen foreskriver 6 måneders intervaller kan kommunerne, hvis der er behov for det, vælge at gennemføre tilsynene med en frekvens på f.eks. 4 eller 8 måneder, hvis det på den måde passer bedre med de ordinære kampagnebesøg. De efterfølgende besøg skal dog gennemføres med 6 måneders intervaller.

Hvis borgeren ikke er hjemme, når rottebekæmperen kommer på besøg, selvom der på forhånd er truffet aftale herom, og der opstår problemer med rottebekæmpelsen på ejendommen, kan kommunen give den pågældende borger et påbud om at få ordnet de nødvendige forhold, så der kan foretages en effektiv bekæmpelse. Ovenstående situation falder indenfor denne kategori, også selvom der er tale om tilsynsbesøg. For generelle forhold vedr. påbud henvises til afsnit 5.10.

Af hensyn til den årlige indberetning til Naturstyrelsen skal anmeldelser om rotter, der ikke udspringer af de halvårige eftersyn, registreres særskilt. Ved hvert tilsyn, som kommunalbestyrelsen foretager, skal den i tilfælde af forekomst af rotter anvende tilsynsskemaet i bekendtgørelsens bilag 2 eller et skema, der indholdsmæssigt svarer hertil.

Ifølge bekendtgørelsens § 33, stk. 2, kan Naturstyrelsen dispensere fra forpligtelsen til at undersøge alle ejendomme i landzone. Dispensationen vil hovedsagelig kunne gives for større sammenhængende parcelhusområder i landzone samt for mindre øer, hvor der ikke er konstateret rotter i en længere årrække. Ansøgningen om dispensation skal indsendes til Naturstyrelsen og indeholde kort over områderne samt adresser på de pågældende ejendomme.

5.7.3 Kommunal informationspligt ved giftudlægning

Antikoagulerende rottegift er farlig for mennesker, dyr og fugle, og derfor skal en giftudlægning ske med størst mulig omhu og under hensyntagen til alle risikofaktorer. Flere af giftformuleringerne til rotter på det danske marked indeholder eller består af kornprodukter, hvilket gør dem attraktive ikke blot for rotter, men også for andre dyr.

Naturstyrelsen har igennem årene fået forelagt mange sager om forgiftninger af husdyr med rottegift, og flertallet af disse sager kunne formentlig være undgået, hvis den kommunale rottebekæmper fra start havde oplyst ejendommens beboere om giftudlægningen. Med baggrund i disse erfaringer er det besluttet, at ved bekæmpelse på en ejendom skal ejer, lejer eller dennes repræsentant være til stede og informeres om eventuel giftudlægning. Reglen gælder alle steder, hvor gift udlægges dvs. i byzone, i sommerhusområder og i landzone, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 6 og 8. Reglen gælder således også i de tilfælde, hvor der foretages tilsyn og bekæmpelse med 6 måneders intervaller på ejendomme med rotter i landzone.

BILLEDE 18

ROTTEBEKÆMPEREN SKAL VED ENHVER GIFTUDLÆGNING PÅ EN EJENDOM GIVE INFORMATION TIL EJER ELLER LEJER OM GIFTUDLÆGNINGEN.

For den autoriserede person, der etablerer en sikringsordning med rottebekæmpelse, gælder en tilsvarende informationspligt, idet den autoriserede person ved hvert tilsynsbesøg skal udarbejde en tilsynsrapport, der bl.a. skal omfatte udlagt gift, jf. bekendtgørelsens § 18, stk. 1.

For at opfylde bekendtgørelsens krav om information i forbindelse med giftudlægning skal den kommunale rottebekæmper eller den autoriserede person ud over den blotte oplysning om giftudlægning tillige oplyse grundejer, lejer eller dennes repræsentant om giftens placering og om modgift i tilfælde af forgiftning. Af sikkerhedshensyn er det ikke nok, at grundejeren, lejeren eller dennes repræsentant én gang er blevet informeret om giftudlægning på en ejendom. Informationen skal ske hver gang, der udlægges gift, dvs. også ved supplerende udlægninger.

I tilfælde af, at grundejer eller lejer på en ejendom ikke er hjemme, kan de meddele den kommunale rottebekæmper, at de lader sig repræsentere af en anden person, som så skal være til stede på giftudlægningstidspunktet. Hvis dette er tilfældet, er kravene til information i § 8 opfyldt. Det vil imidlertid være i strid med bestemmelsen, at f.eks. en nabo bliver informeret om giftudlægning på en ejendom, hvor ejer eller lejer ikke er hjemme og ikke i forvejen har aftalt at lade sig repræsentere af naboen.

5.7.4 Tilsyn i byzone og sommerhusområde

I byzone med virksomheder, etageejendomme og parcelhuse skal kommunalbestyrelsen som hovedregel ikke føre et regelmæssigt tilsyn, idet der her kun foretages *rottebekæmpelse efter anmeldelse*, dog skal landbrugsejendomme i byzone have de obligatoriske eftersyn for rotter, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 1. Erfaringen har vist, at rotter sjældent tolereres i byzone, og at beboerne normalt vil rette henvendelse til kommunen, når de konstaterer rotter. Et regelmæssigt tilsyn i byzone kan dog være nødvendigt, hvor der er særlige rotteproblemer. Det kan dreje sig om gamle kvarterer med defekte eller ældre, uoverskuelige afløbssystemer. Der vil endvidere ofte i byerne være områder, der vil kræve regelmæssigt tilsyn, f.eks. rideskoler, havneområder, søer og åer, genbrugsstationer, baneterræner, motorvejsarealer, parker m.v.

I sommerhusområder skal kommunalbestyrelsen heller ikke føre et regelmæssigt tilsyn. Den tvungne renovationsordning har stort set gjort det umuligt for rotterne at finde føde. Hovedreglen er derfor, at bekæmpelsen også her foregår efter anmeldelse.

Kolonihaveområder er ikke sommerhusområder og ligger normalt i byzone, hvorfor bekæmpelse af rotter kun sker efter anmeldelse i lighed med de øvrige ejendomme i byzone. Erfaringsmæssigt kan der være en del rotteproblemer i kolonihaveområder, og der kan derfor være behov for, at kommunen foretager en præventiv indsats med særskilt information til ejerne om sikring og renholdelse. Kommunen kan desuden, hvis der er behov for det, foranstalte bekæmpelse i hele kolonihaveområdet i form af opsætning af foderstationer med gift eller (smæk)fælder, hvis bekæmpelse på de enkelte parceller ikke bærer frugt. Hvis et kolonihaveområde er beliggende i landzone, vil det være omfattet af det kommunale tilsyn, og det samme gør sig gældende for sommerhuse, som ikke er beliggende i udlagte sommerhusområder i landzone.

5.7.5 Registreringsoplysninger ved tilsynsbesøg

Ved hvert tilsyn, som kommunalbestyrelsen foretager, skal den i tilfælde af forekomst af rotter anvende tilsynsskemaet i bekendtgørelsens bilag 2 eller lignende med tilsvarende indhold. Skemaet skal anvendes såvel i landzone som i byzone og sommerhusområder og er bl.a. tænkt som en checkliste til brug for den enkelte rottebekæmper. Oplysningerne i skemaet kan med fordel lægges direkte over i kommunens datasystem på rotteområdet, så kommunen hurtigt og effektivt kan identificere en ejendom og skaffe sig de fornødne oplysninger, hvis borgere henvender sig. De udfyldte skemaer skal tillige være tilgængelige for Naturstyrelsen.

5.8 Halvårlig, kommunal informationspligt

Effektiviteten af kommunalbestyrelsens indsats på rotteområdet står og falder med borgernes vilje til at anmelde forekomst af rotter. Hvis borgerne ikke meddeler kommunen, at de har rotter eller har set dem, er kommunen af gode grunde afskåret fra at gribe ind. Det vil betyde flere rotter i samfundet med forøget risiko for smitte og ødelæggelser. For at imødegå en sådan udvikling, bestemmes det i bekendtgørelsens § 9 derfor, at kommunalbestyrelsen to gange årligt skal sørge for, at kommunens borgere får fornøden orientering om, at konstaterede forekomster af rotter skal anmeldes til kommunen. Orienteringen bør indeholde oplysninger om de hygiejniske og sundhedsmæssige risici, som rotter kan medføre, samt om nødvendigheden af, at rotter, pga. deres store formeringsevne, straks skal anmeldes og bekæmpes effektivt. Der bør samtidig også informeres om kommunens medvirken til bekæmpelsen.

Orienteringspligten gælder alle kommuner – også dem uden landzone og bør af hensyn til borgere uden internetadgang også ske ved f.eks. annoncer i de lokale blade. Kommunerne kan desuden kombinere information om de traditionelle kampagner for tilsyn i landzone med informationen i medfør af § 9.

BILLEDE 19
DET ER VIGTIGT, AT
BORGERNE BLIVER
ORIENTERET OM ROTTER
OG ROTTEBEKÆMPELSE
SAMT
KOMMUNALBESTYRELSEN
MEDVIRKEN VED
BEKÆMPELSEN, F. EKS. SOM
PÅ DENNE PLAKAT FRA
1940'ERNE.

5.9 Tilsyn på fødevarevirksomheder

I fødevarevirksomheder foretages eftersyn for rotter samtidig med Fødevarestyrelsens normale kontrol af virksomheden. Fødevarestyrelsens tilsynsforpligtelse gælder både fødevarevirksomheder i byzone og landzone.

Fødevarevirksomhedens ansvar i forbindelse med sikring mod bl.a. rotter fremgår af forordning (EF) Nr. 852/2004 om fødevarehygiejne samt § 2 i bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Fødevarestyrelsens almindelige tilsyn omfatter tilsyn med virksomhedens gode arbejdsgange eller egenkontrol vedrørende rotter og i denne sammenhæng også i nødvendigt omfang egentlig eftersyn for rotter på virksomheden, jf. bekendtgørelsens § 10, stk.1.

Hvis Fødevarestyrelsen ved sit tilsyn konstaterer forekomst af rotter på virksomheden, skal dette straks meddeles kommunalbestyrelsen, normalt kommunens tekniske forvaltning. Pligten til at underrette kommunalbestyrelsen påhviler den af de to parter, virksomheden eller tilsynet, der først konstaterer rotteforekomsten, jf. bekendtgørelsens § 2.

Kommunalbestyrelsen og Fødevarestyrelsen har gensidigt underretningspligt om rotteforekomst og iværksat rottebekæmpelse på fødevarevirksomheder, jf. bekendtgørelsens § 10, stk. 2. Bekæmpelse af rotter på virksomheden skal iværksættes af den kommunale rottebekæmpelse og skal foretages i samarbejde med Fødevarestyrelsen.

Den ansvarlige for en fødevarevirksomhed skal sikre opfyldelse af fødevarelovgivningens krav om virksomhedens indretning, så der bl.a. sikres mod ydre forureningskilder, herunder mod indtrængen af rotter og andre skadedyr. Desuden skal virksomheden træffe passende foranstaltninger til forebyggelse mod og eventuel bekæmpelse af skadedyr, herunder rotter.

Til brug for bl.a. Fødevarestyrelsens tilsyn har Naturstyrelsen udarbejdet en vejledning "Rotter, mus og fødevarevirksomheder", der beskriver, hvordan eftersyn for rotter på fødevarevirksomheder skal foretages.

Har fødevarevirksomheden en sikringsordning med et bekæmpelsesfirma, skal den autoriserede person, såfremt der konstateres forekomst af rotter, straks meddele dette til kommunen. Undladelse betragtes som en alvorlig forseelse, og den autoriserede rottebekæmper, kan straffes med bøde eller i alvorlige tilfælde med tilbagekaldelse eller fradømmelse af autorisationen.

BILLEDE 20
VEJLEDNINGEN "ROTTER, MUS OG FØDEVAREVIRKSOMHEDER" ER ISÆR TÆNKT SOM EN VEJLEDNING TIL FØDEVAREREGIONERNES TILSYNSFØRENDE PERSONALE.

BILLEDE 21

FOLDEREN "OM SKADEDYR I FØDEVAREVIRKSOMHEDER" FORESKRIVER BL.A., HVORDAN FOREBYGGELSE OG BEKÆMPELSE AF ROTTER MED KEMISKE MIDLER SKAL SKE PÅ FØDEVAREVIRKSOMHEDER.

Når den autoriserede person i forbindelse med en sikringsordning med rottebekæmpelse udfærdiger bygningsgennemgangsrapport om virksomhedens rottesikringsmæssige tilstand, jf. bekendtgørelsen § 17, stk. 1, bør fødevarevirksomheden, som en del af egenkontrollen i henhold til fødevarelovgivningen, opbevare rapporten og følge de forslag til rottesikring, der gives i rapporten.

Fødevarestyrelsen har udgivet en folder "Om skadedyr i fødevarevirksomheder", der nærmere beskriver, hvordan man sikrer bygninger, bekæmper rotter (og mus) samt etablerer gode arbejdsgange eller egenkontrol i fødevarevirksomheder.

5.10 Kommunale påbud

Det er kommunalbestyrelsens ansvar, at føre tilsyn med, at kommunens grundejere lever op til bekendtgørelsens krav om sikring og renholdelse af deres ejendomme. I de tilfælde, hvor kommunen konstaterer ulovlige eller miljømæssigt uacceptable forhold, skal den gøre op med sig selv, hvordan det skal tackles. Er der tale om overtrædelse af en lovbunden pligt, f.eks. anmeldelsesforpligtelsen i § 2, skal kommunen i henhold til Miljøstyrelsens vejledning nr. 6 fra 2005 om håndhævelse af Miljøbeskyttelsesloven meddele en indskærpelse, dvs. meddele, at det ulovlige forhold skal bringes til ophør. I graverende tilfælde skal der tillige indgives politianmeldelse.

Vurderer kommunalbestyrelsen ved sit tilsyn, at der ikke foreligger et decideret ulovligt forhold, men, at der er tale om miljømæssigt uacceptable forhold, for hvilke der skal fastlægges en ny retstilstand over for en grundejer, skal der i henhold til håndhævelsesvejledningen udstedes et påbud. Et sådant vil typisk blive udstedt i forbindelse med en besigtigelse på en ejendom med rotter, hvor f.eks. et defekt afløbssystem eller forhold på nogle udendørsarealer er den direkte eller medvirkende årsag til et rotteangreb.

I medfør af bekendtgørelsens § 11, stk. 1 kan kommunen påbyde en grundejer at foretage en sikring af sin ejendom f.eks. som nævnt ovenfor. Som ved al anden miljøbeskyttelse gælder der imidlertid i forbindelse med udstedelse af påbud om forebyggelse og bekæmpelse af rotter et krav om proportionalitet. Ved kommunens bedømmelse af en grundejers pligt til at sikre sin ejendom mod rotter skal der tages hensyn til, at udgifterne til sikringsforanstaltningerne står i et rimeligt forhold til den miljømæssige gevinst, man ønsker at opnå. For mange landbrugsbygninger gælder, at de er af en sådan konstruktion eller i en sådan forfatning, at det ikke er muligt at rottesikre dem

fuldstændigt. Dette bør dog ikke være en anledning til ikke at udføre den sikring, som er mulig. Selv en delvis sikring vil ofte give gode resultater, og ofte kan sikringen udføres inden for en overkommelig økonomisk ramme og med en forholdsvis begrænset arbejdsindsats. Det vil desuden på længere sigt ofte være en økonomisk fordel at gennemføre en så god rottesikring som muligt - netop på denne type bygninger.

5.10.1 Påbud – generelle forhold

Hvis der på en ejendom konstateres forhold, som vurderes ikke at leve op til retningslinjerne for sikring og renholdelse i forbindelse med rotter, skal rottebekæmperen meddele dette til sagsbehandleren i kommunen. Vedkommende skal herefter beslutte, hvorvidt der skal udstedes forvarsel og påbud til grundejeren.

Afgørelse af, om der skal udstedes et påbud, beror ofte på et skøn og vil sædvanligvis forudsætte, at den kommunale sagsbehandler følger med ud på adressen sammen med rottebekæmperen for at besigtige forholdene. Herved kan den kommunale sagsbehandler langt lettere danne sig et overblik over situationen, se sagen med egne øjne, tage billeder som dokumentation og drøfte eventuelle indsigelser eller indvendinger fra grundejeren. Samlet set vil en sådan besigtigelse, foretaget af den kommunale sagsbehandler, kunne give værdifulde nye oplysninger, der kan bidrage til at balancere og nuancere den kommunale påbudsafgørelse.

I afsnit 4.2 og 4.3 er der opstillet lister over hvilke krav der stilles til sikring og renholdelse i byzone og landzone. Den kommunale sagsbehandler kan tage udgangspunkt heri, når der skal træffes afgørelse om udstedelse af påbud.

5.10.2 Udstedelse af forvarsel og påbud

Konstaterer kommunen, at en grundejer ikke lever op til bekendtgørelsens krav om sikring og renholdelse, kan der udstedes et forvarsel om et påbud til grundejeren. En mundtlig eller skriftlig henstilling i sager af miljømæssig betydning er erfaringsmæssigt ikke et egnet middel til at sikre en effektiv forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Henstillinger kan misforstås af grundejeren og indeholder desuden ikke den samme retssikkerhed, som et forvarsel og et påbud, dvs. retten til at se de kommunale akter i sagen samt muligheden for at udtale sig om forholdene på ejendommen. Fristen til at svare på et forvarsel er sædvanligvis af kortere varighed end selve fristen i et påbud, f.eks. to uger, men det afhænger af sagens karakter.

Det er vigtigt, at grundejeren får sine retssikkerhedsgarantier opfyldt, idet det kan være af afgørende betydning senere hen, hvis en sag kommer for retten, og en dommer skal vurdere, om den kommunale afgørelse hviler på et juridisk korrekt grundlag.

BILLEDE 22

ER DER FORHOLD PÅ EN EJENDOM, SOM GIVER ELLER KAN GIVE ANLEDNING TIL FOREKOMST AF ROTTER, SKAL KOMMUNALBESTYRELSEN UDSTEDE ET PÅBUD.

Det egentlige påbud svarer i indhold i al væsentlighed til forvarslet. Dog er der i påbuddet indsat en frist for arbejdets udførelse, og denne frist kan være et resultat af grundejerens udtalelser i sagen til kommunen. Omfanget af påbuddet kan tillige tænkes at være ændret, men det hører til sjældenhederne på rotteområdet.

Fristens længde i et påbud afhænger meget af sagens karakter. Er der tale om omfattende arbejde med sikring og renholdelse eller er vejrliget afgørende for arbejdets udførelse, bør fristen være lang, mens mindre arbejder m.v. kan udføres inden for f.eks. nogle få uger. Se i øvrigt afsnittet om selvhjælpshandlinger uden forudgående påbud.

Nedenfor er gengivet et eksempel på et kommunalt forvarsel og et påbud.

5.10.3 Eksempel på forvarsel om påbud

Eksempel på forvarsel om påbud

(Adressat)

Meddelelse af forvarsel om påbud på ejendommen (adresse) som følge af rottetilhold

Kommunen fremsender hermed i henhold til § 75 i lov nr... af ... om miljøbeskyttelse forvarsel om, at De vil blive meddelt påbud om sikring af ejendommen... mod rotter.

Kommunens udkast til påbud vedlægges til orientering. (Kan eventuelt udelades)

Foranlediget af anmeldelse om rotter på ejendommen besigtigede (deltagernes navne og ansættelsessted) ejendommen den (dato).

Bygningens forskellige rum blev gennemgået, og der kunne fornemmes rottelugt flere steder i bygningen. I et skunkrum blev der fundet rotteekskremer. Der blev foretaget røgprøve af alle ejendommens stikledninger fra samlebrønden, og der blev konstateret røg fra gulvet i et toilet på 1. sal ligesom, der kom røg ud af tagnedløbet....(beskrivelse af sted).

Røgprøven viste, at ejendommens kloaksystem er defekt, og at der ikke som foreskrevet er vandlås på tagnedløbet. Kommunen vil derfor i medfør af § 11 i bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter meddele Dem påbud om at reparere ejendommens kloaksystem, så det fremover effektivt sikrer mod indtrængende rotter. Kopi af bekendtgørelsen vedlægges til orientering.

Inden kommunen træffer endelig afgørelse om påbud i sagen, opfordres De inden den... (dato) til at fremkomme med eventuelle udtalelser og oplysninger, der kan belyse omkostninger, fordele og ulemper ved kommunens beslutning.

Sagens akter kan gennemses ved henvendelse til (kommunens navn). Har De spørgsmål eller kommentarer til dette brev, kan De kontakte (navn på sagsbehandler) på telefon/mail.

Såfremt der ikke fremkommer væsentlige kommentarer, som kan give anledning til ændring af påbuddet, vil det blive udstedt den (dato).

Med venlig hilsen

5.10.4 Eksempel på påbud

Eksempel på påbud

(Adressat)

Meddelelse af påbud på ejendommen (adresse) som følge af rottetilhold

Kommunen (navn) besigtigede den (dato) Deres ejendom og konstaterede rottetilhold på ejendommen samt defekter på ejendommens kloaksystem. Kommunen meddelte Dem derfor den...(dato) forvarsel om påbud om udbedring af kloaksystemet, og De blev samtidig anmodet om at se sagens akter og fremkomme med eventuelle udtalelser inden den.(dato).

Da De ikke er fremkommet med Deres udtalelser til belysning af sagen, og da kommunen ved besigtigelse den...(dato) har konstateret, at kloaksystemer ikke er udbedret, påbydes De hermed at foretage en reparation af ejendommens kloaksystem inden den ...(dato). Arbejdet skal udføres af autoriseret kloakmester og dokumentation for arbejdets udførelse skal fremsendes til ...(kommunens navn) inden udløbet af fristen for påbuddets effektivering.

Påbuddet udstedes med hjemmel i § 11 i bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Kommunens afgørelse kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. § 34 i bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter.

Søgsmål til prøvelse af kommunens afgørelse skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er modtaget.

Med venlig hilsen

...

5.10.5 Selvhjælpshandling med og uden påbud

Hvis en grundejer sidder et kommunalt påbud overhørig, skal kommunen afgøre to forhold. For det første, hvordan den vil lade arbejdet udføre for grundejerens regning, og for det andet, om der skal ske politianmeldelse af forholdet. Politianmeldelse bør som regel ske, hvor der er tale om fristoverskridelse, og afhjælpning af det ulovlige forhold skal ske enten via kommunens egne folk eller med en bestilt håndværker eller entreprenør på det givne område. Hjemmel til selvhjælpshandling findes i miljøbeskyttelseslovens § 17, stk. 5, og § 69, stk. 1, nr. 4. Når arbejdet er udført og betalt, kan kommunen tage pant i ejendommen til dækning af de afholdte udgifter, jf. miljøbeskyttelseslovens § 17, stk. 5.

I miljøbeskyttelsesloven er der desuden hjemmel til i § 70, stk.1, at foretage en selvhjælpshandling uden forinden at forvarse og meddele påbud. Kriterier er, at der skal være tale om overhængende, alvorlig fare for sundheden og i tilfælde, hvor øjeblikkeligt indgreb er påkrævet for at afværge væsentlig forurening eller forureningens udbredelse. På rotteområdet vil det kunne tænkes, at en sådan situation kan opstå, men det skal pointeres, at der skal være tale om særligt graverende forhold, førend kommunen umiddelbart kan skride ind.

5.11 Kommunal indberetning

Kommunalbestyrelsen indberetter efter aftale og med start 01.01.2015, løbende oplysninger om afsluttede rotteanmeldelser digitalt og skal derudover én gang årligt indsende mere generelle oplysninger til Naturstyrelsen om rottebekæmpelsen i kommunen, jf. bekendtgørelsens § 12, stk.1.

Generelle oplysninger indsendes med frist 1. april og vedrører det foregående kalenderår. På baggrund af de kommunale oplysninger udarbejder Naturstyrelsens konsulenter i rottebekæmpelse statistik på rotteområdet. Statistikken skal hjælpe kommuner, bekæmpelsesfirmaer og andre interessenter med at følge udviklingen i bl.a. rotteanmeldelser, giftforbrug, besøgsfrekvens i landzone, kloakrottebekæmpelse, prisudvikling m.v.

Kommunerne og Naturstyrelsen har i regi af Danmarks Miljøportal udviklet en fælles offentlig database kaldet Rottehullet. Databasen indebærer, at alle indkomne sager registreres elektronisk tillige med alle konkrete tiltag i marken. Det betyder, at arbejdsdelingen mellem kommune og bekæmpelsesfirma bliver mere klar, og at kommunen får mulighed for at føre bedre tilsyn med bekæmpelsesfirmaet. Desuden vil borgerne kunne anmelde rotter på alle tider af døgnet – også uden for almindelig åbningstid, ligesom kommunen løbende sikres et bedre, statistisk grundlag at agere på. Endelig smidiggør databasen kommunens elektroniske indberetning til Naturstyrelsen, og der vil på kommunalt plan blive forøgede muligheder for sammenligning af data om rottebekæmpelse.

Ud over kommunens egne oplysninger om rottebekæmpelsen skal kommunen også indsende oplysninger om typen af antikoagulerende gift og antal kg bekæmpelsesmidler, som de private bekæmpelsesfirmaer i det foregående år har anvendt i foderstationer, der opsættes som led i sikringsordninger, jf. bekendtgørelsens § 12, stk. 2, og § 18, stk.2.

Det er Kemikalieinspektionen i Miljøstyrelsen der er tilsynsmyndighed for antikoagulanter efter kemikalieloven og bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen. Kemikalieinspektionen er interesseret i indberetninger om forkert opbevaring og forkert brug af bekæmpelsesmidler, herunder ikke-autoriserede personers brug. Dette gælder i særlig grad, hvis der er sket skade på husdyr m.v.

6. Autorisation og den autoriserede person

Den autoriserede persons forpligtelser i henhold til bekendtgørelsen fremgår af nedenstående faktaboks.

Den autoriserede persons forpligtelser

- Foretage bygningsgennemgang ved indgåelse af en kontrakt om en sikringsordning
- Udarbejde en bygningsgennemgangsrapport med fejl og mangler på baggrund af en bygningsgennemgang
- Udlevere bygningsgennemgangsrapporten til grundejer eller lejer
- Udlevere bygningsgennemgangsrapporter til kommunen på forlangende
- Straks anmelde aftale om etablering, ophævelse eller ændring af en sikringsordning til kommunen
- Foretage effektiv bekæmpelse af rotter i forbindelse med sikringsordninger
- Ikke indgå kontrakt om en sikringsordning så længe, der er rotter på en ejendom
- Tilse foderstationer med gift opstillet som led i en sikringsordning 4 gange årligt
- Udarbejde en tilsynsrapport ved hvert tilsynsbesøg af foderstationer med gift
- Hvert år indberette type samt antal kg af den anvendte gift i foderstationer opstillet som led i sikringsordninger
- Underskrive et aftaleskema (bilag 3) og straks, tillige med oplysninger i bilag 2, indsende det til kommunen i forbindelse med bekæmpelse af rotter uden for kommunens åbningstid
- Ved indgåelse af aftale om en sikringsordning oplyse grundejer eller lejer om kontaktoplysninger til Naturstyrelsen, samt hvilken brancheorganisation den autoriserede person er medlem af
- Anvende antikoagulant med det svageste aktivstof først ved bekæmpelse af rotter

For at rottebekæmpelsen i Danmark kan ske så effektivt og professionelt som muligt og for at sikre, at der sker færrest mulige skader på mennesker og miljø i forbindelse med bekæmpelse af rotter med antikoagulanter, er der nu i bekendtgørelsens § 13 indført et krav om autorisation af alle rottebekæmpere. Hjemlen til at kræve autorisation fremgår af miljøbeskyttelseslovens § 17, stk. 3.

Kravet om, at alle rottebekæmpere skal have autorisation, har flere formål. Autorisationen skal primært sikre, at alle bekæmpere har et indgående kendskab til de anvendte rottegifte, deres sikkerhedsforskrifter og virkemåde. Derudover skal autorisationen danne grundlag for en fagligt og miljømæssigt forsvarlig bekæmpelse af rotter samt forebygge overtrædelser af gældende bestemmelser på området. Overholdelse af bekendtgørelsens bestemmelser og udførelse af god rottebekæmpelsespraksis er helt afgørende forudsætninger for en effektiv forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Derfor er bestemmelserne om autorisation strammet op i forhold til tidligere med henblik på at sikre, at reglerne bliver overholdt. Manglende overholdelse af reglerne kan for en autoriseret person fremover blive alvorlige, idet den pågældende ikke blot vil kunne miste sin autorisation, men også sit erhverv, da der ikke længere er mulighed for at stå under en autoriseret persons instruktion og arbejde på dennes ansvar.

6.1 Autorisation

I medfør af § 13 i bekendtgørelsen må etablering af sikringsordninger samt erhvervsmæssig forebyggelse og bekæmpelse af rotter, kun foretages af en autoriseret person. Reglen gælder alle personer, der foretager erhvervsmæssig forebyggelse og bekæmpelse af rotter, dvs. udover bekæmpelse som led i sit hoved- eller bierhverv.

BILLEDE 23

ALLE ROTTEBEKÆMPERE SKAL FREMØVER VÆRE
AUTORISEREDE FOR AT KUNNE BEKÆMPE ROTTER.

Erhvervsmæssig bekæmpelse er i bekendtgørelsens § 1, nr. 2, defineret som:
"Firma eller person, der mod betaling foretager forebyggelse og bekæmpelse af rotter eller yder vejledning herom".

En almindelig borger omfattes således ikke af definitionen og kan derfor ved rotteangreb, der er anmeldt til kommunen, anskaffe sig en smækfælde el. lign. og sætte den op, indtil den tilkaldte kommunale rottebekæmper har mulighed for at overtage bekæmpelsen.

Indtil 1. juli 2012 var det tilladt for personer uden autorisation til rottebekæmpelse at foretage erhvervsmæssig rottebekæmpelse og bekæmpelse af rotter med kemiske midler, hvis den pågældende var undergivet en autoriseret persons instruktion og arbejdede på dennes ansvar. Med ikrafttrædelse af den ny bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter er det ikke længere tilladt at stå under en autoriseret persons instruktion eller at arbejde på dennes ansvar, medmindre der er tale om en nyansat medarbejder, jf. afsnit 6.3.

Autorisationen giver adgang til enten at virke som entreprenør for en kommune eller som selvstændig rottebekæmper, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 4, og §§ 17-22. Bekendtgørelsens § 20 fastlægger udtømmende, hvad personer med autorisation til at bekæmpe rotter kan udføre, jf. afsnit 6.7.

6.2 Adgangskrav til autorisationskursus

For at blive autoriseret skal man optages på Naturstyrelsens autorisationskursus, jf. bekendtgørelsens § 16. Optagelse sker ved ansøgning, der indsendes til Naturstyrelsen, jf. bekendtgørelsens § 16, stk. 2. Ansøgningsskemaet ligger på Naturstyrelsens hjemmeside på: www.nst.dk. Skemaet indsendes i udfyldt og underskrevet stand til Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø eller på e-mail: nst@nst.dk.

Adgangen til at blive optaget på kurset er i medfør af bekendtgørelsens § 14, stk. 1, og § 16, stk. 3, begrænset til personer, der har en relevant ansættelse med mindst 6 måneders erfaring inden for et erhverv, der er relateret til rottebekæmpelse, dvs. f.eks. personer fra kommunernes tekniske forvaltning, ansatte i spildevandsforsyningsselskaber, kloak- og afløbsbranchen, Fødevarestyrelsen og Fødevareregionerne eller ansatte i skadedyrsbekæmpelsesfirmaer. For ansøgere fra skadedyrsbekæmpelsesfirmaerne, kræves der dog kun 3 måneders "erhvervsmæssig erfaring med muse- eller rottebekæmpelse".

6.3 Autorisation til nyansatte i bekæmpelsesfirmaer m.v.

For at muliggøre, at personer uden erhvervsmæssig erfaring fra skadedyrsbranchen m.v. kan opnå autorisation, er der i bekendtgørelsen åbnet mulighed for, at en person i en kortere periode kan arbejde under en autoriseret persons instruktion og på dennes ansvar, indtil den pågældende kan blive optaget på autorisationskurset. Senest 3 måneder efter ansættelsesforholdets start skal den

ansatte have tilmeldt sig et autorisationskursus, som skal være bestået senest halvandet år efter ansættelsesforholdets start, jf. bekendtgørelsens, § 15.

6.4 Naturstyrelsens autorisationskursus

Naturstyrelsens autorisationskursus i rottebekæmpelse afholdes med henblik på at give deltagerne den fornødne viden om rotters levevis, forebyggelse og bekæmpelse samt lovgivning i relation til rotter, herunder relevante dele af dyreværnslovgivningen og lovgivning om bekæmpelsesmidler. Denne viden skal omfatte kendskab til rottesikring af bygninger og afløbssystemer samt anvendelse af bekæmpelsesmidler, jf. bekendtgørelsens § 14, stk. 2. Kursusdeltagernes erhvervede viden testes ved en "multiple choice" autorisationsprøve af 1½ times varighed, der afholdes i umiddelbar forlængelse af kurset.

Naturstyrelsen afholder kurset med henblik på, at kursusdeltagerne kan aflægge autorisationsprøven, jf. bekendtgørelsens § 16, stk. 1. Kursets nærmere indhold m.v. fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Efter bestået prøve udsteder Naturstyrelsen et personligt autorisationsbevis. Autorisationsbeviset giver adgang til at foretage erhvervsmæssig rottebekæmpelse samt at indkøbe og besidde kemiske midler til bekæmpelse af rotter, jf. § 27, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 151 af 18. februar 2014 om bekæmpelsesmidler med senere ændringer.

Kursusudgifterne afholdes af kursusdeltagerne og betales forud for kursets afholdelse, jf. bekendtgørelsens § 14, stk. 2 og § 16.

Kursusdeltagere, der ikke består autorisationsprøven, kan gå til reeksamination hos Naturstyrelsen. Kursusdeltager kan i alt gå til autorisationsprøve tre gange. Reeksaminationen er gratis for deltagerne.

6.5 Sikringsordning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter

I mere end tre årtier har forebyggelse og bekæmpelse af rotter og mus på virksomheder især bestået af opstillede foderstationer med gift placeret udendørs på virksomhedens område - de såkaldte "sikringsordninger". Formålet med disse var oprindeligt at give eksportslagterier et værn mod indtrængende rotter og mus ved dels at påpege og udbedre fundne fejl og mangler ved bygningerne, dels løbende bekæmpe gnavere ved hjælp af udlagt gift i de opstillede foderstationer. Ordningerne var et krav fra importører af kødprodukter i udlandet til de danske slagterier og alene en aftale mellem disse. Sikringsordningerne viste sig imidlertid hurtigt at kunne anvendes på andre virksomheder end eksportslagterierne, hvilket har afspejlet sig i antallet af indgåede sikringsordninger på markedet.

Imidlertid har sikringsordninger vist sig at give en række problemer. Problemerne med sikringsordninger består primært i, at bygningerne ikke altid og kontinuerligt er blevet systematisk gennemgået for fejl og mangler, hverken af ejer eller bekæmper, hvilket har kunnet give gnaverne gode adgangsforhold til virksomhederne. For det andet har den permanente giftudlægning i foderstationerne være med til at fremme gnavernes resistensudvikling ved at selektere for resistens. For det tredje har undersøgelser af rovdyrs restkoncentration af antikoagulanter fra bekæmpelsesmidler i kroppen vist, at stofferne ophobes i fødekæden. Nogle sikringsordninger har således givet en begrænset tryghed og har medført visse miljømæssige ulemper.

Bekendtgørelsens §§ 17, 18 og § 21 omhandler nye regler om sikringsordninger, hvordan ordningerne skal udføres, serviceres, administreres og rapporteres. For så vidt angår bekendtgørelsens § 21 bestemmes det, at den autoriserede person nærmere skal oplyse modtageren af ydelsen, dvs. grundejer eller lejer, om kontaktoplysninger til Naturstyrelsen, brancheorganisationer, den autoriserede person er medlem af, samt eventuelt i hvilket andet land

end Danmark autorisation til rottebekæmpelse er meddelt. Disse oplysninger skal gøres tilgængelige eller meddeles klart og entydigt og i god tid inden kontraktens indgåelse eller inden udførelsen af en tjenesteydelse, hvis der ikke indgås skriftlig aftale. Reglerne i §§ 17 og 18 gennemgås nedenfor.

6.5.1 Bygningsgennemgang

Af bekendtgørelsens § 17 fremgår det, at den autoriserede person ved indgåelse af en kontrakt om en sikringsordning skal foretage en bygningsgennemgang, der har til formål at identificere fejl og mangler ved bygninger, afløbssystemer og arealer. Med bestemmelsen tilstræbes det at give sikringsordningerne en større effektivitet og virksomhedsejere og andre personer, der indgår sikringsordninger, en bedre sikkerhed mod indtrængende rotter. Fokus i bekendtgørelsen er nu lagt på bygningssikringen og ikke på giftudlægningen, hvilket har flere fordele. Primært vil bygningssikringen, med de krav der stilles til den, være et effektivt forebyggelsesværn mod rotter og mus samtidig med, at giftudlægningen, der har karakter af bekæmpelse, kan minimeres eller helt udelades. Det forventes således, at bekæmpelsesfirmaernes forbrug af de stærke antikoagulanter vil falde som følge af de nye regler. Det vil i så fald være til gavn for miljøet samtidig med, at rotternes resistensudvikling forsinkes.

I bekendtgørelsens § 1, nr. 8, er sikringsordninger nærmere defineret som en bygningsgennemgang, der eventuelt suppleres med opstilling af foderstationer el. lign. Udgangspunktet for en sikringsordning er som nævnt ikke længere, at den autoriserede person skal opstille foderstationer med gift, men derimod at vedkommende skal foretage en bygningsgennemgang, der har til formål at identificere fejl og mangler ved bygninger, afløbssystemer og arealer, som gør, at rotter kan skaffe sig adgang til eller opholde sig de pågældende steder, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 1. Udtrykket "fejl og mangler ved afløbssystemer" skal ikke forstås som stik og ledninger nede i jorden, men blot som synlige fejl og mangler ved disse over jordoverfladen, f.eks. i form af et defekt kloakdæksel, en nedsunket tagbrønd el.lign. eller et gulv afløb uden fastskruet metalrist.

En bygningsgennemgang tager sit udgangspunkt i relevante dele af bekendtgørelsens bilag 2 og denne vejlednings beskrivelse af grundejerens forpligtigelse til at sikre og renholde sin ejendom (afsnit 4.2 og 4.3). Særligt for fødevarevirksomheder har Naturstyrelsen i 2011 udgivet vejledningen "Rotter, mus og fødevarevirksomheder".

BILLEDE 24

EN SIKRINGSORDNING OM FOREBYGGELSE OG BEKÆMPELSE AF ROTTER OMFATTER EN BYGNINGSGENNEMGANG, DER EVENTUELT SUPPLERES MED OPSTILLING AF FODERSTATIONER EL. LIGN.

Bygningsgennemgangens resultater skal dokumenteres i en rapport, som beskriver hvordan ejendommen er gennemgået og de fundne fejl og mangler. Bygningsgennemgangsrapporten skal udleveres i genpart til grundejer eller lejer, jf. bekendtgørelsens § 17, stk.1. For at sikringsordninger hele tiden kan leve op til kravene om sikring mod rotter, skal bygningsgennemgangen med tilhørende rapport fornys minimum hvert tredje år.

Det er vigtigt, at alle dele af f.eks. et virksomhedskompleks sikres mod rotter, ellers vil uopdagede fejl og mangler hurtigt kunne give rotteangreb på hele virksomheden. § 17, stk. 2, i bekendtgørelsen bestemmer således, at bygningsgennemgangen skal omfatte alle matrikler med tilhørende bygninger og afløbssystemer, som aftalen vedrører.

6.5.2 Anmeldelse af sikringsordninger

En sikringsordning skal straks anmeldes til kommunalbestyrelsen. Udtrykket ”straks” forpligter den autoriserede person til umiddelbart efter aftalens indgåelse at give kommunalbestyrelsen besked. Flere dages forsinkelse med en anmeldelse kan således ikke accepteres, medmindre særlige forhold gør sig gældende.

Pligten til at anmelde sikringsordningen påhviler den autoriserede person og gælder også ved ændring eller ophævelse af aftalen.

Formålet med anmeldelse er at give kommunen indblik i, hvor i kommunen der er rotteproblemer. Da det er kommunalbestyrelsen, der har det overordnede ansvar for rottebekæmpelsen, skal kommunen for at kunne varetage sin opgave have mulighed for at følge med i og eventuelt, hvis der er problemer, deltage i rottebekæmpelsen på virksomheder m.v. i kommunen. For yderligere at understrege kommunens overordnede ansvar, er det i § 17, stk. 4, bestemt, at kommunen, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til en effektiv rottebekæmpelse, kan forlange at se bygningsgennemgangsrapporten og eventuelle tilsynsrapporter. Det er den autoriserede persons opgave at udlevere bygningsgennemgangsrapport samt tilsynsrapporter (se afsnit 6.5.4) til kommunen på forlangende. Som udgangspunkt er det bygningsgennemgangsrapporten i den enkelte sag samt oplysninger i bilag 2 (eller et skema, der indholdsmæssigt svarer hertil), som kommunen kan forlange udleveret, medmindre særlige forhold gør sig gældende.

6.5.3 Sikringsordninger og rottebekæmpelse

Ved anmeldelse af rotter på en ejendom, hvor der ikke eksisterer aftale om en sikringsordning, er det forbudt for den autoriserede person at indgå aftale om bekæmpelse af rotter samt etablere en sikringsordning. Ansvar for en effektiv rottebekæmpelse i kommunen påhviler kommunalbestyrelsen, og det er derfor dennes ansvar og opgave at bekæmpe rotterne det pågældende sted. Først når kommunalbestyrelsen meddeler, at der ikke længere er rotter på virksomheden, kan den autoriserede person indgå aftale om en sikringsordning.

På ejendomme i landzone, hvor der konstateres rotter, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 3, nr. 2, er det ikke tilladt for en autoriseret person uden kommunens forudgående accept at indgå aftale om en sikringsordning i den nævnte karenperiode på 3 gange 6 måneder. Begrundelsen er, at kommunen på de nævnte ejendomme ofte indgår i et længerevarende bekæmpelsesforløb med det formål at sikre og renholde ejendommen. Først når dette arbejde er tilendebragt, og ejendommen er rottefri og behørigt sikret, kan der etableres en sikringsordning.

Der har tidligere hersket nogen tvivl om, hvorvidt den autoriserede person eller kommunen havde forpligtelse til at bekæmpe eventuelle rotter på en virksomhed med en sikringsordning. Det er nu i bekendtgørelsens § 17, stk. 6, bestemt, at den autoriserede person, der indgår aftale om en sikringsordning, både har ret og pligt til at foretage effektiv bekæmpelse af rotter på ejendommen. Den autoriserede person, der har etableret en sikringsordning på en ejendom, må derfor i tilfælde af et rotteangreb ikke henvise grundejeren til kommunen med henblik på bekæmpelse, men skal selv

iværksætte bekæmpelsen og fortsætte denne, indtil alle rotter på ejendommen er udryddet. Forpligtelsen til bekæmpelse gælder alle dele af ejendommen, såvel indendørs som udendørs.

Som bekendtgørelsens § 17, stk.1, er formuleret, er den ikke til hinder for, at bekæmpelsesfirmaernes sælgere, som ikke har autorisation, kan indgå aftale om etablering af en sikringsordning. Selve bygningsgennemgangen og opstilling af eventuelle foderstationer skal blot efterfølgende foretages af en autoriseret person.

Det er kommunalbestyrelsens opgave at føre tilsyn med og registrere indgåede aftaler om sikringsordninger herunder at sikre, at bekæmpelsesfirmaerne indberetter i overensstemmelse med bekendtgørelsens § 17, stk. 3. Firmaer, der gentagne gange undlader at indberette indgåede aftaler om sikringsordninger samt giftforbruget i dem skal politianmeldes, jf. bekendtgørelsens § 35, stk. 1, nr. 3 og nr. 6.

Ejendomme i landzone og landbrugsejendomme i byzone med eksisterende sikringsordninger er ikke undtaget fra kommunens tilsynsforpligtelse. Der henvises i øvrigt til afsnit 5.7.2, for yderligere om kommunens tilsynsforpligtelse på disse ejendomme.

Som nævnt er mus ikke omfattet af bekendtgørelsen og en autoriseret person, der etablerer en sikringsordning udelukkende med forebyggelse og bekæmpelse af mus, er derfor ikke forpligtet til at følge de regler, der gælder i medfør af bekendtgørelsens § 17. Man skal imidlertid være opmærksom på, at hvis der som led i en sikringsordning mod mus opstilles foderstationer, hvortil rotter kan have adgang, vil sikringsordningen være omfattet af bekendtgørelsens regler, jf. bekendtgørelsens § 1, nr. 7. Ønsker den autoriserede person helt at være undtaget reglerne ved opstilling af foderstationer som led i en sikringsordning, må den pågældende anvende foderstationer, som kun tillader mus at passere.

6.5.4 Tilsynsrapport

Den autoriserede person, der har indgået aftale om en sikringsordning, skal ved hvert tilsyn udarbejde en tilsynsrapport, der angiver eventuel forekomst af rotter, udlagt gift samt eventuelle fejl og mangler ved bygninger og afløbssystemer eller tilhørende arealer, jf. bekendtgørelsens § 18, stk. 1.

Tilsynsrapporten er ikke det samme som bygningsgennemgangsrapporten i § 17, men et dokument, der bl.a. indeholder oplysninger om tilsynsbesøg, giftudlægning, rotte- og musetilhold m.v. Konstatere der ikke rotter ved et tilsynsbesøg, kan den autoriserede person vælge at anvende et eget skema, men er der forekomst af rotter, skal skemaet i bekendtgørelsens bilag 2 anvendes eller et eget skema, der indholdsmæssigt svarer hertil.

6.5.5 Foderstationer med antikoagulanter og elektroniske fælder

Selvom bygningsgennemgangen nu er det bærende element i sikringsordningerne, er det fortsat muligt at supplere disse med opstilling af foderstationer med gift indeholdende antikoagulanter, jf. bekendtgørelsens § 18, stk. 1. Såfremt der opstilles foderstationer indeholdende antikoagulanter, skal de tilses mindst 4 gange årligt.

BILLEDE 25

FODERSTATIONER MED GIFT TIL BEKÆMPELSE AF ROTTER OG MUS ER BLEVET MEGET POPULÆRE.

Den autoriserede person, der indgår kontrakter om sikringsordninger, skal hvert år senest den 1. februar til kommunalbestyrelsen indberette brugen af antikoagulanter i de private sikringsordninger. Indberetningen skal omfatte samtlige sikringsordninger med angivelse af type antikoagulant (fordelt på aktivstoffer f.eks. coumatetralyl, bromadiolon el.lign.) samt mængde af færdigt formuleret bekæmpelsesmiddel anvendt i det foregående år, jf. bekendtgørelsens § 18, stk. 2. Det påhviler herefter kommunalbestyrelsen som led i den årlige indberetning at indberette tallene videre til Naturstyrelsen senest den 1. april, jf. bekendtgørelsens § 12.

Udviklingen inden for rotteområdet har betydet, at foderstationer i forbindelse med sikringsordninger i flere tilfælde erstattes med elektroniske fælder eller overvågningssystemer. Da sådanne ordninger har erhvervsmæssig karakter og er beregnet på at detektere og eventuelt aflive indtrængende rotter, er de omfattet af bekendtgørelsens § 1, nr. 8, og § 17, hvorfor der skal etableres en bygningsgennemgang og udarbejdes en bygningsgennemgangsrapport i forbindelse med opstillingen af fælderne eller systemerne. Opstilling og servicering af ordningerne er autoriseret arbejde og kan ikke udføres af andre end personer med autorisation til rottebekæmpelse.

6.6 Bekæmpelse uden for kommunal åbningstid

Kommunalbestyrelsens opgave er at varetage en effektiv rottebekæmpelse i kommunen, hvilket betyder, at enhver henvendelse fra borgerne om forekomst af rotter skal behandles hurtigst muligt og – i de fleste tilfælde - udløse et tilsynsbesøg med eventuel bekæmpelse. Men i tilfælde af, at henvendelsen sker på helligdage eller i weekender, kan en borger, der har rotter, ofte ikke komme i kontakt med de ansvarlige i kommunen for at få bekæmpet rotter.

Løsningen kan i sådanne tilfælde være, at borgeren i stedet kontakter et privat bekæmpelsesfirma, der i kommunens fravær kan løse opgaven. I bekendtgørelsens § 19 er der nu åbnet mulighed for, at en grundejer eller lejer i tilfælde af forekomst af rotter indendørs i beboelser og på fødevarevirksomheder uden for kommunens åbningstid kan indgå aftale med en autoriseret person om bekæmpelse.

Kravet om, at rotteforekomsten skal være indendørs, og at der skal være tale om ”beboelse”, skal her forstås i lidt bredere forstand, som bygninger, hvis primære formål er at huse mennesker. Det gælder f.eks. en vuggestue, en børnehave eller et hospital, der også vil være omfattet af § 19, men ikke f.eks. rotter i et redskabsskur. På fødevarevirksomheder gælder der derimod ikke noget krav om, at rotterne skal være indendørs, hvorfor en autoriseret person må bekæmpe rotter i medfør af §

19 i f.eks. en åbentstående lagerbygning eller et udendørsareal på en fødevarevirksomhed uden for kommunens åbningstid.

Formålet med bestemmelsen er at give borgerne en tryghed i de situationer, hvor en eller flere rotter er konstateret indendørs, og hvor hurtig hjælp til at fjerne rotterne er påkrævet. Det betyder, at en autoriseret person også vil være berettiget til at bekæmpe rotter indendørs på en ejendom, hvor den kommunale rottebekæmpelse allerede har været på adressen og igangsat en bekæmpelse. Forudsætningen er også her, at bekæmpelsen sker uden for kommunens åbningstid, og at det ikke er muligt at få kontakt til den kommunale rottebekæmpelse.

En forudsætning for, at et privat bekæmpelsesfirma kan overtage den kommunale forpligtelse, er endvidere, at der udfyldes et aftaleskema som nævnt i bekendtgørelsens § 19, stk. 2, jf. bilag 3. Aftaleskemaet, der godt kan være elektronisk, skal underskrives af enten grundejer eller lejer og skal af den autoriserede person straks fremsendes i kopi til kommunen. Da en bekæmpelse i medfør af bekendtgørelsens § 19 foregår på vegne af kommunen, skal bekæmpelsesfirmaet ved tilsynsbesøg, hvor der konstateres rotter, anvende tilsynsskemaet i bekendtgørelsens bilag 2 eller et skema, der indholdsmæssigt svarer hertil, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 9. Skemaet eller oplysningerne heri bilægges skemaet i bilag 3 og indsendes til kommunen.

Udgifter som følge af tilsyn og eventuel bekæmpelse af rotter hos grundejer eller lejer, uden for den kommunale åbningstid, sker for deres egen regning, jf. bekendtgørelsens § 19, stk. 3.

Enhver form for rottebekæmpelse vil pr. definition strække sig over flere tilsynsbesøg, jf. afsnit 5.1, hvorfor grundejer eller lejer, i en situation som er omfattet af bekendtgørelsens § 19, skal tage stilling til, hvorvidt denne, når første tilsynsbesøg er foretaget af bekæmpelsesfirmaet, fortsat vil benytte sig af firmaet. Hvis grundejer eller lejer ikke ønsker det, er der mulighed for at lade kommunen overtage den videre bekæmpelse og opfølgning, jf. bekendtgørelsens § 19, stk. 4.

6.7 Rammer for autorisationsudøvelse

Rammerne for, hvilke opgaver den autoriserede person kan udføre inden for bekendtgørelsens område, er defineret i § 20. Den autoriserede person kan:

- foretage bekæmpelse på vegne af en kommunalbestyrelse,
- opsætte rottespærre i brønde i stik- og hovedledninger - se dog afsnit 6.7.1,
- foretage bekæmpelse af rotter hos grundejer eller lejer, når der er indgået aftale om en sikringsordning,
- foretage bekæmpelse udenfor kommunal åbningstid.

For at hindre omgåelse af reglerne bestemmer bekendtgørelsens § 20, stk. 2, at den autoriserede person ikke må foretage rottebekæmpelse ud over, hvad der er nævnt i stk. 1.

6.7.1 Opsætning af rottespærre i stikledninger

Opsætning af rottespærre i stikledninger er at betragte som servicering på en afløbsinstallation, og derfor må opsætningen kun udføres af virksomheder, der har opnået autorisation som kloakmester, jf. § 5 i lovbekendtgørelse nr. 988 af 8. december 2003 om gasinstallationer og installationer i forbindelse med vand- og afløbsledninger. Ud over autorisationen til kloakmester kræves det tillige, at den, der opsætter en rottespærre, skal have autorisation til rottebekæmpelse eller have bestået prøve i rotters biologi og adfærd m.v. i forbindelse med opsætning af rottespærre, jf. nedenfor i afsnit 6.7.2.

BILLEDE 26

OPSÆTNING AF ROTTESPÆRRER KRÆVER AUTORISATION BÅDE SOM ROTTEBEKÆMPER/BESTÅET KURSUS I OPSÆTNING AF ROTTESPÆRRE OG SOM AUTORISERET KLOAKMESTER.

En person, der alene er autoriseret rottebekæmper, kan således ikke lovligt opsætte en rottespærre i en stikledning, og tilsvarende gælder for en autoriseret kloakmester uden rotteautorisation/bestået prøve. De pågældende kan heller ikke samarbejde om opsætning af en rottespærre, idet begge autorisationer skal indehaves af én og samme person eller firma for at kunne opfylde betingelserne.

6.7.2 Kursus i opsætning af rottespærre

Med hjemmel i bekendtgørelse nr. 689 af 2. juni 2013 om ændring af bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter er det nu muligt for personer ansat i virksomheder med autorisation som kloakmester, og som er uddannet kloakmester, anlægsstruktør eller kloakrørlægger, at blive optaget på et kursus i rotters adfærd og biologi m.v. i forbindelse med opsætning af rottespærre. Kurset, der nærmere er beskrevet i bekendtgørelsens bilag 4, afsluttes med en prøve, der skal dokumentere deltageres færdigheder i den relevante lovgivning på området, rotters biologi og adfærd, smitterisiko, typer af rottespærre, afløbssystemer og rotter samt forebyggelse og fejlfinding i afløbssystemer.

Den beståede prøve med tilhørende bevis giver adgang for deltagerne til kun at opsætte rottespærre, men giver ikke autorisation til at bekæmpe rotter. Det er således meget vigtigt at skelne mellem disse to forskellige kurser/prøver.

Bekendtgørelsen indeholder en overgangsbestemmelse, idet personer, der er ansat i virksomheder med autorisation som kloakmester, og som er uddannet kloakmester, anlægsstruktør eller kloakrørlægger, for at kunne opsætte rottespærre, senest den 31. december 2013 skal have erhvervet bevis på, at have bestået kursus om rotters adfærd og biologi m.v. i forbindelse med opsætning af rottespærre, jf. bekendtgørelsens § 37, stk. 5.

Nedenstående liste skitserer, hvilke rettigheder og pligter, der tilfalder specifikke persongrupper:

- Erhvervsmæssig rottebekæmpelse: Kun autoriserede rottebekæmpere
- Opsætning af rottespærre i stikledninger: Kun personer ansat i autoriserede kloakmestervirksomheder, og som samtidigt er autoriserede rottebekæmpere eller har bestået kursus i opsætning af rottespærre, kan opsætte rottespærre i stikledninger. Én og samme person skal være i besiddelse af ovennævnte for at kunne opsætte rottespærre.
- Opsætning af rottespærre i forsyningens hovedledninger: Det kræver ikke autorisation som kloakmester at arbejde på hovedledninger. Her skal man, som udgangspunkt, være autoriseret rottebekæmper for at opsætte rottespærre. Dog kan personer, der er uddannet kloakmester, anlægsstruktør eller kloakrørlægger, nøjes med kursus i opsætning af rottespærre for at kunne opsætte rottespærre i hovedledninger. Dette gælder også for ansatte i spildevandsforsyningerne.

6.8 Resistensstrategi

I lighed med, hvad der gælder for kommunalbestyrelsen, skal den autoriserede person, der foretager bekæmpelse af rotter med kemiske midler (antikoagulanter), anvende antikoagulant med det svageste aktivstof først, jf. bekendtgørelsens § 22, stk. 1. Den autoriserede person er ved tilrettelæggelsen af sin rottebekæmpelse forpligtet til at sikre, at der i hver enkelt bekæmpelsessituation anvendes det korrekte middel, dvs. det middel der i den pågældende situation er det svageste. Viser det sig, at der er resistens mod et givent middel, skal den autoriserede person anvende et middel, der er stærkere, og som ligger umiddelbart efter i styrkeforhold, jf. bekendtgørelsens § 22, stk. 2. Naturstyrelsens resistensstrategi er beskrevet yderligere i tillæg 7 afsnit 7.1.

6.9 Autorisation af udenlandske ansøgere

For at øge arbejdskraftens fri bevægelighed inden for lovregulerede erhverv har medlemsstaterne i EU besluttet, at enhver statsborger fra et EU-, EØS-land eller et land, som EU har indgået aftale med om udøvelse af lovregulerede erhverv, er kvalificeret til at udøve sit erhverv i et andet EU-land, hvis han eller hun er kvalificeret til at udøve erhvervet i sit hjemland. Ordningen reguleres af direktiv 2005/36/EF om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer, der trådte i kraft den 20. oktober 2007, samt lovebekendtgørelse nr. 189 af 12. februar 2010. Reglerne i §§ 23-28 i bekendtgørelsen skal sikre, at udenlandske rottebekæmpere, som ønsker at udøve deres erhverv som rottebekæmpere her i landet, kan opnå autorisation til at bekæmpe rotter eller midlertidigt eller lejlighedsvist at udøve rottebekæmpelse.

Naturstyrelsen er den kompetente myndighed på området, jf. bekendtgørelsens § 23, og en udenlandsk ansøger skal for at kunne få meddelt autorisation indgive en skriftlig ansøgning til Naturstyrelsen eller via [www. businessdenmark.dk](http://www.businessdenmark.dk) om anerkendelse af sine erhvervsmæssige kvalifikationer. Hvis Naturstyrelsen konstaterer, at der er væsentlige forskelle mellem de erhvervskvalifikationer, som ansøgeren har fået i hjemlandet, og de erhvervskvalifikationer, som kræves i Danmark, kan styrelsen kræve, at ansøgeren dokumenterer erhvervserfaring i udøvelse af erhvervet i hjemlandet, jf. bekendtgørelsen § 24, stk. 2, litra b eller c, eller at ansøgeren gennemgår

en egnethedsprøve eller prøvetid, der er en udligningsforanstaltning (jf. anerkendelsesdirektivets artikel 14, stk. 1). For rottebekæmpere indebærer dette, at ansøgeren skal gennemgå et autorisationskursus og bestå den efterfølgende prøve. Ansøgningen til Naturstyrelsen skal ledsages af en række dokumenter, jf. bekendtgørelsens § 24, stk. 2. Naturstyrelsen kan tillige kræve en bekræftelse af ægtheden af certifikater og uddannelsesbeviser hos de kompetente myndigheder i det land, hvor certifikaterne eller uddannelsesbeviserne er udstedt, samt evt. yderligere kontrollere uddannelsesbeviser m.v., jf. bekendtgørelsens § 24, stk. 3 og stk. 4.

Naturstyrelsen skal hurtigst muligt og inden for 3 måneder behandle ansøgninger om autorisation, og ansøgeren må ikke påbegynde hvervet som rottebekæmper, før Naturstyrelsen har truffet afgørelse om meddelelse af autorisation, jf. bekendtgørelsens § 26, stk. 1 og stk. 3.

Udenlandske ansøgere, der kun midlertidigt ønsker at udøve deres erhverv som rottebekæmper her i landet, skal som udgangspunkt ikke have autorisation, men skal i stedet underrette Naturstyrelsen herom, inden de påbegynder at arbejde som rottebekæmpere, jf. bekendtgørelsens § 25, stk. 1 og 2. Anmeldelsen skal ledsages af dokumentation for kvalifikationer mv. jf. bekendtgørelsens § 25, stk. 2, og skal fornys hvert år, jf. bekendtgørelsens § 25, stk. 3 og 4. Dog kan Naturstyrelsen, hvis der væsentlig forskel mellem anmelderens faglige kvalifikationer og den uddannelse, der kræves i Danmark i henhold til bekendtgørelsen, og denne forskel kan skade den offentlige sundhed eller sikkerhed, stille krav om, at ansøgeren/anmelderen dokumenterer sine faglige kvalifikationer eller gennemgår autorisationskurset og består autorisationsprøven, jf. bekendtgørelsen § 25, stk. 6. Naturstyrelsen skal senest en måned efter afholdt egnethedsprøve træffe afgørelse om midlertidig erhvervsudøvelse, i modsat fald kan anmelderen påbegynde erhvervet som rottebekæmper, jf. bekendtgørelsens § 25, stk. 8 og stk. 9.

Reglerne i bekendtgørelsens §§ 27-28 skal sikre, at udenlandske ansøgere får deres ansøgninger behandlet korrekt og inden visse nærmere angivne frister. Overholder Naturstyrelsen ikke den angivne frist på en måned til at kontrollere erhvervsmæssige kvalifikationer eller resultatet af sådan kontrol, kan ansøgeren påbegynde erhvervet som rottebekæmper, jf. § 28, stk. 5.

6.10 Tilbagekaldelse og fradømmelse af autorisation

Hensigten med autorisationsordningen er, at den skal danne grundlag for en fagligt forsvarlig forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Det er som følge heraf fastsat, at Naturstyrelsen kan tilbagekalde en autorisation, hvis indehaveren heraf under udøvelse af sit erhverv gør sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelighed, jf. bekendtgørelsens § 29, stk. 1. Det er Naturstyrelsen, der i første omgang vurderer, hvad der skal til for at fratage en rottebekæmper dennes autorisation. Såvel forseelsens art som antal forseelser spiller i den forbindelse ind på styrelsens vurdering, men som udgangspunkt vil en overtrædelse af de bestemmelser, der i bekendtgørelsen er straffebelagt, jf. § 35, kunne danne grundlag for tilbagekaldelse af autorisationen. Ud over forseelserne nævnt i § 35, kan forseelser i forbindelse med konkret bekæmpelse danne grundlag for fratagelse af autorisationen f.eks. ske ved anvendelse af limfælder, ulovlig giftudlægning eller ved bekæmpelse i strid med god bekæmpelsespraksis.

Naturstyrelsen udgav i 2010 "Plan for fokuseret forebyggelse og bekæmpelse af rotter", hvori det bl.a. er anført, at formålet med autorisationsordningen er at styrke håndhævelsen af bekendtgørelsens bestemmelser, og at den autoriserede person kan miste autorisationen ved grove eller gentagne overtrædelser af lovgivningen.

Naturstyrelsens fratagelse af autorisationen kan ske for minimum 1 år eller for bestandig, jf. bekendtgørelsens § 29, stk. 2. Styrelsens afgørelse kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. bekendtgørelsens § 34, stk. 2, men afgørelsen kan af autorisationsindehaveren forlanges indbragt for domstolene. Anmodningen herom skal fremsættes over for Naturstyrelsen

inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende, og Naturstyrelsens afgørelse skal indeholde oplysning herom, jf. bekendtgørelsens § 30, stk. 1. Anlægges der sag, har sagen opsættende virkning, hvilket vil sige, at den autoriserede person fortsat kan udøve sit erhverv som rottebekæmper, indtil endelig domstolsafgørelse foreligger, jf. bekendtgørelsens § 30, stk. 2.

Når domstolene træffer afgørelse om eventuel fradømmelse af autorisation, sker det for minimum 1 år og muligvis for bestandigt, jf. bekendtgørelsens § 31. I de tilfælde, hvor kommunen støder på grove eller ofte gentagne overtrædelser fra autoriserede personer af bestemmelserne i bekendtgørelsen, bør den orientere Naturstyrelsen, der efterfølgende tager stilling til, hvorvidt det giver anledning til tilbagekaldelse af en autorisation.

7. Gebyr for rottebekæmpelse

I medfør af miljøbeskyttelseslovens § 18 er der givet kommunalbestyrelsen adgang til at opkræve et gebyr for rottebekæmpelsen i kommunen. Gebyret opkræves for samtlige faste ejendomme (såvel bebyggede som ubebyggede grunde) i kommunen som en andel af ejendomsværdien, jf. bekendtgørelsens § 32, stk. 2.

Opkræves udgifterne til rottebekæmpelse på denne måde betaler alle ejendommene i en kommune ikke lige meget for rottebekæmpelsen. Begrundelsen er, at en stor ejendom som udgangspunkt kræver større indsats med hensyn til forebyggelse og bekæmpelse af rotter end en mindre ejendom.

Kommunalbestyrelsen skal for hvert år fastsætte de nærmere bestemmelser om gebyrets størrelse, jf. bekendtgørelsens § 32, stk. 3. Gebyret opkræves sammen med de kommunale ejendomsskatter, og der kan ikke, f.eks. som følge af aftale om en sikringsordning på en ejendom, dispenseres for betaling af gebyret, jf. bekendtgørelsens § 32, stk. 4.

Gebyrer, der opkræves til dækning af omkostninger ved den kommunale rottebekæmpelse, hæfter på vedkommende ejendom med fortrinsret som for kommunale skatter, jf. miljøbeskyttelseslovens § 18, stk. 2.

Kommuner, der ikke ønsker at gebyrfinansiere rottebekæmpelsen, kan vælge at lade udgifterne til rottebekæmpelsen indgå som en del af det kommunale driftsregnskab.

Den kommunale rottebekæmpelse er i princippet en forsikringsordning, hvor grundejeren tegner en forsikring mod rotteangreb ved at betale en præmie. Derfor kan kommunalbestyrelsen, når den har opkrævet enten gebyr eller skat for rottebekæmpelsen, ikke pålægge en grundejer at betale ekstra for ydelser, der påløber ved forebyggelse eller bekæmpelse af rotter på ejendommen f.eks. i form af opstillede fælder eller foderstationer med antikoagulanter. Heller ikke et uforholdsmæssigt stort timeforbrug i forbindelse med en konkret rottebekæmpelse på en ejendom kan pålægges grundejeren.

Et centralt spørgsmål ved gebyrfinansiering er, hvor mange kommunale opgaver, kommunen kan medtage i finansieringen. Svaret er, dette vil afhænge af opgavens karakter, dvs. om den har relation til den direkte forpligtigelse i medfør af bekendtgørelsen til at foretage en effektiv, kommunal rottebekæmpelse. Det følgende er derfor ikke en udtømmende liste af tiltag, der kan finansieres, men eksempler, hvad der i hvert kan gebyrfinansieres: F.eks. udgifter til personale, kontorhold, og drift af den almindelige opgavevaretagelse vil være omfattet. Det samme gør sig gældende for anskaffelse af antikoagulanter, materiel, udstyr m.v. ligesom anskaffelse og drift af f.eks. rottespærrer vil kunne gebyrfinansieres.

8. Naturstyrelsens konsulenter

Naturstyrelsen har ansat sagkyndige konsulenter i rottebekæmpelse, der geografisk dækker hele landet. Konsulenterne har til opgave at føre tilsyn med og håndhæve bestemmelserne på rotteområdet samt yde rådgivning om forståelse og anvendelse af rottebekendtgørelsen til kommuner, borgere, bekæmpelsesfirmaer og andre.

Konsulenterne har bl.a. til opgave at

- føre tilsyn med at forebyggelsen og bekæmpelsen af rotter i den enkelte kommune er tilstrækkelig omfattende og effektiv, herunder at kommunalbestyrelsen opfylder bekendtgørelsens pligter, jf. bekendtgørelsens § 33, stk. 1
- at foretage dispensation for forpligtelsen til at undersøge alle ejendomme i landzone, jf. bekendtgørelsens § 33, stk. 2
- i samarbejde med kommunalbestyrelsen at rådgive borgere i bekæmpelsesarbejdet, jf. bekendtgørelsens § 33, stk. 3
- på vegne af Naturstyrelsen påbyde kommunalbestyrelsen at opfylde dens forpligtelser og eventuelt påbyde den at foretage hyppigere eller yderligere foranstaltninger end de allerede truffene, jf. bekendtgørelsens § 33, stk. 4
- foretage rottebekæmpelse inden for bestemt afgrænsede områder efter særlige metoder med det formål at afprøve midler eller fremgangsmåder til forebyggelse og bekæmpelse af rotter, jf. bekendtgørelsens § 33, stk. 5 samt
- træffe afgørelse om, hvem der kan optages på autorisationskursus, jf. bekendtgørelsens § 33, stk. 6.

9. Klage og straf

For at kunne føre tilsyn og håndhæve bekendtgørelsens bestemmelser forudsætter det, at både kommunalbestyrelsen og Naturstyrelsen træffer afgørelser i henhold til bekendtgørelsen. Sådanne afgørelser kan have meget forskellig karakter, men fælles for dem er, at de har til formål at sikre den bedst mulige administration af rotteområdet til gavn for borgere, bekæmpere, bekæmpelsesfirmaer og kommuner. I miljøbeskyttelseslovens § 92 er der hjemmel til, at miljøministeren kan fastsætte regler om, at afgørelser, der enkeltvis er af mindre betydning for miljøbeskyttelsen, ikke kan påklages til anden administrativ myndighed. Denne hjemmel ligger til grund for bekendtgørelsens § 34, der fastslår, at kommunalbestyrelsens og Naturstyrelsens afgørelser i henhold til bekendtgørelsen ikke kan påklages til anden administrativ myndighed.

9.1 Klage af afgørelser

En kommune, der påbyder en borger at reparere sit kloaksystem, eller en kommune der forlanger at se bygningsgennemgangsrapporten, træffer i begge tilfælde en afgørelse i forvaltningsmæssig forstand, men sådanne afgørelser kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. bekendtgørelsens § 34, stk. 1. Heller ikke Naturstyrelsens afgørelser, f.eks. et påbud til en kommune om udbedring af en defekt samlebrønd på en kommunal institution eller afgørelse om optagelse på autorisationskursus, kan påklages til anden administrativ myndighed, jf. bekendtgørelsens § 34, stk. 2.

Bestemmelsen i bekendtgørelsens § 34 udelukker ikke, at adressaten for en afgørelse anlægger sag ved domstolene for at prøve afgørelsens rigtighed, idet et sådant sagsanlæg ikke er at betragte som en administrativ påklage. Sådanne søgsmål skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen eller beslutningen er meddelt, jf. miljøbeskyttelseslovens § 101.

9.2 Straf

Bekendtgørelsens § 35 fastlægger i hvilke tilfælde, der ifaldes straf, hvis bekendtgørelsens bestemmelser ikke overholdes. Ikke alle bestemmelser i bekendtgørelsen er imidlertid straffebelagt. Således ifaldes der ikke straf, hvis en kommunalbestyrelse undlader at føre tilsyn med sin entreprenør på rotteområdet, jf. bekendtgørelsens § 35. Det samme gælder f.eks., hvis en autoriseret person nægter at udlevere en bygningsgennemgangsrapport til kommunalbestyrelsen. Selvom sådanne bestemmelser ikke direkte er straffebelagt, findes der andre sanktioner, der vil kunne bringes i anvendelse både over for en kommune og en autoriseret person, hvis disse ikke lever op til intentionerne i bekendtgørelsen og kravene til god rottebekæmpelsespraksis. For en kommunes vedkommende kan påtale eller kritik fra Naturstyrelsen blive en mulighed i tilfælde af manglende tilsyn på rotteområdet, ligesom klage over kommunen kan indgives til Statsforvaltningen. For den autoriserede person gælder f.eks., at denne ved gentagne undladelser eller handlinger i forbindelse med rottebekæmpelse kan miste sin autorisation, jf. bekendtgørelsens § 29, stk. 1.

Straffen for overtrædelse af bekendtgørelsens bestemmelser er bøde, der kan pålægges både den autoriserede person, kommunalbestyrelsen og et selskab, jf. bekendtgørelsens § 35, stk. 1 og stk. 2.

10. Ikrafttræden og overgangsbestemmelser

Med bekendtgørelsens ikrafttræden den 1. juli 2012 og 20. juni 2013 gennemføres en række nye bestemmelser om tiltag på rotteområdet, som inden en vis frist skal være gennemført. Bestemmelserne har adresse til kommunalbestyrelserne, ansatte i bekæmpelsesfirmaer og autoriserede personer. Samtidig ophæves den tidligere bekendtgørelse på rotteområdet, jf. bekendtgørelsens § 36, stk. 1 og stk. 2.

10.1 Kommunal handlingsplan og tilsyn i landzone

Senest 6 måneder efter bekendtgørelsens ikrafttræden skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handlingsplan på rotteområdet i overensstemmelse med § 6 og iværksætte tilsyn i landzone i medfør af § 8, jf. bekendtgørelsens § 37, stk. 1. Kommunernes handlingsplaner skulle således være udfærdiget og offentliggjort senest den 1. januar 2013. Manglende udarbejdelse er ikke strafbelagt, men Naturstyrelsen vil i forbindelse med den årlige, kommunale indberetning til Naturstyrelsen undersøge, om kommunerne har opfyldt forpligtelsen.

10.2 Kommunale rottespærre

I medfør af bekendtgørelsens § 7 skal kommunalbestyrelsen som grundejer, og hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt, opsætte rottespærre på kommunale skoler, plejehjem, og daginstitutioner m.v. Senest 3 år efter bekendtgørelsens ikrafttræden, dvs. den 1. juli 2015, skal kommunerne have opsat rottespærre de nævnte steder, jf. bekendtgørelsens § 37, stk. 2.

Naturstyrelsen vil, når 3 års fristen er udløbet, skaffe sig et overblik over kommunernes indsats og foretage en evaluering af anvendelsen af rottespærre på baggrund heraf.

10.3 Autorisation af rottebekæmpere

I den tidligere bekendtgørelse nr. 1507 af 13. december 2007 om bekæmpelse af rotter var der i § 11 hjemmel til for personer at foretage rottebekæmpelse under en autoriseret persons instruktion og arbejde på dennes ansvar. Hvis disse personer fortsat ønsker at udøve deres erhverv som rottebekæmpere, skal de senest den 1. juli 2015 have erhvervet autorisation til rottebekæmpelse, jf. bekendtgørelsens § 37, stk. 3. Ansøgning om optagelse på autorisationskursus skal være indsendt til Naturstyrelsen senest 18 måneder efter bekendtgørelsens ikrafttræden, dvs. den 1. januar 2014.

10.4 Bygningsgennemgange ved sikringsordninger

Autoriserede personer skal for samtlige eksisterende sikringsordninger om forebyggelse og bekæmpelse af rotter senest 3 år efter bekendtgørelsens ikrafttræden have udarbejdet en bygningsgennemgangsrapport som nævnt i bekendtgørelsens § 17, jf. bekendtgørelsens § 37, stk. 4. Efter den nævnte dato, dvs. 1. juli 2015, skal alle sikringsordninger være understøttet med en bygningsgennemgang og en tilhørende rapport, der skal være udleveret til grundejer eller lejer.

Foderstationer med antikoagulanter, opsat som led i kommunal bekæmpelse, er ikke sikringsordninger og derfor ikke omfattet af kravet i stk. 4.

Det er kommunalbestyrelsens opgave at sikre, at de autoriserede personer har anmeldt samtlige indgåede og ændrede sikringsordninger indgået efter den 15. juli 1997 og udarbejdet de tilhørende bygningsgennemgangsrapporter. Undladelse af at anmelde en sikringsordning og udarbejde en bygningsgennemgangsrapport er en overtrædelse af bekendtgørelsens § 17, stk. 1 og stk. 3 og straffes med bøde.

10.5 Bevis for bestået kursus om rotters adfærd og biologi m.v.

Med hjemmel i bekendtgørelse nr. 689 af 12. juni 2013 om ændring af bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter er det som nævnt nu muligt for personer ansat i virksomheder med autorisation som kloakmester, og som er uddannet kloakmester, anlægsstruktør eller kloakrørlægger, at blive optaget på et kursus i rotters adfærd og biologi m.v. i forbindelse med opsætning af rottespærre. De nævnte personer skal i medfør af bekendtgørelsens § 37, stk. 5 have erhvervet bevis på at have bestået kursus om rotters adfærd og biologi i forbindelse med opsætning af rottespærre senest den 31. december 2013. Naturstyrelsen vil som led i sin tilsynsforpligtelse på området føre kontrol med, at de pågældende har erhvervet beviset.

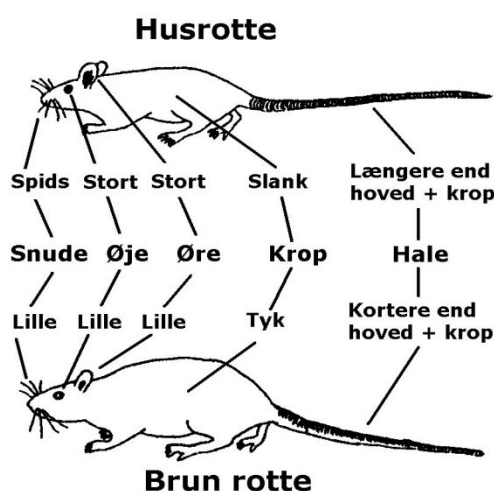
Tillæg 1: Generelt om rotter og mus og deres biologi

Rotterne og musene hører til gnaverne, der omfatter en tredjedel af alle nulevende pattedyrarter. I Danmark optræder der to rottearter: Den brune rotte (*Rattus norvegicus*) og husrotten (*Rattus rattus*). Der er flere musearter, men kun husmusen (*Mus musculus/Mus domesticus*), der som rotterne, hører til de ægte mus' familie, bliver medtaget i denne vejledning.

Husrotten og husmusen er formentlig indvandret meget tidligt til Danmark, måske i vikingetiden eller endog før. Den brune rotte kom imidlertid først til Danmark i det 17. århundrede, men i kraft af dens adfærd og størrelse er den nu den helt dominerende rotteart i Danmark, og sammen med ændringer i byggeskik i boliger m.v. har den været årsag til, at husrotten nu stort set er fortrængt fra landet. Det samme er ikke tilfældet med husmusen, der fortsat findes i stort antal landet over.

T1.1 Brun rotte og husrotte

De to rottearter kendes fra hinanden på følgende måde: Den brune rotte er størst. Den normale vægt for voksne individer er 200-400 g. Halen er lysere på undersiden end på oversiden, og den er kortere end hoved og krop tilsammen. Ørerne er korte, brede og beklædt med fine hår. Snuden er relativt kort.

Rottens pels er normalt brungrå på oversiden med lysere, grålig bug, men det kan variere. Der er fundet ensfarvede sorte eksemplarer, brune med hvide pletter og endog helt hvide dyr.

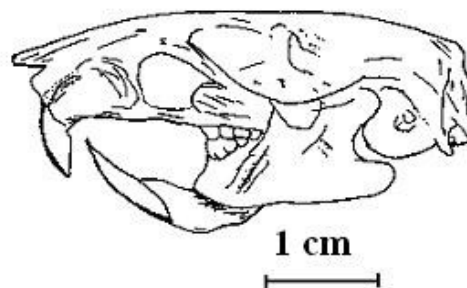
Husrotten vejer som voksen 100-200 g. Halen, som er ensfarvet, er længere end hoved og krop tilsammen. Ørerne er store, mere gennemsigtige og hårløse. Snuden er lang og spids. Farven er normalt gråbrun, men der forekommer mange farvevarianter: Fra helt sorte til helt lyse typer. Så trods det ofte benyttede navn, "sort rotte", er farven ikke et særligt godt artskenndetegn.

BILLEDE 27
KENDETEGN FOR DE TO ROTTEARTER I DANMARK.

Et vigtigt fællestræk ved alle gnavere er de to par kraftige, mejselformede fortænder der som regel har et orange farvet eller brunt emaljelag på ydersiden. Disse to par tænder

sidder dybt forankret i kæben og vokser hele livet. Den brune rottes tænder vokser således ca. 2,7 mm om ugen eller omkring 14 cm om året. Tænderne skærpes og holdes i den rigtige længde ved, at de to øverste konstant slibes mod de to nederste og vice versa. Rotter og mus kan gnave i alt, der er blødere end tændernes emalje (hårdhed 5,5 på Mohs' skala). Det vil bl.a. sige kalksten, mursten,

aluminium, zink, bly og plast. Kun jern holder stand mod rotternes tænder. Hos gnaverne er der mellem fortænder og kindtænder et mellemrum (diastema), der kan afspærres af læberne, så dyrene kan gnave, uden at spånerne kommer ind i selve mundhulen.

BILLEDE 28
KRANIUM AF BRUN ROTTE.

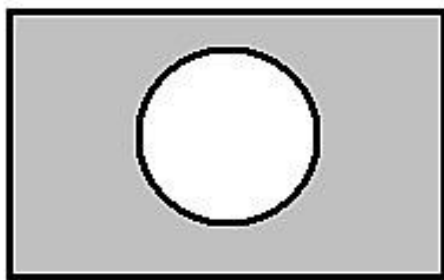
Gnavernes fysiske færdigheder er naturligvis afgørende for de foranstaltninger, man må træffe for at forhindre dem i at trænge ind i bygninger. Den brune rotte er en udholdende og dygtig graver, der kan have underjordiske gangsystemer på flere meters længde, men den graver sjældent dybere end ca. 60 cm. Fra kloaksystemer kan den dog grave sig gennem flere meter jord for at komme op til overfladen. Den brune rotte er endvidere i besiddelse af særdeles mange kræfter. Den kan med lethed skubbe afløbsriste, der vejer op til 1.2 kg, løs og derved skaffe sig adgang til en ejendom.

BILLEDE 29
ROTTERS IMPONERENDE EVNE TIL AT GNAVE GØR DEM I STAND TIL AT TRÆNGE IND NÆSTEN OVERALT I BYGNINGER OG I BOLIGER.

Rotter kan desuden presse eller klemme sig igennem åbninger og sprækker, som er større end 20 mm, hvad der stiller krav om omhyggelig rottesikring de fleste steder.

Begge rottearter har fire tæer på forfoden og fem tæer på bagfoden, der alle er udstyret med skarpe kløer, som giver et godt greb i underlaget, hvad der gør, at de begge kan klatre op ad ru mure og vægge. Den brune rotte må dog ofte have noget at støtte sig til, hvis det altid skal lykkes. Husrotten er langt mere akrobatisk end den brune rotte og balancerer med lethed f.eks. på smalle afsatser og luftledninger. Husrotten kan springe ca. 1 meter i højden og den brune rotte op til 75 cm.

2 cm

BILLEDE 30

ET 20 MM STORT HUL ER NOK TIL AT EN ROTTE KAN KOMME IGENNEM.

Som alle gnavere kan også rotter svømme, men den brune rotte er bedst tilpasset et liv ved vandløb og søer. Den dykker godt og kan bl.a. forcere toilettets vandlås; på vores breddegrader er den brune rotte den eneste pattedyrart, der kan trives i kloakkerne. Den brune rotte har et stort væskebehov og må drikke mindst hver anden dag. Også husrotten kræver jævnlig adgang til vand.

Rotternes føle-, smags- og lugtesans er veludviklede. Deres synssans er mindre god, og de er formentlig farveblinde. De kan ved hjælp af føle- og lugtesansens uden vanskelighed orientere sig i komplet mørke.

Rotter kan formere sig hele året, men dog mest i sommerhalvåret. Arternes ynglerede

består af stumper af papir, sække, plast etc. Rotter er i stand til at formere sig, når de er ca. 10 uger gamle, og hunnerne får i gennemsnit 5-6 kuld i deres levetid. Hunrotten er drægtig i 22 dage. Hvert kuld er normalt på 8-10 unger hos den brune rotte, og 5-9 hos husrotten. Forsøg har vist, at et brunt rottepar i praksis og under optimale omstændigheder kan blive til 862 på et år. En ikke 100 % udryddet bestand vil derfor hurtigt kunne vende tilbage til sin oprindelige størrelse. Rotter bliver under "naturlige" omstændigheder sjældent mere end 1½ år, og de fleste dør længe inden.

Rotter er normalt nataktive, men kan indrette deres aktivitetsrytme efter omstændighederne, og de foretrækker at søge efter føde, når der er mest fred og ro. Rotter i etablerede kolonier anvender oftest faste stier eller veksler mellem redepladser og ædested. Vekslerne findes mest på skjulte steder og/eller langs med lodrette genstande, vægge og mure. Rotter markerer deres område og veksler med urin, sekret og ekskrementer, der kan indeholde mange forskellige sygdomsfremkaldende bakterier, og dette øger naturligvis smittefaren.

Rotter kan tilbringe hele livet i samme bygning, hvis føde- og redemulighederne er til stede. Er det nødvendigt, kan rotter dog tilbagelægge mere end 1 km på en nat for at finde føde. Unge rotter, der forlader deres koloni, kan bevæge sig langt, før de slår sig ned. Massevandring forekommer som regel kun ved brand, kraftige oprydninger, saneringer eller andre "katastrofer".

Begge rottearter fouragerer normalt om natten. Husrotten lever overvejende af planteføde, mens den brune rotte er mindre konservativ i sit fødevalg, idet den stort set er altædende. Den foretrækker dog kornprodukter. Begge rottearter konsumerer dagligt en fødemængde, f.eks. kornprodukter, svarende til ca. 10 % af kropsvægten, dvs. 25-30 g hos voksne dyr.

Rotten - specielt den brune rotte - er på den ene side utroligt nysgerrig og på den anden side ekstremt mistroisk. Den undgår alt nyt (f.eks. en fælde eller noget rottegift), og det kan vare op til en halv snes dage, før den vænner sig til en ny genstand i de vante omgivelser. Et forhold, der er af stor betydning for bekæmpelsesstrategien. Rotter er i øvrigt i stand til at forbinde virkning med årsag: Har de smagt forsigtigt på et nyt fødeemne eller gift, der giver ubehagelige symptomer indenfor 6-7 timer, holder de sig senere hen fra stoffer med samme lugt og smag. Dette er et forhold, der i høj grad er med til at vanskeliggøre bekæmpelsen af rotter. Modsat hvad mange tror, er rotter renlige dyr, der ustandselig slikker og rengør pels, hale og poter. Dette kan udnyttes i bekæmpelsen ved at bruge trædegift.

T1.2 Husmus

Husmusen findes i to former i Danmark, en lys (*Mus musculus*) og en mørk (*Mus domesiticus*). Den lyse er lysegrå til gråbrun på ryggen og lysegrå til hvid på bugen. Den findes overalt i Danmark bortset fra Sønderjylland. Den mørke form er mørkegrå til gråsort på ryg og bug og findes kun i Sønderjylland.

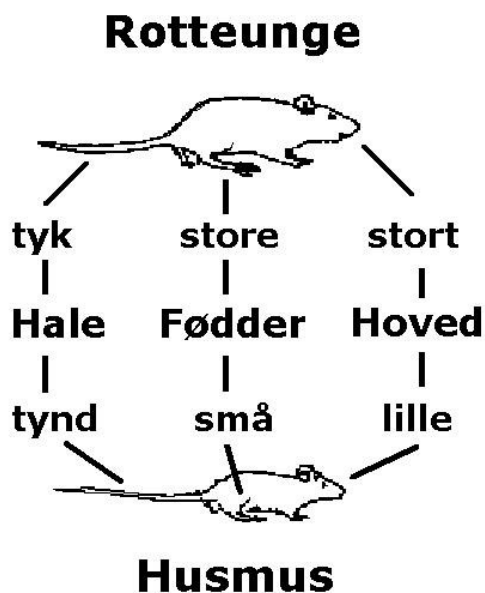
Husmusen vejer som voksen mellem 12-28 g. Kroppen er 7,5-10 cm lang og halen tilsvarende eller en smule mindre. Halen er ensfarvet. Husmusens ører og øjne er store og snuden er spids, lig husrottens. Som hos rotterne har musen fire tæer på forfoden og fem på bagfoden.

Husmusen er som rotterne tæt knyttet til mennesker og kan tilpasse sig de fleste steder. F.eks. er der fundet mus i kølerum, hvor de har slået sig ned for at formere sig. Husmusen minder på mange

BILLEDE 31
HUSMUS (*MUS MUSCULUS*) ER UDBREDT OVER DET MESTE AF VERDEN INKLUSIVE STØRSTEDELEN AF DANMARK.

punkter om rotterne og det meste, som er beskrevet om de to rottearters adfærd og biologi, gælder også for husmusen. Den adskiller sig dog på visse punkter fra rotterne.

BILLEDE 32
ROTTEUNGE OG VOKSEN HUSMUS. BEMÆRK DE STØRRE FØDDER, DEN KORTERE, TYKKE HALE OG DET RELATIVT STORE HOVED HOS ROTTEUNGEN.

Husmusen får i gennemsnit 4-8 unger pr. kuld eller mere og drægtighedstiden er 19 dage. Husmusen er som rotten altædende, men den æder 3-4 g daglig, hvilket vil sige mere end 10 % af kropsvægten. Husmusen har ikke som rotterne behov for at drikke vand, idet den helt kan helt undvære drikkevand, hvis føden indeholder tilstrækkeligt med væske.

Den gennemsnitlige levetid for en husmus er væsentlig lavere end rottens, idet hovedparten af husmusne kun lever ca. 6 måneder. Den lyse form af husmusen lever ofte udendørs i sommerhalvåret og trænger ind i beboelser m.v. om vinteren, men er vilkårene gode, kan den leve hele livet indendørs endog på et meget lille areal. Den mørke form af husmusen lever mest udendørs.

Husmusen fouragerer normalt om natten, men kan, hvis der skal skaffes føde, også gøre dette i de lyse timer. Husmusen udviser i den forbindelse ikke samme mistroiske adfærd som den brune rotte og er derfor sædvanligvis langt lettere at bekæmpe både med gift og med fælder. Husmusen har dog en mere sporadisk adfærd, når det gælder fødeindtagelse. Husmusen æder ikke, som rotten, af et eller nogle få fødeemner, men æder af mange forskellige fødeemner i dens nærhed. Det er nogle gange med til at besværiggøre bekæmpelsen af husmus, da man ikke kan være sikker på, at de æder den udlagte gift eller tilstrækkelige mængder af den.

Tillæg 2: Rotte- og musespor

Det er ikke altid let at afgøre, om der er gnavere i en bygning, eller, når det er gjort, om det drejer sig om rotter eller mus. Normalt vil en grundig undersøgelse dog afsløre eventuelle gnaveres tilstedeværelse enten i form af ekskrementer, gnavmærker, huller, døde dyr eller lugt. En direkte iagttagelse af rotter og mus er selvfølgelig det bedste bevis, men rotter og mus er sky dyr, og i hvert fald rotter ses sjældent fremme om dagen. Ser man levende rotter, tyder det ofte på, at stedet er ret rottebefængt.

I langt de fleste tilfælde må man afsløre tilstedeværelsen af rotter og mus alene på de tegn og spor, dyrene efterlader. I de følgende 9 punkter gennemgås, hvorledes man ved en undersøgelse har mulighed for at vurdere, om der er tale om rotter og mus og om rottetilstanden i en bygning.

T2.1 Ekskrementer

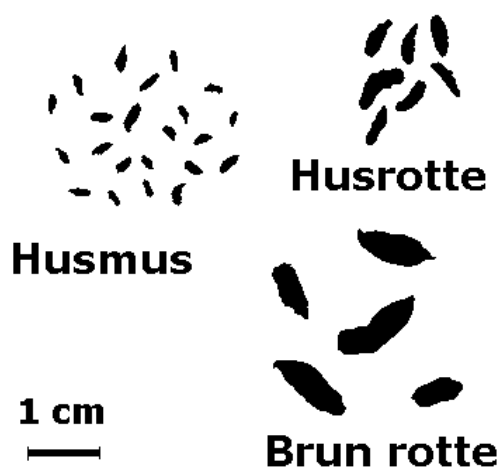
Ekskrementer hos den brune rotte er cylinderformede, ofte med en but og en spids ende. De er fra voksne dyr ca. 17 mm lange og 6 mm tykke. Rotten har en tendens til at have særlige ekskrementpladser, men ekskrementerne findes dog også på tilfældige steder, hyppigst nogle få stykker sammen.

Husrottens ekskrementer er kortere og tyndere end den brune rottes, ca. 10 mm lange og 2-3 mm tykke. De er ofte lidt krumme og tilspidsede i enderne. Det er karakteristisk for husrotterne, at deres ekskrementer oftest ligger spredt over hele gulvet (som hos mus), mens den brune rotte under de samme forhold placerer sine ekskrementer i hjørner eller langs vægge.

Husmusens ekskrementer kan vanskeligt forveksles med de to rottearters, idet husmusens ekskrementer er små, maks. 6 mm i længden og ca. 2-2,5 mm i tykkelsen.

Generelt for de tre arter gælder, at deres ekskrementer kan variere meget i størrelse afhængig af dyrets alder og vægt. Man skal derfor anvende de ovenfor anførte størrelsesforhold med et vist forbehold.

Friske ekskrementer er et sikkert tegn på rotter. Disse ekskrementer kan kendes på, at de i de første 2-3 dage er mere eller mindre bløde og for det meste også fugtige og glinsende. Herefter bliver de tørre og får en mat overflade. Dette gælder specielt for den brune rotte, hvorimod husrottens ekskrementer er mere tørre, og de kan derfor være sværere at aldersbestemme.

BILLEDE 33
EKSKEKREMENTER AF HUSROTTE, BRUN ROTTE SAMT
HUSMUS (NATURLIG STØRRELSE).

Gamle ekskrementer, der ligger på fugtige steder, kan være bløde, men her vil mugbevoksninger afsløre deres alder. Hvis man er i tvivl, om ekskrementerne er friske, kan man - hvis tiden tillader det - feje rent for ekskrementer og efterse stedet efter 1-2 dages forløb. En voksen rotte kan producere omkring 40 ekskrementer i døgnet og husmus omkring det dobbelte. Som regel vil det være umuligt at afgøre - når der er tale om mange og gamle ekskrementer - om de er produceret af en enkelt eller nogle få rotter gennem lang tid, eller af mange rotter i en kort periode. Ekskrementernes farve og konsistens kan veksle - afhængig af, hvad dyrene har ædt. Normalt er farven dog mørk. Ekskrementernes konsistens vil altid være afhængig af, hvor varmt og fugtigt, der er i omgivelserne.

Musenes ekskrementer er også bløde i starten, men de tørrer p.g.a. deres ringe størrelse hurtig ud. Da musene ikke, som den brune rotte, har tendens til at lægge deres ekskrementer på bestemte pladser, finder man dem overalt, hvor musene har været, og de er et sikkert tegn på, at stedet er befængt.

T2.2 Løbespor og veksler

Overalt, hvor rotter og mus færdes, afsætter de en fedtet, brunlig belægning, der er en blanding af urin og kirtelsekret. Denne markering virker som et meddelelsesmiddel til andre individer og hjælper dem selv under orienteringen. Rotter og mus foretrækker at løbe langs med vægge, bjælker m.v., og de undgår så vidt muligt åbne flader. De afsatte løbespor ses særlig tydeligt, hvor vekslerne

BILLEDE 34

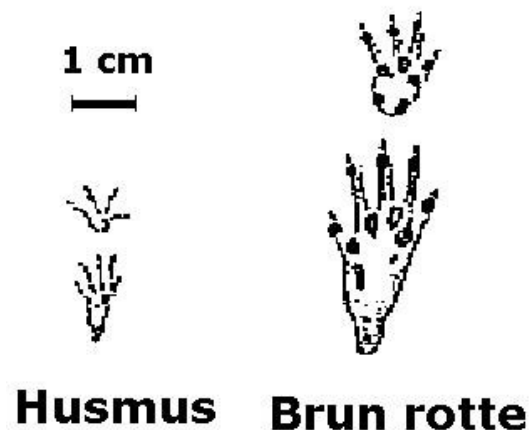
VEKSLER FREMKOMMER, HVOR ROTTERNE OFTE FÆRDES, OG ER DE SOM HER FRI FOR LØS JORD, SPINDELVÆV ELLER BLADE, ER DE ET SIKKERT TEGN PÅ ROTTEAKTIVITET.

passerer fremspringende bjælker og lignende, hvor belægningen ofte vil danne en karakteristisk halvcirkel. Løbesporenes alder kan være vanskelig at bestemme, men hvis vekslerne er i stadig brug, vil belægningen dog som oftest være mere blank og skinnende. Da rotter og mus så vidt muligt bruger de samme veksler, kan tydelige løbespor være afsat af nogle få individer og siger derfor intet sikkert om befængthedsgraden. Da rotter og mus gerne klatrer, må man især undersøge øvre bjælker, paneler og beklædninger på rør og kabler for disse spor. Vekslerne vil ofte røbe rotternes og musenes forbindelsesveje mellem redepladser og de steder, hvor de finder føde og vand.

På friland kan man også finde veksler. De kan stå tydeligt markeret i vegetationen, og ofte er denne endog helt afslidt. Også her danner vekslerne som regel forbindelsesveje mellem redepladser og fødekilder.

T2.3 Spor efter poter og hale

På egnede underlag (støv, korn, mel, nyfalden sne el.lign.) kan rotter og mus efterlade ret tydelige spor af hale og poter. Sådanne spor ses bedst i sidebelysning. Halens slæbespor, som kun fremkommer, når rotten eller musen bevæger sig langsomt omkring, er bugtede linjer. De kan ofte ses tydeligt i f.eks. korndynger. Poter- og halespor er normalt kun synlige i ret kort tid. Er der tvivl om deres alder, kan man slette de tilstedeværende aftryk og efterse stedet dagen efter. En anden metode er at pudre flader, hvor man formoder at gnaverne færdes med f.eks. mel eller talkum.

BILLEDE 35
FODAFTRYK FRA HUSMUS OG BRUN ROTTE (NATURLIG STØRRELSE)

Sporet fra den brune rottes forfod måler ca. 1,8 cm i længden, mens bagfoden er ca. 3-4,5 cm lang. Fodsporene fra husrotten er nogenlunde af samme størrelse som den brune rottes. Sporet fra husmusens forfod er ca. 1 cm langt, mens bagfodens spor er ca. 1,8 cm langt.

BILLEDE 36
SPOR EFTER ROTTERNES HALER TEGNER SIG SOM BUGTNINGER I DET UDSTRØEDE MEL.

T2.4 Gnavspor

Kun friske gnavspor kan sige noget om den aktuelle rotte- eller musetilstand. Friske gnavspor, især i trædele (døre, paneler m.v.) fremstår med rene og oftest lyse kanter, og der ligger ofte afgnavede træstumper i nærheden. Friske gnavmærker på levnedsmidler er et vigtigt spor. I frugter og andre saftige levnedsmidler (f.eks. kartofler og gulerødder) kan de begnavede steder være indtørrede efter få timers forløb. Hvor der er mulighed for det, vil især rotterne ofte gnave sig ind i levnedsmidlerne, således at de kan sidde skjult inde i varerne. Mange friske gnavspor tyder på en større rotte- eller musebestand, men naturligvis spiller varernes oplagringstid også en rolle. Ødelæggelserne er normalt mindre, hvor rotterne og musene har let adgang til føde og vand.

Når man skal afgøre, om det er rotter eller mus, der har gnavet, kan man måle gnavmærkerne i det pågældende objekt. Dyrenes fortænder viser sig ofte som to parallelle baner på ca. 3 mm for rotter og under 2 mm for mus.

BILLEDE 37
ROTTEHUL I TRÆBEKLÆDNING, HVOR HULLET ER GNAVET UDEFRA.

T2.5 Huller

Det er forholdsvis let at se, om et rotte- eller musehul er i brug. Gamle ubenyttede huller i jord er mere eller mindre sammenfaldne. De kan også være tilgroede eller fyldt med visne blade. Indendørs vil ubenyttede huller ofte være tilstøvede eller dækket af spindelvæv. Fra benyttede huller ses ofte en tydelig veksel (løbespor).

BILLEDE 38
ROTTEHULLER ER OFTE GEMT VÆK AF VEJEN, OG MAN SKAL DERFOR LEDE GODT EFTER DEM.

Et aktivt rottehul måler 5-7 cm i diameter, mens et musehul er ca. 2 cm. Stærkt benyttede huller har tendens til med tiden at blive større, og de angivne mål, kan derfor godt variere en del.

I paneler, vægge og døre etc. kan det være af betydning, fra hvilken side hullet er gnavet: Det er bredest ved den side, hvorfra rotten er begyndt at gnave.

BILLEDE 39
ROTTEHUL MED JORDFANE – GRAVET OPPEFRA.

T2.6 Reder

Rotternes rede består af alle forhåndenværende materialer: Stumper af halm, mineraluld, papir, plast, tøjrester, etc. Rederne findes som regel på uforstyrrede steder i hulrum, f.eks. i loftindskud, skunkrum, under gulve, i rørgrave, men undertiden også i affald eller varepartier, som har ligget urørt i længere tid. Undertiden kan udhængende redemateriale gennem spalter i væg- eller loftsbeklædningen eller ud af et rottehul røbe, hvor reden er. En gammel rede er som oftest faldet sammen, medens redekammeret vil være intakt i et bo, som stadig benyttes.

BILLEDE 40
DEN OPPORTUNISTISKE BRUNE ROTTE HAR BYGGET REDE I EN FLYTTEKASSE.

Husmusens rede er kugleformet og består af forhåndenværende materialer f.eks. papir, fjer, tøjrester, høvlspåner, plastik m.v. Findes reden udendørs, består den sædvanligvis af græs og blade.

T2.7 Lugt

Lugten fra den brune rotte er en skarp, ubehagelige lugt og særdeles karakteristisk - meget lig lugten i en svinesti. Rottelugten kan let skelnes fra husmusens sødlige, let kvalme lugt. Lugten er som regel særlig stærk i nærheden af reden, og den kan holde sig i uger eller måneder efter, at rotterne er forsvundet.

T2.8 Støj

Støj fra loftet kan skyldes tilstedeværelsen af en husmår, men hører man gnaven, og især hvin og skrig deroppefra, er der ingen tvivl om, at det drejer sig om rotter. Støjen kan også komme fra vægge eller hulmure, og her er det ofte rotter, der er årsagen. Men mus kan også lave støj, dog sjældent så kraftigt som rotter. Er man i tvivl, må man benytte andre spor, f.eks. dyrenes ekskrementer eller man må udstrø mel.

Kæledyr som hunde og katte vil ofte reagere temmelig voldsomt på tilstedeværelsen af en gnaver i væggen eller under gulvet, men det vil som regel være umuligt at afgøre, om ophidselsen skyldes mus eller rotter.

Tillæg 3: Praktisk forebyggelse og bekæmpelse

I modsætning til tidligere er forebyggelse nu direkte omfattet af bekendtgørelsen, hvad der allerede afspejles i dens titel. Flere af bekendtgørelsens bestemmelser er udelukkende møntet på forebyggelse, der måske er det væsentligste element i bekendtgørelsen. I det lange løb er der heller ingen tvivl om, at forebyggelsen af rotter er det, der har den største effekt. I praksis viser det sig ofte, at det er forebyggelsen, og ikke så meget selve bekæmpelsen, der vedvarende løser et rotte- eller museproblem på en ejendom.

Forebyggelse og bekæmpelse af rotter er to sider af samme sag, og har begge det samme mål at blive rotterne kvit. Der er imidlertid stor forskel på de to metoder, der skal eller kan bringes i anvendelse, men det er vigtigt at huske på, at metoderne er gensidigt afhængige af hinanden og ikke kan stå alene uden et ringere resultat til følge.

T3.1 Forebyggelse generelt

Det er kommunalstyrelsens pligt at foranstalte såvel en effektiv bekæmpelse som en forebyggelse af rotter i kommunen. Med bekendtgørelsens ikrafttræden er der givet kommunalbestyrelsen nye instrumenter til at fremme forebyggelsen af rotter. Bestemmelserne om resistensstrategi, handlingsplan, opsætning af rottespærre, ny model for rotteeftersyn i landzone og kontrol med bygningsgennemgang er alle tiltag, der sigter mod at gøre kommunalbestyrelsens arbejde mere effektivt og begrænse rotternes fremfærd i samfundet.

I handlingsplanen skal kommunalbestyrelsen tænke fremad og sætte sig nogle konkrete mål for, hvor og hvordan indsatsen mod rotterne kan ske, og hvordan man bedst kan opnå de ønskede resultater, som samtidig skal være målbare. I de daglige arbejdsgange med konkret rottebekæmpelse kan forebyggelsen nogle gange være svær at få plads til, men handlingsplanen, der tre år fremover fastlægger rammerne for kommunalbestyrelsens indsats, giver kommunalbestyrelsen mulighed for at fastholde fokus, så forebyggelsen ikke tabes af syne.

I bekendtgørelsens bilag 1 er nævnt en række minimumskrav til handlingsplanen samt en række særlige indsatsområder. Alle de nævnte områder er steder, hvor der traditionelt optræder rotter i større eller mindre omfang, og indsatsområderne er obligatoriske, medmindre de ikke er relevante i den enkelte kommune. Som eksempel på et indsatsområde nævner bilag 1 "ejendomme i landzone". Indsatsen her kunne være identifikation af fejl og mangler på ejendommene med efterfølgende krav i form af påbud til grundejerne om sikring og renholdelse ud over, hvad man tidligere har gjort.

Med et andet indsatsområde - "kloakker og stikledninger" - får kommunalbestyrelsen mulighed for tage sin hidtidige politik på kloakrottebekæmpelsesområdet op til revision. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. vælge at benytte elektroniske rottespærre i stedet for antikoagulanter, eller fortsætte med antikoagulanter og i stedet koncentrere indsatsen i mindre områder end tidligere men med hyppigere besøg. Kommunalbestyrelsen kan eksempelvis også helt undlade at bekæmpe rotterne i kloakkerne og i stedet overlade dette til det lokale spildevandsforsyningsselskab. Se nærmere om kloakrottebekæmpelse under afsnit T3.7.

Vildtfodringspladser er et yderligere indsatsområde. Her skal kommunalbestyrelsen, hvis den har landzoneområder, sørge for at disse bliver medtaget i de kommunale eftersyn, der løbende pågår i landzone. Vildtfodringspladserne kan i mange tilfælde være hjemsoget af rotter, og bliver der ikke forebygget med bedre fodringsskikke, kan rotterne formere sig i stort tal og sprede sig til omliggende bygninger og arealer. Derfor bør vildtfodringspladserne indrettes, så rotterne ikke kan komme til fodret. Det kan bl.a. gøres ved at fodret placeres mindst 1 meter over jorden, eller ved anvendelse af foderautomat med spiralanordning eller lignende.

Kravet om en kommunal handlingsplan i bekendtgørelsens § 6 skal udelukkende ses som en minimumsløsning, idet kommunalbestyrelsen er frit stillet med hensyn til yderligere initiativer end de nævnte i bilag 1. Yderligere tiltag kunne f.eks. være kommunale reklamekampagner for renholdelse i byerne, flere og større affaldsspande på gågader, trimming og renholdelse af busketarealer ved offentlige institutioner og banestrækninger, renholdelse af brinker langs åer og vandløb samt bygningsgennemgange af alle kommunale ejendomme. Mulighederne er mange og selv små indsatser kan betyde, at rotterne forsvinder og måske helt uddør det pågældende sted.

I gamle boligkvarterer med defekte eller uoverskuelige afløbssystemer vil der ofte være rotteproblemer, og en bekæmpelse vil her være nødvendig. For at undgå efterfølgende problemer med kloakrotter, er det endvidere vigtigt, at der ved alle saneringer og nedrivninger sker en afpropning af nedlagte ledninger. Afpropningen skal i medfør af DS 432, Norm for afløbsinstallationer, ske helt ude ved tilslutningen til hovedledningen. I modsat fald opstår der "døde stik", som rotterne kan benytte til ophold og redebygning. For at undgå de ofte kostbare opgravninger er der udviklet metoder, hvor ubenyttede ledninger aflændes ved, at der fra hovedledningen presses fiberbeton el.lign. ind i stikledningerne, såkaldt "no dig".

I nyere boligområder, hvor afløbssystemerne f.eks. på grund af sætning eller dårligt udført arbejde giver rotteangreb, løses problemerne ved at reparere defekterne i afløbssystemerne. Kort sagt: Fejlfinding, dvs. påvisning af, hvor rotterne trænger ud fra kloakkerne, og efterfølgende reparation ved en autoriseret kloakmester er den eneste mulighed for en varig og holdbar løsning. I tilfælde af manglende samlebrønd på en ejendom, hvilket ofte ses ved rækkehusbebyggelser, har kommunalbestyrelsen mulighed for ved omfattende rotteangreb at påbyde grundejeren at etablere en brønd, så en røgprøve eller en TV-inspektion kan gennemføres, jf. i øvrigt afsnit 5.10.

M.h.t. fejl og mangler ved afløbssystemer skal der henvises til pjecen: "Kloakrotter" (2001). Endvidere har Teknologisk Institut en afdeling, *Rørcentret*, hvor man løbende afprøver rør og afløbssystemer, og hvor man kan hente råd og vejledning om problemer i forbindelse med rotter og afløbssystemets forskellige dele.

I landzoneområder kan især landbrugsejendomme, genbrugsstationer, rensningsanlæg og vildtfodringspladser kræve forøget tilsyn og bekæmpelse. Rottetilhold på fugleøer kan desuden være særligt problematiske, idet rotterne her kan udrydde hele kolonier af rugende fugle.

På landbrugsejendomme kan eksempelvis roekuler, ensilagestakke og kornbunker give rotteproblemer, og løsningen er her eventuelt foderstationer med antikoagulanter eller fælder rundt om de pågældende oplag. Påbud om fjernelse af sådanne stakke kan kun i helt specielle situationer komme på tale, hvis der er tale om meget store rotteforekomster med væsentlige gener for omgivelserne. Ubenyttede oplag af f.eks. gamle halmballer kan kommunalbestyrelsen dog godt påbyde fjernet ved rottetilhold forudsat, at udgifterne ved fjernelse står i rimeligt forhold til den miljømæssige gevinst.

Hvor det skønnes nødvendigt, kan Naturstyrelsen, påbyde en kommune at opfylde dens forpligtelser og foretage hyppigere eller yderligere foranstaltninger end dem, kommunen allerede har truffet, jf. bekendtgørelsens § 33, stk.4. Eksempelvis vil det kunne komme på tale at give påbud

til en kommune, hvis dens stikledninger eller brønde er defekte og medfører rottetilhold, eller hvis der er fritlevende rottebestande i kommunen, som ikke bliver bekæmpet.

T3.2 Bekæmpelse generelt

Overalt i kommunens geografiske område, hvor der ved det kommunale tilsyn eller efter anmeldelse konstateres forekomst af rotter, skal kommunalbestyrelsen foretage en *effektiv* bekæmpelse. Som nævnt i afsnit 5.1 gælder denne forpligtelse imidlertid ikke forekomst af rotter i kloakkerne.

I kloakerede områder vil årsagen til rotteangreb i ejendomme ofte være en defekt i afløbssystemet. For at kunne foretage en effektiv bekæmpelse sådanne steder, skal der foretages en røgprøve ved hjælp af et røgapparat, hvor røgen kan sættes under tryk. Foretages der ikke en røgprøve, kan rottebekæmperen ikke med sikkerhed afgøre, hvorfra rotterne stammer, og bekæmpelsen vil ofte trække unødigt ud, hvis et defekt afløbssystem hele tiden giver mulighed for at kloakrotter kan komme op til overfladen. Røgprøven er – i modsætning til TV-inspektionen - gratis for grundejeren og en integreret del af den kommunale rottebekæmpelse.

Samtidig med bekæmpelsen skal der i fornødent omfang iværksættes foranstaltninger til sikring mod yderligere invasion af rotter i området. Det kan f.eks. være udbedring af huller eller sprækker i bygninger eller ved indsættelse af en rottespærre i en stikledning. Er manglende renholdelse én af grundene til rottetilhold, er det vigtigt, at rotterne bekæmpes før, man begynder oprydningen - ellers spreder man problemet. Dog kan en vis oprydning komme på tale, inden bekæmpelsen foregår. Det vil typisk være i de situationer, hvor affaldsmængderne indendørs i boliger er så store, at rottebekæmperen ikke kan komme til for at iværksætte den nødvendige bekæmpelse eller, hvor der er store mængder spiseligt affald.

Bekæmpelse af rotter kan ske med enten fælder af forskellig art eller gift, dvs. antikoagulerende midler. Bekæmpelse med antikoagulanter er som regel en meget effektiv løsning, men der er situationer, hvor disse ikke vil kunne anvendes, f.eks. pga. rotternes ædeskyhed, eller fordi rotterne er kommet indendørs i beboelser, jf. afsnit T3.2.2. Bekæmpelsesmetoden er således situationsbestemt men resultatet afhænger i høj grad af rottebekæmperens erfaring og professionalisme. En grundig forundersøgelse af den lokalitet, hvor rotterne er, efterfulgt af en vedvarende bekæmpelse ad flere omgange vil altid sikre det bedste resultat, uanset om det er antikoagulanter eller fælder, der anvendes.

T3.2.1 Bekæmpelse med antikoagulanter

Selvom forebyggelse af rotter som nævnt har fået en mere fremtrædende rolle i den moderne rottebekæmpelse, er den traditionelle udlægning af antikoagulanter dog stadig vigtig, idet effektiv bekæmpelse af især store rotteforekomster i by-eller landzone normalt kun kan lade sig gøre, hvis der anvendes antikoagulerende midler. Vedrørende de p.t. godkendte antikoagulerende aktivstoffer henvises til tillæg 6.

Udlægning af antikoagulerende midler i forbindelse med bekæmpelse af rotter kan i praksis ske på to måder, enten som såkaldt *traditionel udlægning* eller som *intervaludlægning*. Uanset udlægningsmetoden er det vigtigt at etikettens anvisninger altid følges i forhold til dosis og udlægningssteder herunder anvisninger om udlægninger i og omkring bygninger. Traditionel udlægning af antikoagulanter bør kun omfatte midler svagere end flocoumafen, brodifacoum og difethialon. Grunden til, at der skelnes mellem de svagere 1. og 2. generations antikoagulanter og de meget stærke 2. generations antikoagulanter skyldes, at rotter ofte skal indtage en eller flere doser af de svagere antikoagulanter for at dø, mens rotter i princippet kan nøjes med én enkelt dosis af gifte med aktivstofferne flocoumafen, brodifacoum og difethialon.

Traditionel udlægning vil typisk omfatte udlægning et eller flere steder med portioner á ca. 200 g. Efter få dage skal området besøges på ny, og der suppleres op de steder, hvor giften er ædt, normalt med dobbelt dosis.

Ved traditionel udlægning skelnes der mellem

- 1) steder hvor rotterne har adgang til store mængder føde på et enkelt sted (f.eks. kornlager, vildtfodringspladser, hønsehold)
- 2) steder, hvor rotterne har adgang til begrænsede mængder føde på mange forskellige steder (f.eks. mange landbrugsejendomme)

I nr. 1 udlægges ret store mængder bekæmpelsesmiddel nogle få steder mellem fourageringssted og tilholdssteder. Der suppleres op efter behov, indtil der ikke længere ædes af giften.

I nr. 2 udlægges bekæmpelsesmiddel i mindre portioner, men på et forholdsvis stort antal steder. Der suppleres op efter behov og fortsættes, indtil der ikke længere ædes af giften.

De antikoagulerende midler vil normalt skulle ligge urørt minimum to uger, inden bekæmpelsen kan afsluttes.

Intervaludlægning anvendes i forbindelse med udlægning af antikoagulanter indeholdende aktivstofferne flocoumafen, brodifacoum og difethialon, der over for rotter som nævnt er dødelige i engangsdosis. Derfor bør disse midler ikke udlægges efter traditionel metode, da dette vil resultere i, at de enkelte rotter indtager mange gange dødelig dosis, hvorved de vil kunne udgøre en stor potentiel risiko for rovfugle og mindre rovpattedyr, der bl.a. lever af rotter, såkaldt sekundær forgiftning.

Intervaludlægning er en udlægningsmetode, der tager hensyn til rotternes bestandsstrukturer, hvor det ofte er de dominerende rotter, som kommer først til føden. Metoden går ud på at udlægge giften i flere på hinanden følgende intervaller. Der udlægges hver gang mindre portioner ca. 25-50 g hvert sted, hvad der bevirker, at de første rotter, som kommer til, kun indtager små mængder antikoagulanter. Når de dominerende rotter har ædt antikoagulanter, og når de efter 4-6 dage er døde, udlægges næste interval af antikoagulanter. De øvrige rotter, de lavere rangerende eller marginalrotterne, vil derefter søge ind til udlægningsstederne, æde antikoagulant og dø. Idéen er, at man herved reducerer antallet af døde eller døende rotter, der hvis man havde anvendt traditionel udlægning, ville kunne have indeholdt store mængder antikoagulerende stof, som kunne have frembudt risiko for sekundær forgiftning af rovfugle og mindre rovpattedyr. Den miljømæssige fordel ved intervaludlægning er indlysende, men derudover vil den være anvendelig på steder, hvor der er et stort udbud af alternativ føde. Rotterne vil her fortrinsvis æde, det de kender, men æder de blot én enkelt lille portion af den nyudlagte antikoagulant, vil de dø. Intervaludlægningen skal fortsætte indtil der ikke længere ædes af de antikoagulerende midler. Midlerne vil normalt skulle ligge urørt minimum to uger, inden bekæmpelsen kan afsluttes.

Uanset udlægningsmetode er det vigtigt at etikettens anvisninger altid følges i forhold til dosis og udlægningssteder herunder anvisninger om udlægninger i og omkring bygninger. Desuden skal udlægningen af gift altid ske med størst mulig hensyntagen til det omgivende miljø, ligesom det skal pointeres, at der for begge udlægningsmetoder, under bekæmpelsen skal indsamles døde rotter efter behov. Dette indebærer, at der, når rotterne begynder at æde af giften, skal indsamles døde rotter mindst 2 gange om ugen, så længe den fortærede giftmængde er stigende eller konstant. Når mængden af gift der fortæres, begynder at blive mindre, indsamles døde rotter efter behov, hvilket vil sige, hver gang rottebekæmperen befinder sig på ejendommen, eller når grundejeren anmoder rottebekæmperen om at indsamle døde rotter. De døde rotter bortskaffes med dagrenovationen.

Når bekæmpelsen er slut indsamles eventuelle giftrester og afleveres til den kommunale affaldsordning for farligt affald. Hjemmel til at fastsætte regler om indsamling af døde rotter følger af de almindelige affaldsregler i miljøbeskyttelseslovens § 16.

Bekæmperen skal forud for hver giftudlægning nøje overveje om giften er placeret korrekt i overensstemmelse med etikettens forskrifter samt, hvilke konsekvenser giftudlægningen vil kunne have såvel i relation til målgruppen, som – ikke mindst - dem uden for. Det betyder først og fremmest, at der altid skal anvendes aflåste foderstationer, når giften ikke udlægges i kloak. Kravet er undtagelsesfrit og fremgår altid af etiketten på de bekæmpelsesmidler, som Miljøstyrelsen godkender til bekæmpelse af rotter og mus. Hvis en bekæmper handler i strid med forskriften, kan han straffes for overtrædelse.

På trods af kravet om anvendelse af foderstationer i forbindelse med giftudlægning har der igennem årene været mange sager om især forgiftning af hunde, der har ædt rotte- eller musegift, udlagt i strid med reglerne. Det er ikke nok, at en bekæmper indskærper grundejeren, at f.eks. dennes hund skal holdes inde eller tøjres, så længe giftudlægningen pågår.

Rottebekæmperen skal ved udlægning af gift desuden sikre sig, at giften ikke havner f.eks. i vandmiljøet i en å eller i en sø. Da de antikoagulerende midler er skadelige for f.eks. vandlevende organismer, skal giften også her udlægges med størst mulig hensyntagen til de dyr eller organismer, som ikke er målgruppe.

Ud over direkte forgiftning af ikke-målgruppe dyr kan udlægning af gift også medføre komplikationer i boliger, hvis bekæmperen foretager giftudlægning i f.eks. gennemløbs- og rensebrønde m.v. Sådanne huller har næsten altid forbindelse til et defekt afløbssystem, der igen har forbindelse til det indre af boligen. Lægges der gift sådanne steder medfører det ofte, at rotterne lægger sig til at dø indendørs med kraftig lugt af døde rotter til følge.

Ved anvendelse af gift skal rottebekæmperen følge den resistensstrategi, som fremgår af bekendtgørelsens § 5 og § 22, jf. tillæg 7 afsnit T7.1.

Af hensyn til en effektiv og hurtig bekæmpelse er det i visse situationer tilladt at anvende gift på en fødevarevirksomhed forudsat, at de særlige regler på området nøje følges, jf. Naturstyrelsens vejledning, ”Rotter, mus og fødevarevirksomheder”, 2011, afsnit 10.3 og Fødevarestyrelsens folder ”Om skadedyr i fødevarevirksomheder”, 2012, p. 4.

T3.2.2 Bekæmpelse med fælder

Fælder er efter giftmidlerne den mest pålidelige bekæmpelsesmetode, som i årtusinder er blevet brugt mod skadelige gnavere. Bekæmpelsen af rotter med fælder sker som oftest i de situationer, hvor rotterne er konstateret indendørs i beboelser, idet bekæmpelse med antikoagulanter aldrig eller uhyre sjældent vil kunne komme på tale. Årsagen er, at forgiftede rotter vil lægge sig til at dø på steder, hvor man ikke kan få fat i dem, f.eks. under gulve, i vægge eller etageafsnit. Kun helt ekstraordinært kan gift anvendes indendørs, f.eks. i tilfælde, hvor rotterne er blevet fældesky eller ved meget store rottebestande. I sådanne situationer bør beboere og andre underskrive en erklæring om, at de er indforstået med gifthanvendelsen, og at den kan give lugtgener.

Fælder anvendes i følgende situationer:

1. Når brug af giftmidler helt må undgås af hensyn til risiko for forgiftning af mennesker, husdyr og andre dyr - enten direkte eller ved kontamination af fødevarer, foder etc.
2. Hvor stanken og øvrige gener fra ligene af forgiftede rotter og mus vil skabe problemer.
3. Hvor der er så rigeligt med anden føde, at rotterne eller musene ikke tiltrækkes af ædegift.
4. Hvor enkelte individer efter en bekæmpelse er blevet sky over for de anvendte gifte.
5. Hvor man har brug for rotter eller mus til forskningsmæssige formål, f.eks. indsamling af snylttere, undersøgelser for sygdomme, populationsundersøgelser, resistensundersøgelser m.v.
6. Hvor man vil bekæmpe rotter i kloakker og stikledninger

Det er næppe muligt effektivt at bekæmpe store rotte- og musebestande med fælder og arbejdsindsatsen er desuden langt større end ved gifthanvendelse. Resultaterne af fældefangst kan ofte virke imponerende i forhold til gifthanvendelse, idet man jo her ser alle de døde gnavere i modsætning til de giftpåvirkede, der ofte når at krybe i skjul, inden de dør.

Hvis en bekæmpelse med fælder ikke er meget nøje tilrettelagt, er der stor risiko for, at resultatet blot er, at bestandens overskud bliver fjernet - noget, der blot stimulerer den resterende bestand til en kraftigere formering. Hvis antallet af fangne rotter og mus ikke aftager gradvis i løbet af nogle uger, må indsatsen mere betragtes som "høst" end som bekæmpelse.

Fældetyper

Fælderne kan opdeles i tre typer:

1. *Levendefangende fælder.* Fælderne er firkantede bure fremstillet af galvaniseret metaltråd eller plader og med en låse- eller vippeanordning, der afskærer rotter eller mus fra at krybe ud igen, når de er kommet ind i fælden. Fælderne kan rumme ét eller flere individer. De levendefangende bruges især til videnskabelige formål, eller i fødevarevirksomheder. De kan dog også være velegnede, hvor der er risiko for at børn eller husdyr kan komme til fælderne. Der findes forskellige modeller fra enkeltfangende til nogle, som kan tage op til 40 individer af gangen (f.eks. rotteruser).

BILLEDE 41
RUSEFÆLDE TIL FANGST AF LEVENDE ROTTER. FÆLDEN ER FREMSTILLET AF GALVANISERET METALTRÅD.

2. *Smækfælder*. Smækfælder er rammer af plast, træ eller metal påmonteret en fjederanordning med en bøjle, der spændes og som udløses, når en udløsermekanisme med madding aktiveres ved at musen eller rotten berører den. Smækfælder kan anvendes såvel inden- som udendørs. Udendørs bør fælderne afskærmes f.eks. i foderstationer, så mennesker og andre dyr ikke kan komme til skade.

3. *Elektriske fælder*. Elektriske fælder findes i flere forskellige udgaver. Fælles for dem er, at de er udformet som plast- eller metalbokse med to adskilte metalplader inde i boksen, der er åben i den ene ende. Når rotten eller musen går ind i fælden og berører pladerne, aktiveres et elektrisk kredsløb med flere tusinde volts styrke, hvorved gnaveren umiddelbart aflives. Denne type fælde er normalt kun til indendørs brug.

Elektriske fælder findes også som en boks til placering udendørs. Når en rotte eller mus går ind i fælden, aktiveres en sensor, som lukker fælden. Gnaveren løftes herefter op med en vippeanordning til et elektrisk felt, der med flere tusinde volts styrke afliver dyret.

Rotter er som oftest meget vanskelige at fange i fælder pga. deres medfødte skyhed overfor nye genstande i deres vante omgivelser. Det betyder, at fælder som regel må stå i mange dage, før rotterne tør gå i lag med dem. De mere "godtroende" mus går ofte i fælden få minutter efter, at den er stillet op.

Når man bruger levendefangende fælder, der fanger flere dyr ad gangen, er det ofte svært at få den første rotte til at gå i. De andre medlemmer af flokken vil derimod blive tiltrukket af dyret i fælden og vil ofte følge efter i løbet af få timer.

BILLEDE 42
SMÆKFÆLDE AF METAL TIL FANGST AF ROTTER.

Hvis en smækfælde udløses uden at fange rotten eller den undslipper efter at have fået et slag af fælden, bliver dette individ "fældesky", og det vil fremover være næsten umuligt at narre den. Det samme gælder ikke for mus.

Det er desværre almindeligt ved fældefangst, at der bliver nogle rotter tilbage, som er næsten umulige at fange. Det samme ses undertiden ved anvendelse af gift, og i begge tilfælde må man så prøve at klare problemet ved en kombineret brug af fælder og gift.

Fælder med og uden madding

Levendefangende fælder bruges mest med madding, medens smækfælder kan bruges både med og uden madding. I det sidste tilfælde udløses fælden blot ved, at rotten eller musen løber hen over den.

Man kan i princippet bruge samme slags madding i begge fældetyper, men til smækfælder skal lokkemidlet dog sidde ordentlig fast, medens man f.eks. i en rusefælde udmærket kan anvende almindelige havregryn. Klæbrige lokkemidler som rosiner, jordnøddesmør og lignende er velegnet til både husrotte og den brune rotte. Den altædende brune rotte kan dog også lokkes med leverpostej, eller en stump pølse eller bacon. På den type fælder, hvor der er et reservoir på udløserpladen kan man desuden hælde lidt vand ned i hullet. Det kan i tørre omgivelser virke tillokkende på både mus og rotter. I kølehuse har man gode resultater med at bruge redemateriale som f.eks. vat som lokkemiddel. Ved forsøg på det tidligere Statens Skadedyrlaboratorium har man påvist, at f.eks. fremmede rotteekskremer i rusefælder lokker andre rotter til hurtigere at gå i fælden.

Anbringelse af fælder

Da rotter ikke løber tilfældigt rundt i deres område, men følger faste veksler langs vægge og lignende, må man stille fælderne i overensstemmelse hermed. Mus er mere irrationelle i deres adfærd, og derfor gælder reglerne ikke helt på samme måde her.

1. Fælderne anbringes bedst parallelt med væggen (ikke som tidligere anbefalet vinkelret på væggen). Man kan evt. anbringe to fælder, hvor udløsermekanismen vender hver sin vej.
2. Når det drejer sig om de mere klatrende husrotter, er det ofte bedre at sømme fælderne fast på stolper og loftbjælker eller fastgøre dem til f.eks. rør, hvor kraftige brune belægninger afslører livlig rottetrafik.
3. Såvel rusefælder som smækfælder med madding og elektriske fælder skal anbringes tæt ved rotternes eller musenes veksler, men må ikke spærre dem. Smækfælder uden madding skal anbringes på selve vekslen. Hvis man ikke umiddelbart kan se, hvor gnaverne normalt løber, kan man ved at drysse talkum, mel eller lignende på de sandsynlige steder få det afsløret af dyrenes spor.

4. Man kan prøve at tvinge rotterne eller musene i fælden ved at blokere deres vante rute, men som oftest vil denne forstyrrelse af de vante omgivelser blot gøre i hvert fald rotterne endnu mere mistænksomme.

5. Rusefælder anbringes som oftest parallelt med vægge eller veksler og bør dækkes til med en sæk eller lign., dog således, at for- og bagende er fri. Lad fælderne stå i 5 - 10 dage, før de bliver flyttet, så rotterne når at vende sig til det nye i deres miljø.

6. Man kan undertiden fange fældesky rotter eller mus ved at skjule smækfælden i et lag af mel, støv eller savsmuld eller andet let materiale.

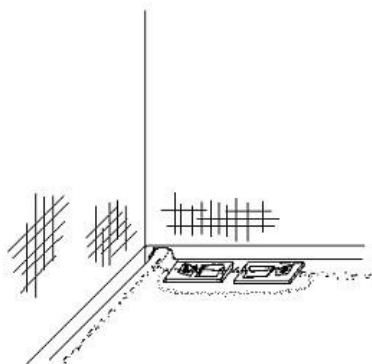
7. På steder, hvor der færdes børn, husdyr eller andre dyr, må fælderne anbringes beskyttet i kasser eller lignende.

8. Man bør notere antallet af opstillede fælder op, og hvor det drejer sig om større opgaver, vil det rigtigste være at angive deres placering på en plan, således at andre også kan holdes orienterede. En af de største fejl, man kan begå ved fældefangst af rotter er at spare på antallet af fælder. Jo flere fælder desto bedre. Man har ligefrem anbefalet at "bruge flere fælder, end der er gnavere".

Problemet er jo desværre, at man aldrig helt eksakt ved, hvor mange der er.

Det er bedst at starte med et stort antal fælder og så gradvis reducere antallet. Tålmodighed er helt afgørende. Fældefangst vil ofte tage uger og kræve et regelmæssigt tilsyn med korte intervaller. Levendefangende fælder skal tilses dagligt.

Man skal ikke vaske fælderne. Lugten af andre rotter og mus virker tiltrækkende. Lugten af menneske skræmmer ikke rotterne eller musene. Da de jo lever side om side med mennesker, er de vant til deres lugt, der i øvrigt forsvinder af sig selv i løbet af blot 3 timer.

BILLEDE 43
SMÆKFÆLDER – GERNE PARVIS – SKAL ANBRINGES
PARALLELT MED VÆGGE, BJÆLKER, O. LIGN.

Når man arbejder med fælder, og når man fjerner døde rotter og mus fra dem, skal man - ligesom altid når man arbejder med rotte- og museinficeret materiale - benytte gummihandsker af hensyn til smitterisikoen.

Levende fangende fælder skal som nævnt tilses minimum hver dag, og i fælderne kan der ud over maddingen med fordel placeres en skål med vand eller et stykke æble, så rotten ikke tørster.

Fældefangst kan være en tidskrævende og besværlig metode, men i visse situationer er det den eneste mulighed. Bekæmpelse af rotter i kloakker kan også ske med fælder af forskellig art.

Er der større rottebestande f.eks. på en landbrugsejendom, vil det ofte være nødvendigt, at der bekæmpes både inden- og udendørs. Den kraftige udluftning af stalde, avlsbygninger m.v. ofte kombineret med andre lugte gør, at en indendørs bekæmpelse med gift normalt vil kunne forsvares.

Gifthanvendelse indendørs i beboelser vil være i strid med god bekæmpelsespraksis. Her bør der anvendes smækfælder, levendefangende fælder eller elektroniske fælder.

T3.3 Rotter i beboelser

Start i udgangspunktet altid med en røgprøve i de tilfælde, hvor kloakken ikke med sikkerhed kan frikendes. Røgprøven skal udføres, for at rottebekæmperen med sikkerhed kan fastslå, hvorfra rotterne på ejendommen stammer. Er røgprøven negativ, dvs. systemet er tæt, skal rottebekæmperen undersøge andre forhold, der kan forklare rotternes tilstedeværelse. Stammer rotterne på en beboelsesejendom ikke fra kloaksystemet, skal den autoriserede person finde frem til årsagen til rottetilholdet andetsteds. Det kan f.eks. være en hønsegård på ejendommen eller i nærheden, et åløb, uhensigtsmæssig fuglefodring el. lign. kombineret med bygningsfejl og mangler. Det vigtige er at få lokaliseret og elimineret årsagerne til rottetilholdet samtidig med, at der sættes ind med bekæmpelse – inde og ude.

Røgprøven skal ikke blot foretages for borgerens/anmelderens skyld, men også for rottebekæmperens egen skyld. Sidstnævnte vil ofte kunne spare mange efterfølgende besøg på ejendommen, hvis han fra første færd kan konstatere, at rotteproblemerne har deres udspring i kloaksystemet. Det giver mulighed for en hurtig indsats med hensyn til udbedring af fejl og mangler samtidig med, at der på ejendommen kan iværksættes en effektiv bekæmpelse.

Straks ved første besøg skal rottebekæmperen igangsætte en bekæmpelse af eventuelle rotter indendørs med fælder. Bekæmpelsen skal fortsætte, indtil der ikke længere er rotter på ejendommen. Hvornår dette er tilfældet, afhænger helt af den konkrete situation. Langt de fleste sager kan afsluttes inden for nogle få uger, men visse sager kan f.eks. p.g.a. komplicerede afløbsforhold, store rottebestande og uoverskuelige bolig- og bygningsforhold tage væsentlig længere tid.

I forbindelse med reparation af kloaksystemet kan kloakmesteren, hvis denne har bevis på at kunne opsætte rottespærre eller er autoriseret rottebekæmper, opsætte en eller flere rottespærre i ejendommens stikledninger. Det tillader eventuelle rotter inde i boligen at slippe ud af boligen og ind i hovedkloakken, hvad der sædvanligvis vil lette rottebekæmperens arbejde med at få erklæret ejendomme rottefri, men rotten kan ikke komme tilbage ind i boligen via stikledningerne.

Bekymrede grundejere eller lejere vil ofte - og med rette - spørge rottebekæmperen, hvornår deres bolig eller ejendom er rottefri. Rottebekæmperen skal i den situation være forsigtig med at love for meget, for rotterne er altid i stand til at overraske. Har der været rigeligt med føde i boligen, inden rotterne blev opdaget, kan de have hamstret føde og lavet forråd mange steder i boligen, f.eks. under gulvet, i væggene, i skunkene eller på loftet. Denne føde vil rotterne, når bekæmpelsen med fælder er igangsat, normalt altid æde først. Rotternes mistroiske natur afholder dem nemlig fra at forsøge sig med de opstillede fælder. Er der derfor rigeligt med forråd, vil bekæmpelsen kunne trække ud. Først når rotterne ikke længere har tilgang til anden føde, vil de nærme sig og gå i fælderne. Det er derfor særlig vigtigt, at rottebekæmperen instruerer beboerne om at holde alt spiseligt forsvarligt emballeret og lukket inde, så rotterne ikke kan komme til det. Det gælder ikke blot deciderede madvarer, men også slik, frugt, hunde- og kattermad, frø, ja endog krummer på gulvet.

Har rotterne ikke besøgt de opstillede fælder i de seneste 2-3 uger, siger man normalt, at der ikke længere er rotter på en ejendom. At der ikke længere høres lyde af poter, gnav eller anden larm, er ikke ensbetydende med, at rotterne er forsvundet. Rotterne kan blot være blevet mere sky og går som følge heraf mere stille med dørene. For at være helt sikker bør rottebekæmperen i god tid strø mel rundt om fælderne, langs vægge og paneler, på gangbroer på loftet eller lign. steder. Der kan også lægges små mængder ugiftigt foder (uden fælder) rundt om i boligen. Samlet set vil disse tiltag være med til at afklare, om rotterne stadig opholder sig i boligen.

BILLEDE 44
BEKÆMPELSE AF ROTTER INDENDØRS I BEBOELSER
SKER I VIDT OMFANG VED HJÆLP AF DE TRADITIONELLE
SMÆKFÆLDER

Når rottebekæmperen har konstateret, at der ikke længere er rotter i boligen, skal han afslutte sagen og over for grundejeren eller lejer meddele, at dette er tilfældet. Rottbekæmperen skal desuden hjemtage eventuelle fælder, så grundejeren ikke forledes til at tro, at der stadig er rotter.

Bekæmpelse af rotter indendørs i beboelser sker i vidt omfang ved hjælp af de traditionelle smækfælder.

Når smæk- eller rusefælderne udløses, enten ved at der fanges en rotte, eller fordi rotten har udløst fælden, men er undsluppet, skal de aktiveres på ny. Dette ansvar er

rottebekæmperens og ingen andres. Rottbekæmperen skal således aflægge besøg hos anmelderen flere gange i bekæmpelsesforløbet for at spænde og røgte fælderne. Dette arbejde kan ikke overlades til andre, idet der er stor risiko for, at beboere eller andre kommer til skade eller bliver smittet. Det gælder naturligvis også for de elektroniske fælders vedkommende.

For at undgå smitterisiko skal rottebekæmperen ved undersøgelse af en lokalitet for rotter samt ved håndtering af fælder og døde rotter altid anvende beskyttelseshandsker af et egnet materiale, f.eks. latex, neopren el. lign.

Selv med de bedste maddinger kan det dog være svært at fange rotter i fælder. Der må tålmodighed til hos rottebekæmperen – og ikke mindst – hos beboerne.

T3.4 Rotter under gulvet

Rotter kan trænge ind i bygninger gennem ødelagte ventilationsriste, defekte eller åbne kældervinduer sprækker og revner i murene. Mulighederne er mange, men i langt de fleste tilfælde viser det sig, at rotterne er trængt ind som følge af fejl ved afløbene fra husets køkken, bad, toilet, bryggers eller samlebrønde. Her som i alle andre tilfælde, når rotter trænger ud af kloaksystemerne, er det for at finde tørre redepladser; vand og føde findes jo til overflod i kloakkerne. Nogle gange kan man på grund af fejlen ligefrem mærke kloaklugt, men mange gange er det i og for sig kun rotternes rumsteren, som fortæller, at der er noget galt. I disse tilfælde skal den kommunale rottebekæmper ved hjælp af en røgprøve finde frem til defekten, så man undgår at brække gulve op de forkerte steder, jf. afsnit 5.1.1. Er røgprøven ikke i stand til at afklare, om der foreligger en kloakfejl, må man have fat i en autoriseret kloakmester og eventuelt få afløbene efterset med kloak-TV. Udgifter til undersøgelser ud over røgprøven og til reparation påhviler grundejeren eller dennes forsikring.

BILLEDE 45

ROTTER UNDER GULVET I BEBOELSER KAN VÆRE EN MEGET ALVORLIG SAG, SOM F.EKS. HER, HVOR GULVET I EN LEJLIGHED HAR MÅTTET FJERNES.

Ved opgravning og reparation forsvinder rotterne i mange tilfælde ned i kloakken, hvor de kom fra, men er der nogle tilbage, f.eks. en hun med unger, må man forsøge at tage dem med fælder.

T3.5 Rotter på loftet

Når rotter invaderer bygninger og beboelser, sker det ofte på loftet. Rotterne kan være kommet derop ved at klatre på læmure eller via nedløbsrør. Det sker ret ofte, at rotterne klatrer op ad espaliervækster, som er groet helt op til tagkanten - og det klares ved at skære planterne godt tilbage. I parcelhuse stammer rotter på loftet dog hyppigst fra kloakken, idet de er trængt derop gennem den faldstammeudluftning, som fra kloakken fører op til eller over taget. Det kan enten skyldes forkerte samlinger, manglende sikring af munden med net, eller at rotterne har gennemgnavet den vakuumventil, der afslutter udluftningen. I alle disse tilfælde vil man kunne hente råd og vejledning hos den kommunale rottebekæmper, der ved undersøgelse og ved hjælp af røgprøve vil kunne undersøge systemets tæthed. Men: Også på loftet er det naturligvis fælder, og ikke gift, man bør bruge ved bekæmpelse af rotterne.

BILLEDE 46

ROTTERS ADGANG TIL BOLIGER I KLOAKEREDE OMRÅDER SKER I VIDT OMFANG VIA LOFTET.

T3.6 Rotter i haven

Rotter uden for huset kan være strejfende rotter, som så vælger at holde til i et udhus, en brændestak eller en kompostbunke etc., og de lever tit højt på det foder, der er lagt ud til havens fugle, eller det, man har opmagasineret i skuret i form af hunde- og kattemad, fugle- og græsfrø, frugt m.v. Bekæmpelsen klares normalt nemt af kommunens rottebekæmpere, når blot man sørger for, at der ikke er andet end giften at æde for rotterne. Ofte stammer rotterne fra kloakken. Det kan vise sig ved, at jorden - tilsyneladende uden grund - synker oven for kloakledningen og ved, at der hele tiden på de samme steder dukker huller op, uden at der ligger opskrabet jord omkring dem, såkaldt jordfane.

BILLEDE 47
ET ROTTEHUL UDEN JORDFANE PÅ EN
BEBOELSESEJENDOM, HVOR DER ER KLOAKERET, ER
NORMALT ET TEGN PÅ KLOAKBRUD.

Forklaringen er, at rotterne under gravningen op til jordoverfalden har skrabet jorden tilbage i den defekte kloak. Undersøger man i sådanne tilfælde ejendommens samle- eller skelbrønd, er der ofte småsten, grus og jord i den, og så er sagen helt klar: Der er brud på kloaksystemet. Her er reparation udført af en autoriseret kloakmester også det første, man skal få foretaget, og gerne inden rotterne finder ind i huset langs med rørene.

Bekæmpelse af rotter i haven kan ske både med fælder og med gift. Er der konstateret kloakfejl på ejendommen, og er der samtidig rottehuller ned til kloakken, må der imidlertid ikke anvendes antikoagulerende midler, da forgiftede rotter herved kan lægge sig til at dø inde under huset, jf. tillæg 3 afsnit T3.2.2.

T3.7 Kloakrottebekæmpelse

Hovedparten af de rotter, man ser i bymæssig bebyggelse, stammer fra defekte kloakker og stikledninger. Rotterne på overfladen er enten selv kommet op fra kloakkerne eller er efterkommere af rotter, som var dernede. Set fra en samfundsmæssig synsvinkel er der derfor god fornuft i at søge at begrænse rotternes antal i kloakkerne.

Kloakrottebekæmpelse er som nævnt ikke et lovkrav, men langt hovedparten af kommunerne eller spildevandsforsyningerne udfører en eller anden form for bekæmpelse af rotter i hovedledninger.

I byområder med kloakering vil det største antal rotter normalt holde til i kloakkerne, hvor bekæmpelsen af indlysende årsager er noget vanskeliggjort, og man kan derfor ikke regne med, at resultaterne helt står mål med det, man kan opnå med bekæmpelse af rotterne på jordoverfladen. Det bør dog ikke

BILLEDE 48
ELEKTRONISKE ROTTESPÆRRE TIL BRUG FOR
BEKÆMPELSE AF KLOAKROTTER HAR I MANGE
KOMMUNER AFLØST BRUGEN AF GIFT.

afholde kommuner eller spildevandsforsyningsselskaber fra at foretage en bekæmpelse i kloakkerne, idet selv en begrænset indsats kan have stor betydning, hvis blot det gøres på den rigtige måde.

Kloakrottebekæmpelse kan foretages ved hjælp af giftblokke eller ved brug af mekaniske rottespærre med klapper eller elektroniske fælder. Rottespærre med klapper er dog ikke udviklet til brug i hovedkloakledninger, derfor er ikke alle typer lige velegnede. Placering af rottespærre kan også betragtes som kloakrottebekæmpelse, idet stederne for rotterne indskrænkes med decimering af antallet af rotter til følge. Opsætning af rottespærre kræver, at personer, der opsætter dem, har såvel autorisation som kloakmester, anlægsstruktør eller kloakrørlægger som bevis på at have bestået Naturstyrelsens godkendte kursus om rotters adfærd og biologi m.v. i forbindelse med opsætning af rottespærre, jf. bekendtgørelsens § 20, stk.3.

Rottespærre - både de elektroniske og klapmodellerne - placeres i ledningerne i kloaksystemernes samlebrønde. Når rotten forsøger at passere en elektronisk fælde, bliver den enten dræbt eller

BILLEDE 49
GIFTBLOKKE TIL BEKÆMPELSE AF KLOAKROTTER ER ET EFFEKTIVT MIDDEL, HVIS DE ANVENDES PÅ DEN RETTE MÅDE.

afskrækket fra at passere videre op i kloakledningen. Rottespærre med klapper forhindrer rotten i at vandre opstrøms i ledningen, men hindrer ikke spildevandet i at løbe videre ned i kloakken.

Visse af de elektroniske fælder er stationære, mens andre er beregnet til at blive flyttet fra brønd til brønd. I sidstnævnte tilfælde vil rotterne i et kloakafsnit kunne udryddes effektivt, hvis fælderne jævnligt flyttes fra et sted opstrøms og ned mod hovedledningen. Her kan der med fordel placeres en rottespærre, hvad der vil gøre tilgangen af nye rotter til det pågældende kloakafsnit minimal.

Anvendes der giftblokke, skal bekæmpelsen ske i intervaller og helst "rullende" således, at man vender tilbage til udgangspunktet efter ikke alt for lang tid. Giftblokke ophænges i liner, der fastgøres i samlebrøndenes vægge, hvorved giften hænger umiddelbart over brøndens banket og bliver tilgængelig for rotterne. Mange

kommuner har gennem årene udført kloakrottebekæmpelse, hvor der sker udlægning af én blok i hver brønd og kontrol af denne efter f.eks. 1 år. En sådan fremgangsmåde er nærmest spild af penge, for den "høster" kun rotter og gør, at man aldrig får bekæmpet hele bestande. Engelske undersøgelser har vist, at en kloakrotte-bestand, der ikke er fuldstændig bekæmpet, efter ca. 6 måneder er oppe på samme antal individer som før bekæmpelsen. Det er derfor vigtigt, at kloakrottebekæmpelsen sker på en måde, så der altid er gift til rådighed i de brønde, hvor der stadig er rotteaktivitet. Rottebekæmperens opgave er at kontrollere brøndene, hvilket bør ske ad flere omgange. Har rotterne ædt giften helt eller delvist, skal der suppleres med ny gift, og denne procedure skal fortsætte, indtil der ikke længere ædes af giften. Hvor mange gange, en brønd skal kontrolleres, afhænger af, hvor mange rotter der er i det pågældende kloakafsnit.

Uanset hvilken strategi, der vælges, er omhyggelighed og en vedvarende indsats af stor betydning for resultatet.

Bekæmpelsen skal derfor ske efter en nøje fastlagt plan og med inddragelse af alle relevante personer eller institutioner. Således vil et samarbejde mellem den kommunale rottebekæmpelse og spildevandsforsyningen være en oplagt mulighed for at koordinere og optimere indsatsen.

Med hensyn til den nærmere fremgangsmåde ved kloakrottebekæmpelse med giftblokke henvises til Naturstyrelsens hjemmeside og til artiklen ”Kloakrottebekæmpelse – hvorfor og hvordan?” i Stads- og Havneingeniøren 03/2000.

T3.8 Sikring mod rotter i afløbsinstallationer

I afløbsnorm DS 432 er der beskrevet nogle overordnede krav om sikring af nyanlæg og reparationer af eksisterende anlæg mod rotter. Afløbsinstallationer skal udføres således, at rotter hindres i at trænge ud af disse og ind i eller under bygninger. Dette gøres ved at udføre afløbssystemerne efter gældende regler og af holdbare og stærke materialer. Afløbsinstallationer skal endvidere udføres på en måde, så rotter får dårligst mulige levevilkår, hvilket kan ske ved at ikke benyttede dele af en afløbsinstallation afproppes så tæt som muligt ved tilslutningen til den benyttede del. I særligt rotteplagede områder kan myndighederne kræve, at der sikres mod indtrængen af rotter i bygninger via afløbsinstallationerne. Sådanne sikringer er f.eks. rottestop til faldstammer, metalnet i udluftningsåbninger, fastskruede metalriste på gulvafløb og rottespærre på vandrette stikledninger.

BILLEDE 50
GULVAFLØB AF PLASTIK SIKRER IKKE EFFEKTIVT MOD ROTTER.

Sikring af afløbsinstallationer mod rotter kan sammenfattes således:

Gulvafløbsriste og vacuumventiler af plast er ofte kilde til rotteangreb i boliger og på virksomheder. I rotteplagede områder kan det kræves, at risten udskiftes med en tilsvarende af metal, der skrues fast i underlaget eller fastholdes med den dertil beregnede klemme, mens vacuumventilen sikres med et galvaniseret trådnæt.

I fødevarer virksomheder bør man såvel ved nyopførelse som efter rotteangreb på eksisterende ledninger overveje at anvende rør fremstillet af materialer, som rotterne ikke kan gennemgnavne, dvs. støbejern eller rustfrit stål.

10 gode råd

- Hold rotterne inde i kloakkerne
- Udfør arbejdet efter gældende regler – det er grundejerens og kloakmesterens ansvar
- Forlad aldrig uafproppede eller åbentstående rør
- Afprop alle, ubenyttede stikledninger og brønde
- Nedlæg alle ubenyttede installationer
- Sæt metalnet over faldstammeudluftninger
- Brug fastholdte metalriste på gulvafløb
- Sæt metalnet under vacuumventiler af plast
- Brug godkendte rottespærre
- Husk at alt kloakarbejde på privat grund skal udføres af autoriseret kloakmester eller VVS installatør

Tillæg 4: Røgprøver

For at kunne foretage en effektiv bekæmpelse og fejlfinding skal den kommunale rottebekæmper ved tegn på kloakfejl på en ejendom udføre en røgprøve, der har til formål at finde utætheder/huller i kloaksystemet, som rotter kan trænge ud af. Røgprøven kan, hvor det er hensigtsmæssigt erstattes af en sporing med farvestoffet uranin eller kalkvand. Ved forekomst af rotter indendørs i beboelser, fødevarevirksomheder, institutioner m.v., som er tilsluttet offentlig kloak, skal der dog altid ved mistanke om kloakfejl foretages en røgprøve.

På jordoverfladen kan tegn på kloakfejl f.eks. være huller uden jordfane i eller ved flisegange, i græsplæner, langs hussokler, ved samlebrønde eller ved tagedløbsbrønde. Et andet sikkert tegn på kloakdefekt er nedsunkne fliser, sætninger i jorden eller grus og småsten i samlebrønden.

Det er vigtigt at understrege, at det er en kommunal pligt som led i en effektiv rottebekæmpelse, at udføre røgprøven, og at den ikke kan undlades, hvis afløbssystemet ikke på forhånd kan frikendes. Det er rottebekæmperens ansvar, at udføre en (eller flere) røgprøve(r) på en ejendom, og da den er en integreret del af den kommunale rottebekæmpelse, er den omkostningsfri for grundejeren.

Da hovedparten af rotteanmeldelser i kloakerede områder erfaringsmæssigt har deres udspring i afløbssystemet, er der en større sandsynlighed for, at rotter stammer herfra og ikke fra jordoverfladen. Udføres røgprøven ved første besøg på en ejendom, kan rottebekæmperen faktisk i mange tilfælde spare en række efterfølgende besøg med undersøgelse og fejlfinding, idet røgprøven hurtigt vil give bekæmperen et fingerpeg om, hvor der skal søges en årsag til rotterne.

En røgprøve på et almindeligt parcelhus tager sædvanligvis under 1/2 time at udføre og vil i langt de fleste tilfælde kunne påvise, hvorvidt rotterne stammer fra kloaksystemet eller er strejfrogter fra jordoverfladen. I større boligkomplekser, som f.eks. etageejendomme, vil det tage længere tid at udføre en røgprøve, idet mange lejligheder skal kontrolleres samtidigt. Desuden er det vigtigt for et effektivt resultat af røgprøven, at alle beboere i en opgang er til stede og kan lukke rottebekæmperen ind, når røgprøven udføres.

Røgprøven udføres med et røgapparat, der er en elektrisk blæser, som ved hjælp af en røgpatron og en slange blæser røg ind i afløbssystemet. Typisk vil slangen skulle sættes til en eller flere stikledninger nede i ejendommens samlebrønd(e) eller, hvis dette ikke er muligt, i eventuelle rottehuller på overfladen. Det er vigtigt, at eventuelle faldstammeudluftninger eller tilgrænsende stikledninger er proppet af, idet tætheden af systemet først effektivt kan afprøves, når dette er sket. Er der lækager på afløbssystemet, vil røgen trænge ud i jorden og op til overfladen eller ind i bygningerne. Er afløbssystemet derimod tæt, vil røgen hurtigt slå tilbage i samlebrønden.

BILLEDE 51
VED MISTANKE OM KLOAKFEJL PÅ EN EJENDOM MED
ROTTER SKAL ROTTEBEKÆMPEREN ALTID FORETAGE EN
RØGPRØVE AF KLOAKSYSTEMET.

Nogle gange er én røgprøve tilstrækkeligt til at afgøre, hvorvidt der er fejl på et kloaksystem, andre gange skal der flere til. Det gælder f.eks. ofte i forbindelse med etageejendomme, rækkehusbebyggelser og andre steder med mange samlebrønde. Men giver røgprøven ikke et entydigt svar, f.eks. ved at røgudtrængningen er meget begrænset eller forsvinder andre steder hen i afløbssystemet, må den suppleres med kloak-TV. En sådan undersøgelse udføres enten af en autoriseret kloakmester eller af et af de godkendte kloak-TV inspektionsfirmaer. Udgifterne til kloak-TV undersøgelsen påhviler grundejeren eller dennes forsikringsselskab.

Når røgprøven er udført, og hvis der er fundet brud på kloaksystemet, skal rottebekæmperen meddele kommunens ansvarlige, at der er fundet fejl på kloaksystemet, så kommunen kan udstede et forvarsel om påbud til grundejeren om at udbedre de fundne fejl og mangler. Desuden vil det være formålstjenligt at rottebekæmperen oplyser grundejeren om, at denne kan kontakte sit forsikringsselskab (hvis et sådant haves) med henblik på at anmelde skaden og søge den dækket under forsikringen. Når forsikringsselskabet har sagt god for dækning, skal grundejeren kontakte en autoriseret kloakmester for at få repareret afløbssystemet. Grundejere, der ikke har en rørskadeforsikring, eller grundejere, hvor forsikringsselskabet ikke vil dække skaden, skal selv betale udgifterne til reparation af kloaksystemet.

Når rottebekæmperen har foretaget røgprøve på en ejendom og fundet eventuelle fejl på kloaksystemet, er hans arbejde imidlertid ikke slut, men faktisk ofte kun lige begyndt. Rottebekæmperen skal nemlig straks iværksætte en effektiv bekæmpelse af rotterne på ejendommen. Det sker ved at placere rigeligt med fælder inde i boligen/bebyggelsen. Når hullerne ned til kloaksystemet er repareret, og rotterne indendørs er berøvet deres fødemuligheder i kloaksystemet, vil de normalt hurtigt gå i de opstillede fælder.

I komplicerede sager med fejlfinding på en ejendoms kloaksystem kan det desuden være nødvendigt, at rottebekæmperen bistår kloakmesteren med yderligere råd og vejledning, når denne skal udføre sit arbejde. Denne opgave er - som selve røgprøven - en forpligtelse for rottebekæmperen og en del af den kommunale ydelse som led i en effektiv bekæmpelse.

Sædvanligvis foretages røgprøven via en ejendoms samlebrønd, men findes der ikke sådanne, hvilket ofte ses ved rækkehusbebyggelser, har kommunalbestyrelsen mulighed for ved omfattende rotteangreb at påbyde grundejeren at etablere en brønd, så en røgprøve eller en kloak-TV undersøgelse kan gennemføres, jf. bekendtgørelsens § 11, stk. 1.

Tillæg 5: Bekæmpelse af rotter med kemiske midler

Antikoagulanter til bekæmpelse af rotter og mus er underlagt en række anvendelsesbegrænsninger f.eks. er de fleste midler kun godkendt til brug i og omkring bygninger. Årsagen er, at antikoagulanter er farlige for mennesker, og andre pattedyr, fugle samt en række andre levende organismer. Især de såkaldte 2. generations antikoagulanter er miljømæssigt problematiske stoffer, der er svært nedbrydelige, akkumulérbare og giftige. For at minimere de miljømæssige skadevirkninger mest muligt er det en begrænset personkreds, som kan foretage bekæmpelse af rotter og mus med antikoagulanter. Lovgivningen om kemiske stoffer og produkter indeholder en række bestemmelser, der skal regulere anvendelse, salg og opbevaring af de antikoagulerende midler.

Efter § 27 i bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 151 af 18. februar 2014 om bekæmpelsesmidler) må kemisk bekæmpelse af rotter kun udføres af en autoriseret person, (det vil sige en person, der er autoriseret af Naturstyrelsen). Efter § 28 i bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen må bekæmpelsesmidler mod rotter kun udleveres til og besiddes af, en autoriseret person.

De pågældende midler må således kun sælges til, besiddes og anvendes af personer, der har opnået Naturstyrelsens autorisation til rottebekæmpelse, og som kan forevise et gyldigt bevis for denne autorisation.

Autorisation til bekæmpelse af rotter giver kun i begrænset omfang den autoriserede ret til at foretage erhvervsmæssig bekæmpelse af rotter (jf. bekendtgørelsens § 13). Det skyldes, at retten – og pligten – til at bekæmpe rotter i medfør af bekendtgørelsen tilkommer kommunalbestyrelsen (jf. bekendtgørelsens § 4, stk.1). Kun hvis den autoriserede har indgået en kontrakt med en kommune om bekæmpelse af rotter, hvis der er etableret en sikringsordning, eller hvis bekæmpelse sker uden for kommunal åbningstid, kan den autoriserede person bekæmpe rotter (jf. bekendtgørelsens § 4, stk.3, § 17, stk. 1 og § 19, stk.1.)

Antikoagulanter anvendes tillige til bekæmpelse af mus, og da aktivstofferne er de samme som for rottemidlerne, er det miljømæssigt fornuftigt at behandle stofferne ens. Autorisationen til rottebekæmpelse giver derfor også adgang til at købe, opbevare og anvende 2. generations antikoagulerende midler beregnet til bekæmpelse af mus. Kravet om autorisation til brug af antikoagulerende musemidler betyder, at det fremover ikke vil være muligt for almindelige borgere at købe antikoagulerende musemidler.

T5.1 Formulering af kemiske midler

Ved bekæmpelse af rotter med kemiske midler må der kun benyttes midler, som er godkendt af Miljøstyrelsen. En fortegnelse over godkendte rottebekæmpelsesmidler kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside på www.mst.dk.

Der findes 3 typer formuleringer af rottegifte:

1. *Ædegifte*, der er baseret på et kornprodukt, som regel havregryn eller hvede, og tilsat en blå, rød eller grøn advarselsfarve samt et bitterstof som f.eks. bitrex. Midlerne findes som knækkede eller valsede kornprodukter, piller (pellets), giftblokke eller pasta. Blokke eller pasta har en fordel frem for de rå kornprodukter, idet de holder sig langt bedre i fugtige omgivelser. Det skyldes dels det store fedtindhold i produkterne, dels at de indeholder fungicider, der nedsætter risikoen for mug- og skimmeldannelse. Dog kan rotternes accept af et middel påvirkes af tilsætningsstoffer. Ædegifte kan i visse tilfælde være uegnede eller meget lidt effektive i fødevarer- og landbrugsvirksomheder med et stort udbud af anden tiltrækkende føde.
2. *Træde- og kontakthæfter*, der indeholder de samme aktive stoffer som ædegiftene, men i højere koncentrationer. De blæses ind i rottehullerne eller strøs på deres veksler. Midlerne hæfter til rotternes pels, hale og poter, når rotterne løber gennem det, og når rotterne herefter slikker og renser sig, får de giften i sig. Fordelen er især, at midlet virker uafhængigt af fødetilbuddet, men der kan være en risiko for forurening af fødevarer, når rotterne har fået trædegiften på sig.
3. *Drikkegifte*, der er blåfarvede opløsninger af de samme aktive stoffer. De kan med fordel anvendes, hvor der er rigeligt med føde, f.eks. på kornlagre. Da især den brune rotte har et stort væskebehov, vil drikkegifte ofte have virkning, hvor ædegifte svigter.

BILLEDE 52

ÆDEGIFTE FINDES I FLERE FORSKELLIGE FORMULERINGER SOM BL.A. HER I BLOKFORM.

Af de nævnte formuleringer findes der i øjeblikket på det danske marked kun ædegifte.

På bekæmpelsesmiddelpakningerne findes altid en brugsanvisning på dansk, som nøje skal følges. Alle antikoagulante midler skal desuden være tilsat farvestof og bitterstof som advarsel.

T5.2 Ædegifte

Lokkemidlet er som nævnt oftest et kornprodukt, og især havregryn af god kvalitet har vist sig at være velegnede. Giftkoncentrationen holdes så lav som muligt, dels for at nedsætte risikoen for uønskede forgiftninger, dels for at gøre smagen mindre afskrækkende for rotterne.

Ædegifte skal altid anbringes i særlige foderstationer, jf. afsnit 6.5.5, for at nedsætte risikoen for forgiftninger af mennesker og dyr. Foderstationerne har derudover den fordel, at rotterne her uforstyrret kan æde af giften. Anvendes der blokke, bør de fastgøres i foderstationerne for at forhindre, at rotterne løber væk med giften. For yderligere at sikre giften i foderstationerne, skal der anvendes jordspyd i stationerne på steder, hvor der færdes mennesker eller dyr, og hvor der er risiko for hærverk på foderstationerne.

Som hovedregel udlægges gift til rotter i få, men store portioner, såkaldt traditionel udlægning, mens gift til mus udlægges i mange små giftdepoter. Foderstationerne skal tilses med jævne mellemrum og giften skal suppleres op, dér hvor den er ædt. De stærkeste af 2.generations antikoagulanterne kan med fordel også udlægges med mange og små depoter, såkaldt intervaludlægning, jf. tillæg 3 afsnit T3.2.1.

T5.3 Træde- og kontaktgifte

Trædegifte kan være formuleret som pudderpræparater eller skum, hvor antikoagulanten er blandet op i et bærestof. Trædegifte er beregnet til at blive strøet, blæst eller sprøjtet ud på steder, hvor rotterne regelmæssigt færdes, dvs. i deres huller, på deres veksler eller i deres gangsystemer. Da en del trædegift kan transporteres i rotternes pels, er der en vis risiko for forurening af foder og fødevarer i nærheden. Det mål derfor ikke under nogen omstændigheder anvendes i køkkener, i forrumsrum, på lagre med foderstoffer eller fødevarer. Da koncentrationen i trædegifte er væsentligt højere end i ædegifte (ca. 10-15 gange), bør man være ekstra forsigtig ved udlægningen. Trædegifte kan være mærket "Meget giftig". Dette betyder, at midlet ikke må benyttes, medmindre brugeren har gennemgået et specielt giftkursus godkendt af Miljøstyrelsen. Giftkurset er i dag integreret i Naturstyrelsens autorisationskursus i rottebekæmpelse.

Der findes i øjeblikket ingen godkendt trædegift til brug på det danske marked.

T5.4 Drikkegifte

Lokkemidlet er vand, men ofte er der tilsat op til 5 % sukker. Ved opsætning af giften gælder de samme, praktiske regler som for ædegiftene. Man må dog huske, at koncentrationen stiger efterhånden, som vandet fordamper, og midlet derved bliver både mere farligt (for andre dyr) og mindre tillokkende for rotterne. Drikkegifte er især anvendelige over for den brune rotte, som skal have væske, minimum hver 2. dag.

Der er i øjeblikket ingen drikkegift godkendt til brug på det danske marked.

Tillæg 6: Aktivstoffer

Især i rottebekæmpelsen er det af stor betydning, om et kemisk bekæmpelsesmiddel er langsomt eller hurtigt i sin virkning. Hurtigt virkende midler, dvs. midler, der giver forgiftningssymptomer indenfor 5-7 timer, virker generelt dårligere end de langsomt virkende. Rotter, der har overlevet små doser af et hurtigt virkende middel, vil ikke siden kunne bekæmpes med den samme type præparat. For at få rotter til at æde en tilstrækkelig stor dosis (dødelig) i første omgang, er det som regel nødvendigt at lokkefodre med et ugiftigt foder på samme sted i 4-5 dage, før den hurtigt virkende (akutte) gift udlægges (mus er normalt langt lettere at bekæmpe, og lokkefodring er ikke nødvendig). Der bruges ikke hurtigt virkende bekæmpelsesmidler i den kommunale rottebekæmpelse, idet der for øjeblikket ikke er nogen godkendt.

T6.1 Antikoagulanter

Samtlige midler, der i dag findes på det danske marked til bekæmpelse af rotter, er antikoagulanter. Antikoagulanter er fællesbetegnelsen for en lang række stoffer, der enten er kumarin-derivater eller indandion-forbindelser. De virker alle ved, at de hindrer leveren i danne stoffet prothrombin, der er nødvendigt for blodets normale størkningsevne. De er meget langsomme i virkning, idet symptomerne på forgiftning oftest først optræder efter 4-6 dages forløb. Giftvirkningen er meget større ved gentagne doser end ved en enkelt, stor dosis, noget man bl.a. skal tage i betragtning ved utilsigtede forgiftninger.

Da virkningen af de antikoagulerende aktivstoffer først indtræder efter nogle dage, kalder man de antikoagulerende stoffer langsomt virkende (kroniske) i modsætning til de hurtigtvirkende (akutte) midler. På det danske marked er der i øjeblikket kun godkendt ét hurtigtvirkende middel – alphachloralose – der kun er godkendt til bekæmpelse af mus. Alphachloralose kan anvendes af privatpersoner og kræver ikke autorisation til rottebekæmpelse.

Antikoagulanter er giftige for alle pattedyr og fugle samt desuden visse vandlevende organismer. Giftigheden af antikoagulanter måles i enheden LD₅₀, som benyttes til at måle giftigheden af et stof. LD står for "lethal dosis", dvs. dødelig dosis, og LD₅₀ betyder således, at det er den dosis af aktivstoffet, som vil slå 50 ud af 100 forsøgsdyr ihjel, når de indtaget aktivstoffet. LD₅₀-tallet bruges som indikator for stoffets akutte giftighed, og tallet kan benyttes til at sammenligne forskellige stoffers giftighed.

Antikoagulanter har flere fordele frem for de hurtigtvirkende midler. For det første er koncentrationen af aktivstoffet i midlerne sædvanligvis forholdsvis lave, og for det andet findes der en modgift (K₁ vitamin), som virker mod alle antikoagulanter. Har f.eks. hunde og katte indtaget rottegift, kan deres liv ofte reddes, hvis man med det samme opdager uheldet og kan få dyret til at brække giften op samtidig med, at man giver K-vitamin. For det andet accepteres midler med antikoagulanter godt af både rotter og mus, og giften vækker ikke rotternes medfødte mistroiskhed overfor et nyt fødeemne.

Den først anvendte antikoagulant var Warfarin. Den har siden 1994 været forbudt i Danmark..

Der er i dag følgende antikoagulanter, der kan anvendes lovligt i Danmark:

Chlorophacinon

Hører sammen med warfarin og coumatetralyl til 1. generations antikoagulanterne. Chlorophacinon er af indandiontypen og er olieopløseligt. Er lidt svagere i sin virkning over for rotter end coumatetralyl. Akut giftighed – rotte, LD₅₀: 20,5 mg/kg. Mest effektiv overfor rotter ved traditionel udlægning.

Coumatetralyl

Hører til 1. generations antikoagulanterne. Er lidt kraftigere i sin virkning end warfarin, og er i nogen grad effektiv over for warfarin-resistente brune rotter. Accepteres noget bedre end warfarin. Ikke ret effektiv over for husrotte og ikke effektiv overfor mus. Akut giftighed - rotte, LD₅₀: 16,5 mg/kg og mus, LD₅₀: > 1000 mg/kg. Der er en del resistens mod aktivstoffet mange steder i Danmark.

Bromadiolon

Hører til 2. generations antikoagulanterne. I øjeblikket den mest benyttede antikoagulant. Effektiv i enkelt dosis over for begge rottearter. Stor akut giftighed - rotte, LD₅₀: 1,1 mg/kg og mus, LD₅₀: 1,75 mg/kg.. En del resistens mod aktivstoffet er registreret i Danmark, men i langt færre kommuner end for coumatetralyls vedkommende.

Difenacoum

Hører til 2. generations antikoagulanterne.. Meget effektiv over for begge rottearter, samt tillige mange resistente rotter. Kraftig virkning - også i enkeltdosis. Stor akut giftighed - rotte, LD₅₀: 1,8 mg/kg og mus, LD₅₀: 0,8 mg/kg). Resistens mod aktivstoffet er konstateret visse steder i Danmark.

Brodifacoum

Tilhører de stærkeste af 2. generations antikoagulanterne. Meget kraftigt virkende med meget høj akut giftighed - rotte, LD₅₀: 0,25-0,40 mg/kg og mus LD₅₀: 0,4 mg/kg). Effektiv over for de fleste gnaverarter i enkelt dosis. Ingen resistens konstateret mod aktivstoffet i Danmark.

Flocoumafen

Tilhører de stærkeste af 2. generations antikoagulanterne Meget kraftigt virkende. Høj akut giftighed - rotte, LD₅₀: 0,25-0,46 mg/kg og mus, LD₅₀: 1,13 mg/kg). Effektiv over for mus og rotter efter en enkelt indtagelse. Ingen resistens konstateret mod aktivstoffet i Danmark.

Difethialon

Tilhører de stærkeste af 2. generations antikoagulanterne. Velegnet til bekæmpelse af rotter og mus, der er resistente mod de almindelige antikoagulanter. Høj akut giftighed - rotte, LD₅₀: 0,42-0,62 mg/kg og mus, LD₅₀: 1,29 mg/kg). Virksom efter en enkelt indtagelse. Ingen resistens konstateret mod aktivstoffet i Danmark.

Tillæg 7: Resistens

Resistens mod antikoagulanter hos rotter og mus er en genetisk ændring i arvematerialet, som betyder, at dyr, der æder gift, er modstandsdygtige over for antikoagulanten og dermed ikke dør, også selvom de fortsat æder af giften.

Rotter og mus, der kan bekæmpes med gift, betegnes som "følsomme" eller normale i modsætning til de resistente rotter og mus. Ved en bekæmpelse af følsomme rotter og mus med antikoagulanter vil der som regel kunne konstateres en begyndende nedgang i den fortærede mængde gift ca. 5 dage efter udlægningen af giften som et tegn på, at en del af bestanden er blevet forgiftet og er døde. Fortsætter rotterne og musene med at æde på samme niveau ud over denne periode, er der altid grund til at være opmærksom på, at der kan være opstået resistens hos gnaverne. De 5 dage er kun vejledende, idet der kan gå længere tid, inden alle rotter og mus i et område har haft mulighed for at æde af den udlagte gift. Forsøg har vist, at der kan gå op til et par uger, før et fald i ædelysten bliver tydeligt.

Resistensudvikling hos rotter og mus er blandt andet et resultat af en aktiv bekæmpelse eller en forebyggende indsats i form af en sikringsordning. Begge steder er giften medvirkende til at sortere de følsomme rotter og mus fra og skabe favorable forhold for de rotter og mus, som er født med den resistente egenskab. Resistensudviklingen hos rotterne og musene kan derfor ikke stoppes. Derimod kan udviklingen forsinkes og skadevirkningerne af resistensen begrænses ved at føre en ansvarlig politik på området.

Den arvelige resistens, som kan give bekæmpelsesproblemer, må imidlertid ikke forveksles med andre former for tolerance eller adfærd:

- Naturlig tolerance – betyder ikke at dyret er resistent. Det betyder blot, at der oftest skal bruges en relativt stor mængde af det givne aktivstof for at slå dyret ihjel.
- Erhvervet tolerance – der kan opbygges en øget tolerance over for et stof ved gentagende eksponering af meget små doser. Erhvervet tolerance er ikke noget, der erfaringsmæssigt har givet egentlige bekæmpelsesproblemer.
- Adfærdsmæssig "resistens" – kan betragtes som en udviklet skyhed eller aversion over for bekæmpelsesmidlet. Men her vil skift imellem de forskellige produkter, der er tilgængelig til bekæmpelsen, ofte kunne løse problemet.

Rotters resistens mod antikoagulanter blev første gang konstateret videnskabeligt i 1958 i Skotland og efterfølgende i Danmark i 1962. Undersøgelser af de resistente rotter viste, at de kunne overleve store doser af stoffet warfarin.

Af de midler, der i dag er godkendt til brug på det danske marked, er der (udover warfarin) hos rotter konstateret resistens mod 3 af i alt 6 aktivstoffer. Disse midler, der repræsenterer en stigende styrkerækkefølge, er

- Coumatetralyl
- Bromadiolon
- Difenacoum.

De tre midler, der endnu ikke er konstateret resistens imod, og som er sideordnede i styrke, er

- Brodifacoum
- Flocoumafen
- Difethialon

Husmus er også resistente mod en række af de nævnte midler, men deres resistens er ikke undersøgt videnskabeligt i samme omfang som for rotter. Baseret på praktisk bekæmpelse kan det dog konstateres, at der ikke er resistens hos mus mod de tre stærkeste aktivstoffer.

T7.1 Strategi for anvendelse af antikoagulanter

Inden for en overskuelig fremtid er der ikke udsigt til, at nye og stærkere aktivstoffer er på vej til det danske marked. For at sinke resistensudviklingen har Naturstyrelsen, i samarbejde med det tidligere Statens Skadedyrlaboratorium, udviklet en resistensstrategi, der skal følges, når der anvendes antikoagulanter til bekæmpelse af rotter.

Strategien går ud på, at ved bekæmpelse af rotter med antikoagulanter, skal man anvende antikoagulant med det svageste aktivstof først. Strategien fremgår af bekendtgørelsens §§ 5 og 22, og gælder for såvel kommunalbestyrelsen som for den enkelte autoriserede person, jf. i øvrigt afsnit 5.4. I praksis betyder det, at hvis den autoriserede person, på en given lokalitet ikke har konstateret resistens hos rotter, skal han som sit første valg anvende det middel, der i styrkemæssig henseende er karakteriseret som det svageste, hvilket på nuværende tidspunkt vil sige coumatetralyl. Først når der er konstateret resistens mod dette aktivstof, kan den autoriserede person gå et trin op i styrke og anvende midler med aktivstoffet bromadiolon og så fremdeles.

Strategien sikrer, at der hele tiden er et aktivstof tilbage til brug for resistente rotter samtidig med, at resistensudviklingen forsinkes mest muligt. Hvis der imidlertid ikke er godkendte formuleringer af et middel på det svageste niveau, vil det være tilladt for den autoriserede person at anvende et stærkere middel, hvor den ønskede formulering af midlet her er tilgængelig. Det kunne f.eks. være tilfældet ved kloakrottebekæmpelse, hvor man traditionelt har anvendt bromadiolon som aktivstof i ædeblokke.

I bekæmpelsessituationer, hvor der forekommer både rotter og mus, vil det være hensigtsmæssigt at vælge den svageste antikoagulant, som er effektiv, overfor både rotter og mus. Ved brug af de svage antikoagulanter som ikke er effektive overfor mus, vil der være en forhøjet risiko for sekundær forgiftning af rovdyr og rovfugle

Udover at forsinke selve resistensudviklingen er strategien også helt i overensstemmelse med samfundets generelle ønske om at bruge det svageste kemiske middel til at løse et skadedyrsproblem. Desuden vil strategien også have en gavnlig indflydelse på antallet af eventuelle sekundære forgiftninger.

Resistensstrategien betyder nogle gange, at man må prøve flere midler af, førend man opnår den ønskede effekt, men den sikrer samtidig, at de godkendte aktivstoffer i længere tid fremover vil være anvendelige til bekæmpelse af rotter.

T7.2 Checkliste for rottebekæmpere

Det er den enkelte rottebekæmpers opgave at konstatere, hvorvidt rotter er resistente. Måden, hvorpå dette gøres, er at gennemgå den konkrete bekæmpelsessituation ud fra følgende kontrolspørgsmål:

- Er bekæmpelsen udført effektivt, dvs. er lokaliteten besøgt et tilstrækkeligt antal gange?
- Er rottebestandens størrelse vurderet korrekt?
- Er der taget højde for rotters adfærd og biologi?
- Er der udlagt tilstrækkeligt med gift?
- Æder rotterne andre fødeemner end giften?
- Bruges den rigtige gift – kunne en anden formulering på samme niveau være mere attraktiv for rotterne?
- Skal der anvendes andre bekæmpelsesmetoder over for ædesky rotter?

BILLEDE 53

DEN AUTORISEREDE PERSON SKAL VED BEKÆMPELSE AF ROTTER FØLGE BEKENDTGØRELSENS RESISTENSSTRATEGI.

Først når alle punkterne er besvaret bekræftende, kan bekæmperen slutte, at der med al sandsynlighed er tale om en rottebestand med resistente individer, hvor et stærkere middel skal tages i anvendelse.

Orientering om beslutningen skal meddeles den ansvarlige for kommunens rottebekæmpelse.

Den endelige afklaring af en mulig resistens hos rotterne på det pågældende sted vil forudsætte en egentlig resistensundersøgelse, men disse udføres for tiden ikke i Danmark, hvorfor man må støtte sig til ovennævnte kontrolspørgsmål i feltarbejdet.

Ud over at følge resistensstrategien er det vigtigt, at den enkelte rottebekæmper forstår betydningen af ikke ensidigt at fokusere på brug af antikoagulanter ved bekæmpelse af rotter.

Antikoagulanterne vil i mange tilfælde kunne erstattes af andre forebyggelses- og bekæmpelsesmetoder. Det er derfor vigtig for en effektiv bekæmpelse, at alternative metoder integreres i forebyggelsen og bekæmpelsen af rotter.

Nogle af de væsentligste alternativer til antikoagulanter er:

- Bygningssikring
- Renholdelse
- Renovering af kloakker og ledningsnet
- Begrænsning af rotternes mulighed for at få vand, mad og skjulesteder.
- Tilpasninger af områder i naturen, så de ikke virker tiltrækkende på rotter
- Fældefangst
- Biologisk bekæmpelse (for eksempel tiltrækning af rovfugle og rovdyr, som kan virke afskrækkende på rotter)

Naturstyrelsen har udarbejdet en hjemmeside, der specielt omhandler resistens og resistensstrategi.

Siden kan ses på: <http://naturstyrelsen.dk/vandmiljoe/rottebekampelse/resistens-hos-rotter/>

Til brug for autoriserede rottebekæmpere i den daglige bekæmpelse er der på Naturstyrelsens hjemmeside indsat et kort, som viser rotters resistensniveau mod antikoagulanter på konkrete adresser i Danmark. Indsamlingen af rotterne og de videnskabelige undersøgelserne af dem er udført i tidsrummet 2001-2008 af det tidligere Statens Skadedyrlaboratorium nu Skadedyrlaboratoriet, Aarhus Universitet, og den endelige rapport kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside: Miljøprojekt 1312, 2010: "Resistens hos brune rotter, Monitorering af resistens hos den brune rotte i Danmark 2001-2008".

Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter

Vejledningen vedrører bekendtgørelse nr. 696 af 26. juni 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter med senere ændringer.

Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00
www.nst.dk